

JYVÄSKYLÄN KOULULAISLANGI

Havaintoja peruskoulun yläasteikäisten slangisanastosta

Suomen kielen pro gradu -työ
Jyväskylän yliopistossa kevät-
lukukaudella 1998

Sirpa Kuivaniemi

Tiedekunta HUMANISTINEN	Laitos suomen kielen laitos
Tekijä Sirpa Kuivaniemi	
Työn nimi Jyväskylän koululaisslangi Havaintoja peruskoulun yläasteikäisten slangisanastosta	
Oppiaine suomen kieli	Työn laji pro gradu -työ
Aika toukokuu 1998	Sivumäärä 104 + 9 liitesivua
<p>Tiivistelmä — Abstract</p> <p>Tarkastelen tutkielmassani koululaisten omaa ryhmäkieltä, koululaisslangia, sekä kvalitatiivisesta että kvantitatiivisesta näkökulmasta. Aineiston olen kerännyt keväällä 1995 Jyväskylässä Kilpisen ja Normaalikoulun yläasteilla. Lomakekyselyyn osallistui 103 informanttia peruskoulun 7.—9. luokalta. He tuottivat slangivastineita 60 yleiskieliselle virikesanalle sekä lisäksi slangisanastoa neljään avoimempaan aihepiiriin. Aineisto koostuu lähes 1 400 slangi-ilmauksesta.</p> <p>Slangin vastakulttuurisuus ja kielellinen norminvastaisuus ilmenevät sanaston semanttisten ja muodollisten piirteiden voimakkaana affektisuutena. Pyrinkin aineiston fonologisten, morfologisten, etymologisten ja semanttisten seikkojen analysoinnilla osoittamaan, millä keinoin slangi tavoittelee affektista ja antinormatiivista ilmaisua. Selvitän myös, mihin tarkoituksiin tunnepitoisella termistöllä etupäässä viitataan eli mitkä ovat koululaisslangin attraktiokeskukset. Koko aineiston tarkastelun lisäksi selvitän, millaisia määrällisiä ja laadullisia eroja on eri luokka-asteiden välillä sekä sukupuolten välillä. Vertaan aineistoani ja tuloksiani muihin maassamme tehtyihin slangitutkimuksiin, ja hahmotan koululaisslangin yleispiirteitä sekä Jyväskylän paikallisuuksia.</p> <p>Slangisanastoa muodostetaan lähinnä vanhoihin malleihin ja tuttuihin kaavoihin nojautuen; ns. mallisanajohtaminen ja ketjuuntuminen leimaavat sananmuodostusta. Alkuperältään slangi on varsin kotoista. Lainanantajakielistä tärkeimmäksi on noussut englanti anglikaanisen nuorisokulttuurin voimistumisen myötä. Attraktiivisimpia aihepiirejä ovat seksuaalisuus sekä erilaiset henkilönnimitykset. Slangissa on joitakin luokka-asteittaisia ja sukupuolittaisia eroja, esimerkiksi poikien slangille on tyypillistä tyttöjen slangia voimakkaampi affektisuus, jota haetaan mm. alatyylisillä ilmauksilla ja tabumaisemilla viittauksen kohteilla. Jyväskylän paikallisista koululaisslangin ilmauksista tärkein on <i>eppu</i>-sana.</p>	
Asiasanat affektisuus, antinormatiivisuus, <i>eppu</i> -sana, koululaisslangi, slangi	
Säilytyspaikka	
Muita tietoja	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Termistö	1
1.1.1	Kirjakieli, yleiskieli, arkikieli, yleis- ja aluepuhekieli	1
1.1.2	Slangi	3
1.1.2.1	Slangin määrittelyä	3
1.1.2.2	Slangin ominaisuuksista ja muodostamisesta	6
1.2	Aineisto, tutkimusmenetelmä ja -tehtävä	10
1.3	Jyväskylältä ja sen nykyisestä puhekielestä	16
2	SLANGI-ILMAUKSET	18
2.1	Kyselyn alkuosion slang-ilmaukset tarkoitteittain	18
2.2	Kyselyn loppuosion slang-ilmaukset aihepiireittäin	57
2.2.1	Oppiaineita ja -tunteja	57
2.2.2	Paikkoja Jyväskylässä	59
2.2.3	Harrastuksia	60
2.2.4	Muita slangisanoja ja -ilmauksia	63
2.3	Koontia slang-ilmausten alkuperästä ja muodostamisesta	66
2.3.1	Lainasanat	66
2.3.2	Yleiskieleen kuulumattomat ilmaukset	67
2.3.3	Ellipsi ja johtaminen	68
2.3.4	Merkityksenmuutokset	69
3	SLANGIN ATTRAKTIOKESKUKSET	73
4	LUOKKA-ASTEIDEN VÄLISET EROT	76
4.1	Slangin määrä ja attraktiokeskukset	76
4.2	Havaintoja sanastosta	79

5	SUKUPUOLTEN VÄLISET EROT	81
5.1	Slangin määrä ja attraktiokeskukset	81
5.2	Slangisanaston laadulliset erot	83
5.2.1	Sukupuolittain eroavat ilmaukset	83
5.2.2	Sukupuolten väliset tyylierot: alatyyliset slang-ilmaukset	86
5.2.3	Huomioita slang-ilmausten muodostamiseroista	88
6	JYVÄSKYLÄN KOULULAISSLANGIN ERITYISPIIRTEITÄ	89
6.1	Yleisiä huomioita	89
6.2	Paikannimistö	90
6.3	<i>Eppu</i> -sana ja sen levinneisyys	91
6.4	Muut paikalliset ilmaukset ja murrepiirteet	94
7	PÄÄTÄNTÖ	96
	LÄHTEET	102
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

1.1 Termistö

1.1.1 Kirjakieli, yleiskieli, arkikieli, yleis- ja aluepuhekieli

Koska kieltä jaottelemaan pyrkivät termit ovat usein merkitykseltään horjuvia ja vakiintumattomia, lienee aiheellista selittää tutkielmassani esiintyvää terminologiaa. Paula Sajavaara on lisensiaatintyössään mm. selvittänyt kielimuotoja koskevan termistön moninaisuutta. Hän toteaaakin, että kieliyhteisömme valtakunnallisen kielen nimityksinä on käytetty niin kirjakieltä, yleiskieltä kuin standardikieltäkin, jotka viittaavat kielimuodon eri aspekteihin: alunperin kirjalliseen leviämistapaan, valtakunnalliseen kattavuuteen ja monitasoiseen standardoituuteen (Sajavaara 1995: 170).

Kirjakielen voi määritellä koko kieliyhteisölle yhteiseksi, normitetuksi kielimuodoksi (esim. Rintala 1968: 319; Koivusalo 1979a: 15). Osmo Ikola (1972: 18) taas ei edellytä kirjakieleltä tiukkaa normienmukaisuutta, vaan sanoo, että kirjakielessä on tilaa myös yksilöllisille ja alueellisille erikoispiirteille. Näkemyseroja on myös kirjakielen muodosta. Matti Sadeniemen varhaisempi käsityksen mukaan kirjakieli ei ole vain kirjoitettua kieltä, vaan se on myös murteita yhdistävää, julkisen esiintymisen, opetuksen ja yleisradion puhuttua kieltä — tällöin kirjakieli ja yleiskieli ovat toistensa synonyymeja (Sadeniemi 1964: 46). Usein kirjakieli käsitetään kuitenkin vain kirjoitetun kielen muodoksi (mm. Koivusalo 1979a: 15; Ikola 1986: 5).

Yleiskieli määritellään useimmiten eräänlaiseksi standardikieleksi, joka on kaikille valtakunnan osille ja väestöryhmille yhteistä, yleisesti hyväksytyjen (kirjakielen) normien mukaista, sanastoltaan tuttua ja virkerakenteeltaan yksinkertaista (Ikola 1986: 5; Koivusalo 1979a: 11—15 ja 1979b: 220).¹ Yleiskieli voidaan jakaa kirjoitettuun ja puhuttuun yleiskieleen. Puhuttua yleiskieltä on kutsuttu mm. julkisuuden puhekieleksi (Ikola 1972: 18—19), esitelmäkieleksi (Koivusalo 1979a: 16) ja **yleispuhekieleksi**. Koivusalo (1986: 8) määrittelee

¹ *Standardikieli*-nimitystä voisi Paula Sajavaaran (1995: 182) mielestä käyttää enemmänkin kirjoitetun kielen vakioimasta ja vakiinnuttamasta yleiskielestä, mikä hälventäisi käsitteellistä epätarkkuutta.

yleispuhekielen huolitelluksi, kirjakielen muotoasua noudattavaksi puhekieleksi, jota käytetään lähinnä virallisuonteisissa ja julkisissa yhteyksissä. Useimmiten yleispuhekieli käsitetään yleisesti puhuttavaksi, yleiskielestä joidenkin äänne-, muoto- ja lauseopillisten piirteiden suhteen eroavaksi kieleksi (esim. Saukkonen 1970: 3—9). Aila Mielikäinen (1986: 16) sijoittaa yleispuhekielen yleiskielen ja aluepuhekielen (ks. termistä jäljempänä) välille; Koivusalo (1979a: 17) vastaa vasti kirjoitetun yleiskielen ja arkipuheen väliin.

Arkipuhe eli **arkikieli** on yleis(puhe)kieltä huolittelemattomampaa, ”jokapäiväistä yleissuomalaista puhekieltä”. Se on Koivusalon mukaan murteiden ja slangin ohella yksi puhekielen alalajeista. Etenkin nuorison keskuudessa, pääkaupungin prestiisiaseman perusteella leviävää puhekieltä Koivusalo kutsuu juttelukieleksi. (Koivusalo 1979a: 15—16; 1986: 8.) Yleissuomalaisten kielimuotojen lisäksi puhekieleen kuuluvat siis murteet. Ikolalla nimitykset murre ja paikallismurre ovat synonyymisia; (paikallis)murteet jakautuvat hänen mukaansa kansan- ja kaupunkimurteisiin. (Ikola 1972: 23.) Kun paikallismurteet ovat vähitellen tasoittuneet, on syntynyt kielimuoto, jossa paikallismurteen piirteet ovat hallitsevina, mutta joka on jo jonkin verran yleiskielistynyttä. Tätä kielimuotoa kutsutaan **aluepuhekieleksi**. (Koivusalo 1986: 8; Mielikäinen 1986: 14.)

Tutkielmassani termi *yleiskieli* viittaa norminmukaiseen kirjoitettuun ja puhuttuun kieleen, väljä *puhekieli*-käsite puolestaan kattaa muut, yleiskielestä poikkeavat kielimuodot: yleispuhekielen, murteellisuudet, aluepuhekielen, arkikielen ja slangin.

1.1.2 Slangi

1.1.2.1 Slangin määrittelyä

Slangia on kielentutkimuksessa luonnehdittu monesta eri näkökulmasta eikä sen perimmäisestä olemuksesta näytetä päässyn yksiselitteisyyteen. Usein slangia määritelläänkin muiden kielimuotojen avulla: sen katsotaan esimerkiksi olevan enimmäkseen arkikieltä (Hämäläinen 1964: 53) tai rentoa puhekieltä (Karttunen 1989: 149). Slangia ei voida pitää erillisenä kielenä, vaan puheen runkona on jokin muu kielen laji, esimerkiksi yleispuhekieli tai murre, johon sijoitetaan vaihteleva määrä slangii-ilmauksia (Ikola 1972: 22, 24; Suojanen 1982: 156). Tällaisissa määritelmässä slangia nähdään ennen kaikkea, ja lähes ainoastaan, sanastollisena ilmiönä, mistä johtuen monesti korostetaan slangin ja muiden kielimuotojen rajaamisen vaikeutta. Kun lisäksi muut kielimuotoja määrittelevät termit ovat merkitykseltään vakiintumattomia ja kiisteltäviä, on slangin määrittely tältä pohjalta vaikeaa.

Suomalaista slangia paljon tutkinut Simo Hämäläinen pitää slangia tyyllillisenä ilmiönä (1963: 5); myös Matti Leiwon mukaan (1983: 108) slangissa on pitkälti kyse tyylinvalinnasta. Tyylinkin näkökulmasta slangia ”avautuu vain ohuesti” (Karttunen 1989: 149). Varhaisemmassa sosiologisessa tarkastelutavassa slangia käsitettiin erityisesti alempien sosiaaliryhmien kaupunkilaiseksi kielimuodoksi, sosiaalisesti murteeksi, joka liittyy puhujan sosiaaliseen asemaan. Kun suomalainen slangia syntyi Helsingissä työväestön keskuudessa 1800-luvun loppuvuosikymmeninä, luokiteltiin se alempien sosiaaliryhmien alatyyliseksi vulgaarikieleksi. (Karttunen 1989: 149, 152–153.) Slangiin liitetään myös ranskankieliset termit *argot* ja *jargon*. *Argot* merkitsee lähinnä jonkin sosiaaliryhmän (sala)kieltä ja *jargon* ammattikieltä, jotka molemmat kuuluvat alakielinä slangin piiriin. (Hakulinen—Ojanen 1976: 28, 71, 132; Karttunen 1989: 148.)

Slangia ei kuitenkaan voi pitää sosiaalisena murteena (ks. Leivo 1980: 270). Slangin perimmäinen olemus hahmottuu, kun ymmärretään sen erityinen sosiaalinen tehtävä: slangia on käyttäjäryhmäänsä yhdistävä ja toisaalta sen muista ryhmistä erottava tekijä. Sen avulla ilmennetään ryhmän asenteita ja arvomaailmaa. (Leivo 1980: 270 ja 1983: 108; Karttunen 1989: 149.) Slangin

määrittelyn ydinkäsitteenä Leiwo (1980: 270) pitää täten sosiaalista roolia ja sanoo, että ”viime kädessä slangi on roolia korostavaa kielenkäyttöä tietyissä puhetilanteissa”.

Myös Suojanen (1982: 154—155) puhuu slangin tilannevaihtelusta: kun tilanne ja sen mukainen puhujan rooli muuttuu virallisesta epäviralliseksi (esimerkiksi koululainen siirtyy vapaa-aikaan tovereidensa pariin), vaihdetaan kielenkäyttökin informaaliseen kielimuotoon, slangiin. Tämän käsityksen mukaan slangi on siis eräs kielen *rekistereistä* (määritelmästä ks. myös Hakulinen—Ojanen 1976: 124). Sosiolingvistisissä tutkimuksissa on kuitenkin huomattu, ettei nuorten kielessä ole sanottavasti tilannevaihtelua, vaan ”sama farkkuasu kaikkialla” -periaate pätee kielenkäytössäkin. Vasta myöhemmin kielenulkoisten tekijöiden, kuten koulutuksen, ammatin ja työtehtävien, myötä kehittyi tietoisuus eri tilanteiden vaatimista kielimuodoista. (Mielikäinen 1988: 97; 1997: 93.)

Nuorten oma ryhmäkieli on **koululaisslangi** (Suojanen [1982: 154] puhuu oppilaiden omasta rekisteristä; vrt. Mielikäinen ed.), se opitaan vähitellen kouluaihana. Slangien kehittyminen liittyy nuorisoryhmien muodostumiseen. Ryhmän jäsenten samankaltaisuutta — ja toisaalta eroavuutta muista, erityisesti valtakulttuurin edustajista — korostetaan muotivaatteilla, muotimusiikilla ja muotikielellä, slangilla. Nuorten kielenkäytölle ovatkin tyypillisiä vastakulttuuriset ja vastakielelliset piirteet. Kielenkäyttö heijastaa nuorten tiedollista, sosiaalista ja emotionaalista kokemista; toisaalta kielellä voidaan peittää todelliset tarkoitukset ja hämätä varsinkin ulkopuolista kuulijaa. (Leiwo 1983: 106, 112—113.) Slangi voi muodostua ryhmässä jopa salakieleksi (Karttunen 1979: 7).

Ryhmät voivat muodostua eri perustein, minkä vuoksi nuorisoslangissakin on erilaisia kerrostumia (Leiwo 1983: 106). Toisaalta koululaisten, samoin kuin esimerkiksi sotilaiden ja merimiesten, työskentely- ja elinolosuhteet ovat kautta maan sen verran samankaltaisia, että myös heidän slangissaan on samoja aineksia. Eri tutkimusten mukaan aktiivisimpia slangin käyttäjiä ovat ns. sakkikauden lopussa olevat koululaiset: työillä paras slangikausi on 14—15-vuotiaana, pojilla pari vuotta myöhemmin. (Suojanen 1982: 156—157.)

Kaarina Karttusen jako pienslangeihin ja yleisslangiin on kiistanalainen. **Pienslangeja** hänen mukaansa ovat mm. paikallismurteen sävyttämät paikallisslangit ja erilaisten ammatti-, harraste- ym. ryhmien erikoisslangit. Koulu-

laisslangi on yksi erikoisslangoista. **Yleisslangia** taas ymmärretään ja käytetään kautta maan ja eri sosiaaliryhmissä. Tämä vuosikymmeniä muuttumattomana pysynyt slangin ydinsanasto koostuu pääasiassa vanhasta Helsingin eli stadin slangin ruotsalaisperäisistä sanastosta (esim. *mutsi, fatsi, broidi, systeri, gimma, kundi, hima, stadi, skole, leffa* ja *fyrkka*). (Karttunen 1979: 8; 1989: 156.) Myös Hämäläinen (1964: 63) puhuu usein hyvin lähellä rentoa arkikieltä olevasta yleisslangista, jonka käyttö ei rajoitu ainoastaan johonkin sosiaaliseen ryhmään. Suojasen mukaan (1982: 156) taas erityistä yleisslangia tuskin on syntynytkään, vaan slangisanat soluttautuvat vähitellen yleispuhekieleen ja edelleen yleiskieleen.

Jos slangi määritellään sosiaalista roolia korostavaksi ryhmäkieleksi, voi pohtia yleisslangi-käsitteen validiutta. Slangihan ei täytä alkuperäistä tehtäväänsä, jos se tulee yleiseen ja yleissuomalaiseen käyttöön. Onko tällainen kieli enää varsinaista slangia lainkaan? Näin ajateltuna vain ns. pienslangit, eri perusteiden muodostuneiden ryhmien kielimuodot, ovat slangia. Yleisslangiksi tai slangin ydinsanastoksi määritellyt ilmaukset ovat ajan myötä liukuneet slangista kohti norminmukaisia kielimuotoja. Antti Penttinen (1984: 11) toteaaakin, että vaikka yleisslangin käsite on epämääräinen, se on apukäsitteenä välttämätön.

Suomalaista slangia on tutkittu melko paljon ja slangisanakirjoja koottu monien eri alojen slangista. Kaarina Karttusen laaja *Nykyslangin sanakirja* julkaistiin 1979. Sotilasslangia ovat tutkineet Simo Hämäläinen (sanakirja 1963) ja Antti Penttinen (sanakirja 1984), *Vankilaslangin sanakirjan* on koonnut Leo Lipsonen (1990) ja lääkintäalan slangisanaston Heikki Leskinen ja Terho Toivonen (1995). Stadin slangista on julkaistu useita teoksia, joista vanhimpia lienee Eero Salolan *Ilman fritsaria. Juttuja "katupoikakielellä."* (1929) ja tuoreimpia Kallion *Stadin slang- ja puhekielen sanasto* (1996), jossa on kirjoittajan muistiin perustuvaa aineistoa 1940-luvulta alkaen.

Myös koululaisslangia on tutkittu eri puolilla Suomea. Tutkimukset keskittyvät lähinnä suurimpiin kaupunkeihin. Helsingin slangia käsittelevät mm. Leiwon (1967), Taskisen (1986) ja Laitisen (1990) pro gradu -tutkielmat, ja Helsingin suomenruotsalaista koululaisslangia Cantellin ym. tutkimus (1989). Suojasen tutkimuskohteena ovat olleet Turun koululaiset (1967), ja lisäksi muista kaupungeista on tehty lukuisia opinnäytetöitä. Saanilahden ja Nahkolan tekemä

Virtain koululaisslangitutkimus (1991) osoittaa kuitenkin, että slangi elää myös suurimpien kaupunkien ulkopuolella. Virroilla tutkimukseen osallistui 94 yhdeksäsluokkalaista ja 37 lukiolaista (yhteensä siis 131 koululaista). Jyväskylässä tehtyjä tutkimuksia esittelen luvussa 1.3.

1.1.2.2 Slangin ominaisuuksista ja muodostamisesta

Slangin vastakulttuurisuus ja norminvastaisuus ilmenee sekä sanaston semanttisten että muodollisten piirteiden voimakkaana affektisuutena. Slangia käytetään erityisesti puhuttaessa ryhmän kannalta tärkeistä asioista ja tunnepitoisista suhtautumisista, ja affektisista asioista puhutaan affektisin ilmauksin. Normia noudattelevat yleiskieliset ilmaukset ovat tähän tarkoitukseen affekteiltaan liian neutraaleja ja konnotaatioiltaan eli lisämerkityksiltään liian erottelemattomia, mikä onkin merkittävin syy runsaan slangisanaston muodostumiseen. (Leiwo 1967: 76 ja 1980: 271; konnotaatio-termistä ks. esim. Hakulinen—Ojanen 1976: 83.)

Slangille, kuten kielenkäytölle yleensäkin, on siis ominaista, että erityisen mielenkiinnon kohteeksi joutuneille käsitteille kehittyy runsaasti tunnepitoisia ilmauksia. Hans Sperberin mukaan tällaisista käsitteistä käytetään nimitystä **attraktiokeskus**. (Esim. Hakulinen—Ojanen 1976: 31; ks. myös Hakulinen 1958.) Slangin attraktiokeskuksia ovat mm. hyvän ja myönteisen sekä tyhmän ja ikävän ilmaiseminen, erilaiset nimittelyt (tyhmyrin, poliisin, muunrotuisen, maalaisen, naisen nimitykset) sekä rentoon vapaa-ajanviettoon liittyvät ilmiöt (esim. humalatila). Näille tarkoiteille kehittyy paljon pejoratiivisiakin synonyymeja. (Karttunen 1989: 159—161.)

Affektiset ilmaukset saattavat myös siirtyä jostakin puhujan kannalta kiintoisasta aihepiiristä merkityksenmuutoksen kautta kuvaamaan myös muiden aihepiirien, lähinnä attraktiokeskusten, tarkoiteita. Tällaisia käsitteitä Sperber kutsuu **ekspansiokeskuksiksi**. (Esim. Hakulinen—Ojanen 1976: 45; ks. myös Hakulinen 1958.) Merkityksenmuutos onkin yleinen slangisanojen muodostamistapa. Metaforana käytetyt sanat ovat usein vahvasti affektisia ja saattavat sisältää voimakkaita alkuperäismerkitykseen liittyviä konnotaatioita (esim. *kana* 'tyttö', vrt. "tyhmä kuin kana", Leiwo 1967: 21—22). Slangin väkevä, tunnepitoinen ilmaisu

saattaa ulkopuolisen mielestä kuulostaa karkealta ja uskalletultakin. Ilmausten teho kuitenkin kuluu nopeasti, minkä vuoksi slangin sanasto on lyhytikäistä ja vaihtuvaa (vrt. ns. slangin ydinsanasto eli yleisslangi). (Karttunen 1989: 149—151.)

Antinormatiivisuus ja affektiivisuus leimaavat myös slangisanojen muodostusta: normaalikielen lainalaisuuksia rikotaan niin fonologisesti kuin morfologisesti. Penttinen (1984: 17) jakaa slangisanojen synnyn karkeasti neljään tapaan: merkityksenmuutoksen lisäksi sana voidaan lainata, sepittää kokonaan uusi sana tai muokata jo olemassa olevaa sanaa. Lainasanojen suosiminen ja lainalähtöisyyden silmiinpistävä korostaminen on ehkä slangin tyypillisin piirre (Karttunen 1989: 151). Aikaisemmin sanastoa lainattiin ruotsista ja jonkin verran venäjältä, nykyään selvästi eniten englannista, joka varsinkin nuorisokulttuurin, median ja viihteen kielenä on ainoa merkittävä vaikuttaja. Englannin valta-asema lainanantajakielenä perustuu paitsi joukkoviestinten mahdollistamaan nopeaan ja runsaaseen sanaston välittymiseen, myös nuorten englannin taidon parantumiseen. Lisäksi englannilla on statusta nuorisokulttuurin syntymäiden, Yhdysvaltojen ja Englannin, kielenä. (Sajavaara 1989: 69—73; Karttunen 1989: 156, 158.)

”Slangisanojen lainautumisreitit on yleensä hyvin vaikea jäljittää” (Karttunen 1989: 161). Esimerkiksi englantilaislainat tulevat johonkin kielimuotoomme joko suoraan (kuten mm. *fuulata* ‘petkuttaa’, vrt. engl. *fool* ‘narrata’; *mokata* ‘erehtyä, möhlätä’, vrt. engl. *mock* ‘pilkata, tehdä naurunalaiseksi’) tai ruotsin välityksellä (esim. *digata* ‘pitää, tykätä’ < rts. slg. *digga* < amer. slg. *dig*; *spurtti* : *spurtata* < engl. ja rts. *spurt* : rts. *spurta*; Räisänen 1987: 495—496). Useimpien englantilaisuuksien lähteenä on nykyään nimenomaan amerikanenglanti. Lisäksi lainoja omaksutaan sekä kirjoitetun että puhutun kielen välityksellä, minkä vuoksi sana saattaa lainaajakielellä esiintyä useassa eri asussa (Sajavaara 1989: 72, 84). Lainoja saadaan paitsi normitetuista kielimuodoista, myös eri kielten slangeista.

Norminmukaisesta kielestä poikkeavilla lainoilla slanginpuhujat korostaa vastakulttuurisuuttaan ja -kielellisyyttään, joten lainat ovat affektista kielenkäyttöä. Voisi siis päätellä, että mitä vierasperäisemmältä sana vaikuttaa, sitä suurempi slangiarvo sillä on. Lainasanaan kohdistuu kuitenkin kielen sisäisiä

muutospaineita: fonotaktisia rajoituksia sekä pyrkimys astevaihteluun ja suomen kanoniseen struktuuriin, joka on nomineilla vokaaliloppuinen kaksitavu — näiden muutospaineiden vuoksi sana mukautuu kieleemme (Leskinen 1981: 323) joko kokonaan, vain osittain tai säilyttää alkuperäisen asunsa. Kotoistumisasteen perusteella onkin tehty vanha, osin ongelmallinenkin jako yleis-, erikois- ja sitaattilainoihin. Ryhmien väliset rajat ovat entisestäänkin hämärtyneet runsaiden anglismien myötä. (Sajavaara 1989: 84, 96—97.)

Lainasanan mukauttamiseen pyritään lähinnä sanan mahdollisen loppuklusiilin kahdentamisella ja sidevokaalin (*i*) lisäyksellä. Erityisesti juuri nuorten kielessä on joitakin hyvin suurtaajuisia yksitavuisia, klusiililoppuisia anglismeja, jotka ovat muodoltaan lähes täydellisesti kotiutuneet kieleemme (esim. *hitti*, *jeeppi*, *pop[pi]*; *pointti* 'asian ydin' ja *rokki*). (Leskinen 1981: 321, 323; Laalo 1983: 82, 84.) Jos tällainen laina vakiintuu yleislainan kaltaiseksi (yleiskielistyy), sidevokaali kehittyy myös nominatiivissa näkyväksi vartalon loppuvokaaliksi ja syntynyt geminaattaklusiili on astevaihtelussa (Laalo 1983: 84). Slangissa lainojen mukautumisen voi nähdä eräänlaisena slangin rappeutumisena, sillä mukautuminen vie sanastoa yleiskielisempään suuntaan ja sanan affektisuus heikkenee normaalkieleen mukautumisen myötä. Tätä slangissa juuri yritetään välttää.

Luovuus pääsee oikeuksiinsa muodostettaessa slangiin sanastoa, joka ei esiinny yleiskielessä (esim. *hyna*, *täppi* ja *täppä* 'raha', *kyysätä* 'kyyditä jotakuta esim. pyörän tarakalla'). Normaalikieleen kuulumattomia ovat myös useat eufemistiset (kaunistelevat) ja dysfemistiset (vulgaaristavat) kuvailmaukset, esimerkiksi *lasirokko* 'krapula', *mutakuono* ja *savunaama* 'etelämaalainen'. (Karttunen 1989: 151.) Vähemmän luovaa sananmuodostusta ovat ketjuuntumisen tietä syntyvät useampiosaiset ilmaukset, eräänlaiset fraasit, joissa vanha, ehkä jo yleiseen puhekieleen siirtynyt malli poikii yhä uusia ilmauksia. Näin on muodostunut mm. synonyymiketju *ottaa aivoon* — *ottaa koppaan* — *ottaa koteloon* — *ottaa onkaloon* — *ottaa onteloon* 'harmittaa'. Ketjuuntuminen mahdollistaa slangin nopean uusiutumisen. (Suojanen 1982: 159.)

Slangimääritelmissä korostetaan usein slangin luovuutta, mutta luovuus slangissa lienee yhtä harvinaista kuin luovuus yleensäkin. Slangisanastoa muodostetaan enemmänkin vanhoihin ilmaisukaavioihin nojautuen. (Leiwo 1983: 107.) Lainaamisen ja uusien ilmausten luomisen lisäksi slangiin saadaan-

kin sanastoa jo olemassa olevia sanoja eri tavoin muokkaamalla, ja näin sanoihin saadaan uutta affektisuutta vanhan heikettyä. Karttusen mukaan ehkä tyypillisin keino muodostaa slangisanoja on joko omien tai lainasanojen eräänlainen johtaminen, joka palvelee slangin lyhyystendenssiä. Kantasanan alkuosaan liitetään jokin slangin lopputunnus, johdin, jolla ei yleensä ole merkitysfunktiota. Tällainen kvasijohdin vain muokkaa sanan slangiin sopivaksi. (Karttunen 1989: 150.) Monia slangijohtimia voidaankin nimittää valejohtimiksi, sillä ne ovat muodostuneet lohkosyntyisesti elliptisistä slangisanoista. Näin on Kari Nahkolan mukaan syntyneessä soinnillisen klusiilin ja *e:n* yhtymästä (esim. *fatsi* > *fade*) uusi valejohdin myös sanoihin, joissa klusiilia ei alunperin esiinny (esim. *hima* > *himbe*, *hynä* > *hynde*; Saanilahti—Nahkola 1991: 76—77).

Yleisimmät slangijohtimet ovat *-is* ja *-(A)ri* (esim. *koris* 'koripallo', *roskis* 'roskakori', *suulis* 'aurinko, auringonpaiste'; *fillari*, *fönari* 'ikkuna'),² muita slangijohtimia ovat mm. *-kkV* (*purkka* 'purukumi', *välkkä* 'välitunti', *neukku* 'neuvostoliittolainen'), *-skV* (*vetska* 'vetoketju', *botski* 'vene, laiva', *patsku* 'patteri'), *-tsV* (*kartsa* 'katu', *kärtsä* 'käry', *kiltsi* 'tyttö', *poitsu* 'poika') ja *-de* (*mude* 'äiti', *node* 'nuotio'). Sanaan voidaan slangissa liittää johtimen lisäksi jokin muu lisäaines, esimerkiksi *-daali* (*fyrkkendaali* 'raha'). (Karttunen 1979: 9; 1989: 150—151.) Uusiin ja tuoreisiin slangi-ilmauksiin pyritään modifioimalla sanaa tarpeen mukaan: esimerkiksi *kioski* muuntuu asuihin *kipari*, *kiska*, *kitska* ja *kipsa*. Lyhentäminen voi joskus aiheuttaa sekaannuksiakin, kun samalla johtimella muodostetaan slangisanoja eri kantasanoista: esimerkiksi *murkku* 'muurahainen' ja 'murrosikäinen nuori'. (Häkkinen 1990: 116—117.)

Paitsi johtamalla, sanat lyhenevät slangissa myös elliptisesti eli typistämällä jo olemassa olevaa sanaa: *ope* < *opettaja*, *hermo* < *hermostunut* (Karttunen 1989: 150). Slangimaisuutta haetaan lisäksi käyttämällä paljon vieraita äännteitä *b*, *d*, *g*, *f* (mts. 151) sekä sananalkuisia ja *-sisäisiä* konsonanttiyhtymiä (esim. *pläsi* 'kasvot', *prätkä* 'moottoripyörä', *jänskä* 'jännittävä; erikoinen', *nurtsi* 'nurmikko', *romsku* 'romaani', *matsku* 'materiaali', *sumplia* 'järjestellä'; Karlsson 1983: 106—113). Soinnilliset ja soinnittomat klusiilit *b*, *d*, *g* ja *p*, *t*, *k* vaihtelevat vakiintumattomasti (esim. *biisi* ~ *piisi* 'musiikkikappale, sävelmä' < engl. *piece*) tai

² Näiden johdinten suosioon lienee syynä se, että molemmilla on selvä esikuva ruotsissa, joka on ollut monien slangi-ilmausten lähde (vrt. esim. *knarkare*, *punkare* — *narkkari*, *punkkari*; *kändis*, *mjukis* — *julkkis*, *pehmis*; Häkkinen 1990: 117).

esimerkiksi kaupunginosittain. Nykyslangi suosii soinnittomia konsonantteja useissa sellaisissa sanoissa, jotka vielä 1920-luvun stadin slangissa olivat affektisia pehmeäkonsonanttisina (esim. *bölliä* 'varastaa', *deegu* 'rappiolla oleva ihminen', *gartsa*, *lobari* 'lopputili' — vrt. nykyään yleisemmin *pölliä*, *deeku*, *kartsa*, *loparit*). (Karttunen 1989: 151, 163.) Kuvallisuus ilmenee toisinaan myös äänneellisesti (esim. *pönttö*, *pölkky* 'tyhmä'; Karttunen 1989: 151). Sadeniemi onkin havainnut, että sanat, joissa ö:tä esiintyy, ovat suomessa usein kielteisesti värityneitä, jotain epämiellyttävää tarkoittavia tai alatyylisiä (Sadeniemi 1962: 486—489).

1.2 Aineisto, tutkimusmenetelmä ja -tehtävä

Tutkielmani tarkoituksena oli kerätä jyvaskyläläisten koululaisten käytössä olevaa slangisanastoa ja tarkastella Jyvaskylän koululaisslangia useasta eri näkökulmasta laajan ja monipuolisen kuvan saamiseksi. Aineiston olen kerännyt lomakyselyllä (lomake liitteenä 1) helmi—maaliskuussa 1995 Jyvaskylän kaupungin Kilpisen yläasteelta ja Jyvaskylän yliopiston alaiselta Normaalikoulun yläasteelta. Kevätlukukaudella 1995 Kilpisen yläasteella oli 368 oppilasta (7. luokalla 82, 8. luokalla 136 ja 9. luokalla 150) ja Normaalikoulun yläasteella 225 oppilasta (7. luokalla 74, 8. luokalla 74 ja 9. luokalla 77). Kyselyyn osallistui molemmissa kouluissa yksi luokka kultakin luokka-asteelta (yksi seitsemäs, yksi kahdeksas ja yksi yhdeksäs luokka kummastakin koulusta). Luokat valitsin satunnaisesti. Valintaan vaikutti lähinnä luokkien tasainen sukupuolijakauma sekä se, kuka koulun opettajista pystyi antamaan tuntinsa käyttööni. Kyselyyn vastanneiden jakauma kouluittain, sukupuolittain ja luokittain selviää taulukosta 1:

Taulukko 1. Kyselyyn vastanneiden määrä koulun, sukupuolen ja luokka-asteen mukaan.

KOULU	SUKUPUOLI	7. lk	8. lk	9. lk	Yhteensä
Kilpisen yläaste	pojat	11	10	10	31
	tytöt	11	9	8	28
Normaalikoulun yläaste	pojat	9	6	8	23
	tytöt	10	3	8	21
Yhteensä		41	28	34	103

Kilpisen yläasteella kyselyyni osallistui kaiken kaikkiaan 59 koululaista, Normaalikoululla vastaajia oli 44. Luokka-asteen mukaiset vastaajaryhmät olivat lähes samankokoisia, poikkeuksena Normaalikoulun kahdeksas luokka, missä vastaajia oli vain noin puolet muista ryhmistä (kyseessä oli valinnaisaineen oppitunti, jolta oppilaita oli myös poissa). Ryhmät olivat lähes homogeeniset myös sukupuolijakaumansa perusteella: poikavastaajia 54 ja tyttöjä 49. Eri vastaajaryhmät (kouluttaiset, luokittaiset ja sukupuolittaiset) ovat siis varsin vertailukelpoiset.

Käyttämäni kyselylomake on suunniteltu silmällä pitäen niitä aihepiirejä, jotka liittyvät koululaisten maailmaan. Annetut tarkoitteet ovat pitkälti samoja, joita on käytetty mm. Virtain koululaisslangitutkimuksessa (Saani-lahti—Nahkola 1991) — siinä tarkoitteita on ollut kaksi kertaa enemmän (112). Joitakin paikallisia erityispiirteitä olen lomakkeen suunnittelussa ottanut huomioon. Esimerkiksi tarkoitteparilla ENSIMMÄINEN LUOKKA, ENSILUOKKALAINEN halusin selvittää, vieläkö ilmeinen keskisuomalaisuus *eppu* sisältyy kouluslangiin. Paikallisia ilmauksia hain myös kohdassa PAIKKOJA JYVÄSKYLÄSSÄ. Koululaiset vastasivat myös taustatietokysymyksiin. Kysyin sukupuolen, iän, koulun ja luokka-asteen lisäksi vastaajien kotipaikkaa ja sitä, kauanko muualta muuttaneet ovat asuneet Jyväskylässä. Vaikka taustatiedot eivät olekaan kovin runsaita eivätkä tarkkoja, voi niiden kautta ilmetä joitain mielenkiintoisia seikkoja (vastaajissa oli mm. ulkomailta äskettäin muuttanut koululainen, ks. liitettä 2).

Kyselylomakkeen **alkuosioksi** nimittämässäni osassa oppilaiden tehtävänä oli tuottaa jyväskyläläisten nuorten käyttämiä slangivastineita valmiiksi annetuille 60 tarkoitteelle, joissa on sekä rajattuja tarkoitteita kuten KOULU, RAHA, SYÖDÄ ja TYTTÖ sekä laajempia tarkoitteita, esimerkiksi HUUMEET; ULKOMAALAINEN, MUUNROTUINEN ja TEHDÄ TYHMYYSIÄ, NOLATA ITSENSÄ. Lomakkeen **loppuosiossa** on neljä kohtaa, joissa vastaajat tuottivat sanoja ja ilmauksia merkityksineen annettuihin laajempiin aihepiireihin (OPPIAINEITA JA -TUNTEJA, PAIKKOJA JYVÄSKYLÄSSÄ, HARRASTUKSIA ja MUUTA). Loppuosion tulokset eivät ole kaikilta osin vertailukelpoisia alkuosion tulosten kanssa, sillä antamani ohjeet ja esimerkit ohjasivat luonnollisesti sanojen tuottamista. Tämän vuoksi loppuosion tuloksia on syytä paikoitellen (esim. attraktiokeskusten käsittelyssä)

tarkastella erillään alkuosiesta. Slangin muodostamisen ja lainasanojen tarkastelussa ne ovat mukana, sillä niissä osioiden eriarvoisuus ei ole merkittävä seikka.

Koska kyselyn tavoitteena oli kerätä mahdollisimman paljon aktiivisessa käytössä olevaa slangisanastoa, tarkoituksena on ryhmitellä aihepiireittäin, sillä assosioiminen helpottaa sanojen tuottamista. Aihepiirijattelu näkyy myös siinä, että olen hyväksynyt aineistoon myös ne sanat, jotka poikkeavat annetusta tarkoitteesta sanaluokaltaan eivätkä täysin vastaa tarkoitetta, mutta jotka liittyvät kuitenkin aiheeseen (esim. HERMOSTUA, SUUTTUA → *raivari*; VARASTAA → *koululaisen tasku-ale*). Nämä ilmaukset on käsitelty muiden sanojen yhteydessä (varsinaisten vastineiden jälkeen).

Korostin antamissani ohjeissa kyselyn luottamuksellisuutta sekä sitä, että oppilaat kirjaisivat vain omia tai muiden jyvaskylälaisten nuorten käyttämiä slangisanoja. Televisiosta ja kirjallisuudesta siepattuja slangisanoja ei tulisi kirjata elleivät ne ole käytössä Jyväskylässä. Tällaisten ”julkisten” slangisanojen välttäminen lienee kuitenkin mahdotonta, joten aineistossa on luultavasti mukana sellaistaakin sanastoa, jota Jyväskylässä ei juuri käytetä.

Kirjallisesta aineiston keruumetodista johtuen aineistossa on ehkä kuitenkin enemmän kyse slangin tunnettuudesta kuin käyttöfrekvenssistä. Kirjallinen keruutapa ei kuvasta slangin todellista käyttöä, onhan slangi etupäässä puhekielen muoto ja elää puheessa. Toisaalta haastatteluunkaan tuskin saisi esille todellista slanginkäyttöä, sillä virallisentuntuinen haastattelutilanne ohjaa niin puheenaiheita kuin informantin kielenkäyttöäkin. Kyseessä on siis loppujen lopuksi leksikologinen tutkimus, joka ei anna kuvaa todellisesta puhetilanteesta.

Olen hyväksynyt slangi-ilmauksiksi kaikki oppilailta tulleet vastaukset — näin mukaan pääsevät ilmaukset, joita koululaiset itse pitävät slanginaan. On vaikea arvioida esimerkiksi sanojen pejoratiivisuutta koululaisten käytössä. Jollakin sanalla voi olla koululaisten kielessä vahvakin tunnelataus, vaikka se ulkopuolisesta vaikuttaa neutraalilta tai yleiskieliseltä. Aineistosta olen karsinut vain eräät henkilöitä yksilöivät ilmaukset (esimerkiksi koulun rehtoriin kohdistuvat, selvästi henkilökohtaiset haukkumanimet, ja ilmeisesti luokkatovereiden nimet, kuten *Samps* ‘häiritsijä, häirikkö’ ja *Taru* ‘ahkera, menestyvä oppilas’)³ sekä annetun

³ Henkilönnimien käyttö sekundaarisissa merkityksissä on tyypillistä slangille, mihin palaan myöhemmin, mutta nämä kyselyssäni esiintyneet nimet jätin aineiston ulkopuolelle, koska niillä viitattiin tiettyihin henkilöihin (mainittiinpa jopa sukunimikin).

tarkoitteen kanssa samassa muodossa olevat vastaukset, jotka mitä ilmeisimmin merkitsevät sitä, että annettua tarkoitetta käytetään koululaisten keskuudessa (esim. *maata* vastineena MAATA JONKUN KANSSA -tarkoitteelle ja puhekielinen *itön vamma* vastineena *invalidille, vammaiselle*).

Mukaan olen ottanut myös ilmaukset, jotka esiintyvät aineistossa vain kerran, vaikka näiden sanojen tilapäisyyttä ja todellista olemassaoloa sopii tietysti pohtia. Leiwo huomasi slangisanastoa koskeneessa tutkimuksessaan, että sanat, jotka ensimmäisellä aineistonkeruukerralla mainittiin vähintään kahdesti, esiintyivät myös uusintakeräyksessä. Valtaosa kerran mainituista sanoista jäi uusintakeräyksessä mainitsematta, joten ne ovat joko hyvin harvinaisia tai individualis-okkasionaalisia muodosteita. Tämän tuloksen perusteella voitaisiin siis todellisen sanan kriteeriksi katsoa se, että sanasta saadaan tietyssä merkityksessä vähintään kaksi mainintaa. (Leiwo 1967: 13.) Kerran luodut ilmaukset kertovat kuitenkin jotain slangin syntymisestä ja koululaisten ajatusmaailmasta. Osa aineistoni kerran mainituista sanoista esiintyy myös vertailuaineistoissa, mikä puolustanee niiden hyväksymistä aineistoon, kun uusintakeräyksen vahvistusta ei ole käytettävissä.

Rajaa eri sanojen välille on vaikea vetää esim. seuraavanlaisissa tapauksissa: *bibbalot* — *pippalot*, *hikari* — *hikkari* — *hiku* — *hike* — *hikkelo*, *dösa* — *dösä*, *äiskä* — *äeskä* ja *mulatti* — *mulaatti*. Kirjallinen keruutapa selittää osaltaan monet kirjoitusasut. Toisaalta taas ei voi suoralta kädeltä sanoa, etteikö eri kirjoitusasuisia sanoja myös lausuttaisi erilailla juuri slangin affektisuutta tavoitellen. Vaikka kaikkien hiukankin toisistaan poikkeavien varianttien laskemista eri sanoiksi voitaisiin perustella juuri sillä, että kirjoitusasuissa näkyvä ero voi ilmetä ääntämyksessäkin ja että eri varianttien yhdistäminen samaksi sanaksi on jollain tavalla mielivaltaista (ks. esim. Saanilahti—Nahkola 1991: 10—11), olen kuitenkin rohjennut yhdistää joitakin variantteja, vaikka ne eroaisivatkin ääntämyksessä toisistaan. Tämä ratkaisu tuskin vääristää aineistoa tai hankaloittaa sen kvantitatiivista tarkastelua, etenkin kun osa varianteista on hyvin marginaalisia ja frekvenssiltään vähäisiä.

Samoiksi sanoiksi olen laskenut sellaiset merkitykseltään toisiaan vastaavat variantit, jotka eroavat toisistaan vain seuraavien piirteiden osalta: soinnillisen ja soinnittoman klusiilin vaihtelu $b \sim p$, $d \sim t$ ja $g \sim k$ (esim. *bi-*

leet/pileet, äide/äite, negru/nekru); vokaalisointuvaihtelu *a ~ ä* (esiintyy vain sanoissa *dösa/dösä, hyna/hynä* ja *iska/iskä*); ortografiset vaihtelut *k(k) ~ c(c)* (*Mäkki/Mäcci*), *ks ~ x* (*bänksit/bänxiit*), *o ~ å* (*hokkan/håkan*), *s ~ c* (*Sittari/Cittari*), *v ~ w* (*volkata/wolkata*); vokaalin tai konsonantin kvantiteettivaihtelu (esim. *mulatti/mulaatti, hikari/hikkari*; huom. poikkeuksellisesti eri sanoina *mama* ja *mamma* 'äiti', koska ovat luultavasti erilähtöisiä); yksiköllisen ~ moniköllisen muodon käyttö (esim. *muna/munat, vetää perse/perseet olalle*, jotka merkitty tästä lähtien seuraavasti: *muna[t], vetää perse[et] olalle*).

Eri sanoiksi taas olen laskenut mm. johtimeltaan ja vartalovokaaliltaan toisistaan poikkeavat variantit, vaikka ne olisivatkin samalähtöisiä (esim. *telkka* ja *telkkari, vamppi* ja *vamppis* 'invalidi, vammaisen', *ölppi, ölpä* ja *ölpö* < rts. *öl* 'olut'). Näin olen menetellyt myös, kun variantit poikkeavat toisistaan alkuäänteiltään (*hyffe* — *fyffe, flikka* — *likka*), lainan kotoistamisasteeltaan (*many* — *mani*) tai kun "slangistajana" on käytetty murrepiirteitä (*äiskä* — *äeskä, hölmö* — *hölömö*). Toisinkin sanat olisi varmasti voinut jaotella, mutta uskon tämän jaon tuovan jatkossa esille ne seikat, joihin haluan kiinnittää huomiota.

Jotkin selvät puhekieliset (lähinnä *d:n* ja loppu-*n:n* kato) tai mahdolliset kirjoitusvirheiset muodot olen kirjoitusasultaan yleiskielistänyt, jos niiden tulkinnassa ei ole epäselvyyksiä (esim. *tehä bänät* → *tehdä bänät* 'lopettaa seurustelu', *olla yhdessä* → *olla yhdessä, ottaa takkii* → *ottaa takkiin* 'varastaa', *ottaa päähä* → *ottaa päähän* 'harmittaa'). *eA*-yhtymää vastaavan monoftongiutuneen *ee:n* olen säilyttänyt sellaisissa nomineissa kuin *makee, pimee* jne., koska tyyppin arvellaan leviävän nykyisessä puhesuomessa (ks. esim. Karlsson 1978: 236; Hämäläinen 1970: 3) ja koska monoftongiutuneet muodot kuuluvat Päijät-Hämeen murteisiin muutenkin (Kettunen 1959 n:o 191; ks. lukua 1.3). Verbit olen muuttanut 1. infinitiivin lyhyempään muotoon (esim. *räppää* → *räpätä* ja *jytää* → *jydätä* 'tanssia') ja nimitit perusmuotoon, yksikön nominatiiviin, ellei vaikuta siltä, että sanalla on vain monikollista käyttöä (esim. *pojat* 'poliisi') tai jos tarkoite jo itsessään on monikollinen (esim. *bileet* 'juhlat, kotihipat').

Tavoitteenani ei ole tehdä mekaanista, sanakirjanomaista muodostus- ja etymologiatutkimusta, jollaisia slangitutkimukset usein ovat, vaan löytää aineiston kannalta keskeisimmät seikat. Tämän vuoksi slangin kielellinen analyysi — sanaston fonologisten, morfologisten, semanttisten ja etymologisten seikkojen

tarkastelu — on aineiston esittelyn yhteydessä (LUKU 2) eikä omana erillisenä osionaan. Aineiston esittelyssä pyrin tuomaan julki koululaisslangin ominaispiirteitä, slangii- ilmausten yleisyysuhteita ja mahdollisia erikoisuuksia. Sanaston analysoinnissa johtoajatukseenani on tarkastella slangin affektisuutta ja sitä, miten siihen pyritään kielellisin keinoin.

Aion käsitellä myös slangin attraktio- ja mahdollisia ekspansiokeksuksia (LUVUISSA 2 ja 3). Tarkastelussa huomioin sekä tarkoitteiden saamat erilaiset slangivastineet eli **sanat**, sekä näiden sanojen esiintymät, sanamaininnat eli **saneet** (ks. esim. Hakulinen—Ojanen 1976: 127—128). Saneiden avulla haluan tuoda esille sen, miten eri tarkoitteet keräävät ilmauksia, miten usein niihin viitataan slangii- ilmauksella. Tavoitteenani on tutkia myös eri vastaajaryhmien välisiä mahdollisia eroja. Kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia eroja slangissa voi olla niin koulujen, luokka-asteiden kuin sukupuoltenkin välillä (LUVUT 4—5). Yksilöllisiä eroja en ymmärrettävästikään tarkastele hahmottaessani laajempaa kuvaa koululaisten slangista ryhmäkielenä.

Pyrin myös selvittämään, onko olemassa Jyväskylän omaa koululaisslangia: paikallisia slangii- ilmauksia tai muita kielellisiä piirteitä. Vertaamalla aineistoa ja tuloksiani muihin (koululais)slangitutkimuksiin sekä paikallisiin puhekielen piirteisiin (ks. alalukua 1.3) pyrin löytämään juuri Jyväskylän koululaisslangille ominaiset vivahteet (LUKU 6). Otaksun, ettei jyväskyläläisnuorten slangii paljonkaan poikkea muualla maassamme puhutusta slangista, mutta toisaalta uskon aineistosta löytyvän jonkin verran paikallisslangiakin.

Sanojen merkitysten määrittelyssä käytän ensisijaisesti kyselystäni irtoavia määritelmiä, siis antamiani tarkoitteita ja koululaisten omia määritelmiä. Epätarkoiksi jääviä merkityksiä täsmennän tarvittaessa myös *Nykyslangin sanakirjan* (Karttunen 1979; käytän myös lyhennettä Nslg) ja muiden slangisanakirjojen sekä *Suomen kielen perussanakirjan* (lyhenteenä PS) ja *Suomen murteiden sanakirjan* (SMS) määritelmien. Lainasanojen käsittelyssä apunani ovat seuraavat sanakirjat: *Suomi-englanti-suomi-sanakirja* (Rekiaro—Robinson 1989), *Englantilais-suomalainen slangisanasto* (Hurme—Syväoja 1986), *Slangi: amerikanenglannin slangisanakirja* (Rekiaro 1995), *Slang! The topic-by-topic dictionary of contemporary American lingo* (Dickson 1990), *Ruotsalais-suomalainen suursanakirja* (Lampén 1978) ja *Svensk slangordbok* (Gibson 1988).

1.3 Jyväskylätä ja sen nykyisestä puhekielestä

Keski-Suomen vakinainen asutus syntyi 1500-luvulla, ja vuonna 1837 markkina-
paikkana tunnettu Jyväskylä sai kaupunkioikeudet. Jyväskylä on sittemmin tullut
tunnetuksi erityisesti koulukaupunkina. Suomen Ateenaksikin kutsuttuun⁴ kau-
punkiin perustettiin maan ensimmäinen suomenkielinen oppikoulu, Jyväskylän
Lyseo vuonna 1858 ja niinkään maan ensimmäinen suomenkielinen kansakou-
lun opettajaseminaari vuonna 1863. Asukkaita Jyväskylässä vuonna 1995 oli 74
072, joista 0—14-vuotiaita reilut 18 %. Peruskoululaisia oli 8 453. Kaupungin
suurimmat työllistäjät olivat palvelu ja teollisuus, suurimmat työnantajat Jyväsky-
län kaupunki, Keski-Suomen sairaanhoitopiirin ky ja Valmet Rautpohja Oy. (Jalat
maassa. Jyväskylän kaupungin vuosikertomus 1995: 2, 12; Kunnallistietoa Jy-
väskylästä 1996: 3—14.)

Jyväskylän murre kuuluu itämurteiden savolaismurteisiin, tarkemmin
niiden Päijät-Hämeen ryhmään (esim. Rapola 1990). Jyväskylä sijoittuu kuitenkin
pohjois-eteläsuunnassa Päijät-Hämeen ja keskisuomalaisen murteiston rajalle,
Päijät-Hämeen murre taas itä-länsisuunnassa itä- ja länsimurteistojen rajalle (ks.
liitettä 3), minkä vuoksi Jyväskylän puhekielessä onkin piirteitä useammasta
murteesta. Itämurteiseksi Jyväskylän murteen tunnistaa lähinnä kahdesta piir-
teestä: *t:n* heikon asteen edustajana on *kato, v, j* tai *h* (*piän, pyyvän, viijen, soa-
ha*) ja monikon persoonapronomineina *myö, työ* ja *hyö*. Selviä savolaismurteiden
piirteitä Jyväskylässä ovat švaavokaali (*talavi, kelekka*), *i-*, *u-* ja *y-*loppuisten
diftongien redusoituminen (*laeva, kaola, näöttee*) sekä *ts:n* vastineena esiintyvä
ht (*mehtä : mehtän; ht-yhtymän vaihtelemattomuus on päijäthämäläisyys*).
(Rautkorpi 1980: 72—73.)

Jyväskylässä puhuttava kieli ei kuitenkaan ole puhdasta Päijät-
Hämeen murretta, vaan sekoittunutta ja monella eri tavalla vaihtelevaa kaupun-
kikieltä. Kaupunkikiielelle on ominaista jatkuva muutostila. Muuttoliike, elinkeino-
rakenteen vaihtelu ja liikenne estävät kielenkin vakiintumisen. Olennaista on
myös kielessä esiintyvä monenlainen vaihtelu. Edellä mainittujen murrepiirteiden
lisäksi Jyväskylän kaupunkikiielellä on yleisiä nykysuomalaisen kaupunkikielen

⁴ Suomen Ateenan nimitys sai alkunsa ilmeisesti leikkipuheena opiskelun suomenkielisyyden
johdosta eräessä Elias Lönnrotin kirjeessä Wolmar Schildtille (Jokipii 1988:13).

piirteitä: esim. pikapuhemuotoja (*mä[ä]* : *mulla, tää, ei o[o]*); pronominit *se* ja *ne* viittaamassa ihmisiin; *ne tulee* -tyyppi (yksikkö monikon asemesta); passiivimuoto monikon 3. persoonassa (*me ~ myö mennään*); pitkävokaaliset asut *tärkee, lehtee, vaikee sanoo*; loppuvokaalin kato *olla-* ja *ei-*sanojen yhteydessä sekä *i:n* kato *s:n* jäljessä (*siell-on; osas, huomiseks*). (Mielikäinen 1997: 90—92.)

Ensimmäisinä omasta murteestaan luopumassa ovat nuoret, jotka omaksuvat kieleensä vieraita, "muodissa olevia" variantteja. Nuorten kieli onkin monilta osin yhdenmukaistumassa. (Mielikäinen 1986: 14.) Leena Silvennoisen tutkimustulokset viittaavat esimerkiksi siihen, että tutkimuksen nuorimmat informantit, koululaiset, suosivat Päijät-Hämeen murteeseen kuuluvan *mehtä : mehtän* -taivutuksen sijasta yleiskielistä taivutusta. Švaavokaalin käytössä sukupuolten väliset erot olivat koululaisilla hyvin suuret: pojista noin 30 %:lla esiintyi puheessa švaavokaalia, tytöistä sitä käytti vain prosentti. (Silvennoinen 1980: 106—109.)

Kaupunkisuomea ei ole juurikaan tutkittu (tehdyt tutkimukset koskevat lähinnä slangisanastoa), sillä dialektologian kohteena on perinteisesti ollut maaseudun kieli (Mielikäinen 1980: 19). Vuosina 1977—1980 tehtiin varsin laaja Nykysuomalaisen puhekielen murros -tutkimus Turussa, Tampereella ja Jyväskylässä (ks. NPM 1—4). Tutkimus sisältää myös yleiskielestä poikkeavan sanaston tarkastelua, missä mukana on myös slangi (ks. Olli 1986). Jyväskyläläisissä puhekieleen liittyvissä opinnäytetöissä on testattu lähinnä slangin tuntemusta (mm. Lehtonen 1991, Räikkönen 1991), nuorten puhekielen äänne- ja muoto-opillisia seikkoja (Silvennoinen 1979, Tuikkanen 1993) ja tyttöjen yleiskielestä poikkeavia ilmauksia (Airasvirta 1994).

2 SLANGI-ILMAUKSET

2.1 Kyselyn alkuosion slangi-ilmaukset tarkoitteittain

Seuraavassa aineiston käsittelyssä tarkoitteet on esitetty samassa järjestyksessä kuin kyselylomakkeessakin. Tarkoitteen perässä on sulkeissa ensin tarkoitteen saamien saneiden määrä ja toisena erilaisten slangisanojen määrä. Slangisanan perässä oleva luku ilmaisee sen saneiden määrän; kerran mainittujen jäljessä lukua ei ole.

Saman sanan eri variantit olen erottanut toisistaan vinoviivalla siten, että suurtaajuisin variantti on ensimmäisenä, harvinaisin viimeisenä (esim. *himpe/himbe/himpe*). Slangisanan perässä oleva luku ilmaisee kaikkien varianttien yhteismäärän. Oppilaiden antamat slangi-ilmausten merkitykset ja muut lisätiedot olen merkinnyt seuraavin kolmiosaisin lyhentein: ensimmäisenä on koulun koodi (N = Normaalikoulun yläaste, K = Kilpisen yläaste), toisena luokka-aste (7., 8. tai 9.) ja kolmantena sukupuoli (P = poika, T = tyttö; esimerkiksi lyhenne K8P = Kilpisen yläasteen kahdeksannen luokan poikavastaja). Näitä lyhenteitä käytän myös jäljempänä tutkielmassani.

KOTI (72, 12):

hima 34

himpe/himbe/himpe 18

hemma 5

home, kotsa 4

byde, himatsu, hompe, houi, kotsu, laatikko, talo

Lainalähtöisiä kahdestatoista slangivastineesta on peräti kahdeksan (ruotsalaisperäisiä 5 ja englantilaisperäisiä 3). Ruotsalaislainat (*bydeä* lukuunottamatta) muodostavat sanapesyeen, jossa alkuperäisenä, tosin taivutusmuotoisena on *hemma*. Niin sanottuun yleisslangiin kuuluvaan *himaan* on haettu lisää affektiivisuutta joko soinnillisen tai soinnittoman *p*-aineksen sisältävällä johtimella (*himbe*, *himpe* ja *himpe*) ja *-tsu*-johtimella (*himatsu*, vrt. *kotsu*). Englannista lainattuja ovat suora laina *home* ja ääntämystä jäljittelevä *i*-johtiminen *houmi* sekä

hompe (vrt. *himpe*). Kodin slangivastineet ovat lähtöisin vain kuudesta sanasta: lainasanoista *hem*, *byggnad* ja *home* sekä yleiskielen sanoista *koti*, *laatikko* ja *talo*, joista kaksi viimeisintä vaikuttaa tilapäisiltä ilmauksilta.

ÄITI (148, 18):

mutsi 68

äiskä 24

mude 14

akka 11

eukko 6

mamma 5

mutteri 4

äide/äite, ämy 3

ämmä 2

mama, mami, muija, muori, äeskä, äitskä, äityliini, ämytsi, änkki

Ylivoimaisesti suosituin *äidin* slangivastine on jo yleisslangiin kuuluva, vanha ruotsalaislaina *mutsi* (< rts. *mor*, *moder*); samaa alkuperää on myös *-de*-johtimella muodostettu *mude*. Viidesti mainittu *mammakin* lienee lähtöisin ruotsista, kun taas kerran mainitut *mama* ja *mami* lienevät peräisin englannista (engl. ark. *mama* 'äiti'). Saksan *Mutter* on kotoistettu sanaleikinomaisesti *i*-loppuvokaalilla (*mutteri*). *Äidistä* johdettuja ovat toiseksi suosituin slangivastine *äiskä* (josta kerran mainitaan murteisempi *äeskä* sekä *t*-llinen *äitskä*), *-de*-johtiminen *äide* (kerran mainitaan *äite*) ja hellittelevämpi *äityliini*. Kotoperäisiä ovat myös vähemmän mairittelevat, vahvaan tunnelataukseen pyrkivät *akka*, *eukko*, *ämmä* ja *muija*. *Ämy(tsi)* lienee *ämmä*-sananjohdos.

ISÄ (162, 13):

iskä/iska 46

faija 40

ukko 24

isi 16

fatsi 13

isukki 10

äijä 6

pappa 2

fade, iski, isse, isäntä, vaari

Tunnetuin *isän* slangivastine on *iskä*, josta mainitaan vokaaliharmonian vastainen *iska* seitsemästi. Toiseksi suosituin on ruotsalaislähtöinen, jo yleis-slangiin kuuluva *faija* (< rts. slg. *faja*); *-tsi*-johdos *fatsi* on myös suosittu. *Isukki*-sanana käytöstä koululaiset huomattavat, että sana on "vähän nuorempien" käyttämä (N7P) ja että sitä käytetään "huvittavissa tilanteissa" (N7T). *Isään* perustuvat myös vastineet *iski*, *isse*.

Isän ja *äidin* slangivastineista löytyy selviä vastaavuuksia. Sekä kotoiset *-skä*-aineksen sisältävät *iskä* ja *äiskä* että ruotsalaisperäiset *-tsi*-johdokset *fatsi* ja *mutsi* ovat kumpikin suosituimpien vastineiden joukossa. Sen sijaan *-de*-johdos *mude* on selvästi *fadea* suositumpi (molemmat esiintyvät jo Salolalla 1929). Vanhemmat saavat myös vanhaa ihmistä merkitseviä, semanttisesti affektisia nimityksiä (*ukko*, *vaari* ja *äijä*; *akka*, *eukko* ja *ämmä*) sekä yhteisnimen *porukat* 'vanhemmat' (ks. kohta MUUTA).

SISKO (61, 10):

systeri 50

sisteri, *siukku* 2

kakkakäärme, *kotiäiti*, *kusipää*, *siffa*, *syrra*, *systa*, *äiti2*

Kymmenestä *siskon* slangivastineesta vain kolme mainitaan useammin kuin kerran. Slangin ydinsanoihin kuuluva *systeri* on siskon vastineena lähes yksinomainen: se saa 61:stä maininnasta peräti 50. Kerran mainituissa, ilmeisen individuaalis-okkasionaaleissa vastineissa on ehkä yksilöiviä nimityksiä: *kakkakäärme* saattaa viitata vastaajan pikkusiskoon, *kotiäiti* ja *äiti2* isosiskon rooliin perheessä. Ruotsalaisperäisiä ovat *systeri*, *syrra* ja *systa* (< rts. *syster*), *sisteri* puolestaan voisi olla kontaminoituma sanoista *sisko* ja *systeri* tai englantilaisen *sister*-sanana johdos. *Sisko*-sanaa varioimalla on syntynyt *siukku* ja ehkä myös *siffa*.

VELI (49, 4):

broidi 32
veikka 15
brööri, räätäle

VELI on yksi kyselyn vähiten slangivastineita saaneista tarkoitteista. Kumpikin useamman maininnan saaneista slangivastineista kuuluu yleisempäänkin kielenkäyttöön: *broidi* (< rts. *bror, broder*) voidaan määritellä yleislangiin (Nslg) ja *veikka* kansankieleen kuuluvaksi (PS s.v. *veikka*). *Räätäle* annetaan vastineeksi myös *pikkulapselle*.

TYTTÖ (169, 31):

likka 76
muija 15
kimma/gimma 17
eukko, vosu 7
akka 6
flikka 5
giltsi/kiltsi, pimu, pulu 4
kana, kissa, kisu, mirri, nainen, tipu 2
baby, gööli, huora, hutsu, kaveri, kimuli, kinkku, kukka, lutka, pillu, pösi, typsyk-
kä, tyyppi, tytteli, ämmeli

Likka on tytön slangivastineena yli puolella vastaajista ja lähtömuotoa (rts. *flicka*) lähempänä oleva *fliikkakin* on melko tunnettu. Ruotsalaisperäinen on myös *kimma* (vrt. *gumma*, Hels. vanha slg. *gimma* 'vanhempi nainen', Karttunen 1979), jonka soinnillisalkuinen variantti *gimma* mainitaan neljästi. Englantilaislainoja ovat *giltsi/kiltsi* ja lähtömuodon ääntöasua mukaileva *gööli* (< *girl*) sekä *baby*. Tytön nimityksinä suosittuja metaforia, *akkaa*, *eukkoa* ja *muijaa*, käytetään yleisesti myös naisesta (ks. kohtaa NAINEN).

Metaforisia merkityksenmuutoksia ovat eläinten, erityisesti lintujen ja kissan, nimet tytöstä puhuttaessa: *pulu, kana* ja *tipu, kissa, kisu* ja *mirri* (kaksi viimeisintä on annettu vastineeksi myös *naiselle*). *Kissa* saa merkitykseensä myös tarkennuksen: *kissa* on erityisesti "hyvännäköinen tyttö" (N9P). Tällainen amelioratiivinen merkityssävy eläinmetaforalla on poikkeuksellinen, sillä yleensä eläinmetaforat ovat sävyltään negatiivisia (Nahkola 1992: 243—244).

Seksuaalisuuteen liittyviä halventavia nimityksiä on runsaasti, mutta valtaosa on mainittu vain kerran: *kinkku* ja *pillu*, *huora*, *hutsu*, *lutka* ja *vosu*. *Vosu* viittaa yleisesti myös tyttöystävään (ks. TYTTÖYSTÄVÄ). Kuten Leiwo (1967: 25) mainitsee, on vaikea sanoa, käytetäänkö tällaista huoraterminologiaa dysfemismeinä merkityksessä 'tyttö' vaiko alkuperäisessä denotaatiossaan, jollei tunneta koko ilmausta ja sen käyttöyhteyttä. Leea Virtanen toteaa, että *huoran* ja muiden halventavien nimitysten, kuten *akan*, *eukon*, *lutkan* ja *ämmän*, käyttö *tytön* tai *naisen* synonyymina on ns. kiroilukieltä. Tämä vanhastaan varsin miehinen kiroilukieli on väljähtänyt nuorisoslangiksi, ja *huora*-sanaa käytetään nyt nuorten puhekielessä eräänlaisena tehosanana. (Virtanen 1990: 145—157.)

POIKA (131, 15):

jätkä 87

kundi 19

poitsu 6

kaveri 4

jäbä, *poju* 3

daiju, *hemmo*, *jannu*, *jeppe*, *poiksu*, *tyyppi*, *ukko*, *veljespää*, *äijä*

Pojan slangivastineista ylivoimaisesti tunnetuin *jätkä* (n. 66 % kaikista maininnoista; lisäksi johdos *jäbä*) ja *kundi* (< rts. *kund* 'asiakas') kuuluvat jo slangin ydinsanastoon. Kerran mainituissa slangivastineissa on mukana yleisiä miespuoliseen henkilöön viittaavia sanoja (*kaveri*, *tyyppi*, *ukko*, *äijä*) ja ilmeisesti tilapäismuodosteita (*daiju*, *veljespää*). *Poika*-sanasta on johdettu deminutiivisen *u*-johtimen (ks. esim. Vesikansa 1978: 53) sisältävä sanapesye *poitsu*, *poiksu* ja *poju*; vastaavasti *tytöstä* on muodostettu *-kkä* ja *-eli* -johtimiset deminutiivit *typsykkä*, *typykkä* ja *tytteli*.

PIKKULAPSI (179, 38):

pentu 61

skidi 23

kakara 20

vauva 8

ipana, *penska* 5

baby, *beibi*, *kersa*, *napero* 4

nappula, *natiainen*, *penikka*, *pikkuskidi* 3

muksu, *mukula*, *pikkupentu*, *snadi*, *vaavi* 2

kakru, kurahousu, lilla styna, murkku, nalli, nassukka, nysä, palli, pallo, pikkujätkä, pikkulikka, piltti, pullamössöposki, räsy, tenava, tumppi, vaahtosammutin, vesselipää, vilperti

Pentu on selvästi tunnetuin *pikkulapsen* slangivastine, *skidin* ja *kakarankin* mainitsee noin joka viides vastaaja. Suosituimmat pikkulasta tarkoittavat slangisanat ovat kotoperäisiä (*pentu, kakara, vauva, ipana, penska, kersa, napero*). Kaikista-kin slangivastineista lainoja ovat vain *skidi* (< engl. *kid*), *baby* ja *beibi* (< engl. *baby*) sekä ilmeinen ruotsalaisuus *lilla styna*, jonka lähtömuotoa en kuitenkaan ole tavoittanut (vrt. *lilla* 'pieni, pikku', *Stina*-erisnimi).

Monet *pikkulapsen* slangivastineista kuvaavat lapsen kokoa joko suoraan tai metaforan avulla (esim. *natiainen, mukula, snadi* yl. slangissa 'pieni', *murkku, nysä, tumppi* ja *vaahtosammutin*). Osa viittaa pienimpään mahdolliseen lapseen: *vauva, vaavi, kurahousu, pullamössöposki* ja ehkä *räsy*. Pienuutta korostavat myös *pikku*-alkuiset yhdyssanat *pikkujätkä, -likka, -pentu* ja *-skidi*.

VANHA IHMINEN (174, 51):

pappa/paapa/paappa 30

mummo 28

käpy, vanhus 15

mummeli 10

kääkkä 9

kalkkis 5

muumio, papparainen 4

harppu, jarru 3

akka, fossiili, ikäloppu, kääpä, mummero, ukkeli, ukko, vaari 2

akkeli, eukon käppänä, korppi, korppu, kotka, kurtunaama, käppänä, kääkkis, kääkkänä, lyyli, mamma, mummu, naakka, oksennusnaama, pappeli, parru, rahjus, ruho, rusina, ruumis, taatta, vanha akka, vanha käpy, vanha kääpä, vanha parta, vanha pieru, vanha rusina, vanha ukko, vihannes, äijä, äijän käppänä, ämmeli

Noin puolet annetuista vanhan ihmisen slanginimityksistä eroaa sukupuolen mukaan. Vanhaa naista merkitsevät ainakin seuraavat ilmaukset: *akka, akkeli, eukon käppänä, lyyli, mamma, mummo-pesye* ja *ämmeli*, ilmeisesti myös *harppu* 'vanha nainen' (Laitinen 1990: 102) ja *korppu* 'vanhempi nainen' (Lipsonen 1990 s.v. *korppu*). Vanhaan naiseen viitannevat myös lintumetaforat *korppi, kotka* ja *naakka* (vrt. *kana, pulu* ja *tipu* 'tyttö'). Vanhaa miestä puolestaan tarkoittavat *pappa-sanue, taatta, ukkeli, ukko, vaari, vanha parta, äijä* ja *äijän käppänä*.

Vanhan naisen ja miehen nimityksissä on selviä vastaavuuksia. Siinä missä vanha nainen on *akka*, *akkeli* tai *eukon käppänä*, vanha mies on *ukko*, *ukkeli* tai *äijän käppänä*. Sanapesye *mummeli*, *mummero*, *mummo*, *mummu* saa vastineekseen pesyeen *pappa/paapa/paappa*, *papparainen*, *pappeli*. Monet näistä sanoista ovat nykyään käytössä nimenomaan isovanhempien nimityksinä. Suomen murteiden vanhoja isovanhempien nimityksiä, *äijää*, *ukkoa* ja *ämmää*, onkin alettu käyttää yleensä vanhuksista, jolloin niille on kehittynyt pejoratiivisia sivumerkityksiä. Siksi sanoja ei enää juurikaan käytetä sukulaissanoina. (Vehmaskoski 1995: 70—71.)

Yleensä vanhaan ihmiseen viittaavat jo yleisslangiin kuuluvat *fossiili* ja *kalkkis*, sanapesyeen muodostavat *kääkkis*, *kääkkä* ja *kääkkänä* sekä niitä äänteellisesti lähellä olevat *käppänä*, *käpy* ja *kääpä*. Vanhan ihmisen stereotyyppiseen kuvaan ulkomuodosta, vireydestä ja liikuntakyvystä liittyvät mm. *kurtunaa*, *jaru*, *muumio*, *rahjus*, *ruho*, *ruumis* ja *vihannes*. Ikää korostetaan myös lisämääreellä *vanha* (vrt. *pikku* edellisessä kohdassa). Vanhaa ihmistä merkitsevissä slangisanoissa on lintumetaforien lisäksi monta kasvimaailmaan liittyvää metaforaa, jotka sisältävät kuivuuteen tai kovettumiseen liittyviä konnotaatioita: *fossiili*, *rusina*, *käpy* ja *kääpä*.

NAINEN (142, 15):

akka 63

eukko 30

ämmä 23

muija 13

akkeli, *naikkonen* 2

kisu, *mirri*, *mummo*, *panopuu*, *reikänen lauta*, *rouva*, *tyttö*, *täti*, *vosu*

Vanhaan sukulaisnimistöömmeikin kuuluvat (ks. esim. Vehmaskoski 1995) *naisen* slangivastineet *akka*, *eukko*, *ämmä* ja *muija* ovat sävyltään enemmän tai vähemmän kielteisiä. Muutenkaan eivät nimitykset juuri naissukupuolta imartele, vaan seksuaalisuuteen viitataan dysfemistisesti sanoilla *panopuu*, *reikänen lauta* ja *vosu*. Myös Leiwo (1967: 23—24) mainitsee tutkimusaineistonsa korostavan juuri naisen osuutta seksuaalisessa kanssakäymisessä; monet tyttöä merkitsevät metaforat sisältävät seksuaalisiin toimintoihin ja sukupuolielimiin vihjailevia konnotaatioita. Neutraalimpia, erilaisia naisia määritteleviä nimityksiä aineistossani

ovat *mummo*, *rouva*, *täti* ja leikkisä *tyttö* (vrt. käänteisesti *tytölle* on slangivas-tineena *nainen*). Huomattavaa on, että lähes kaikki naiseen viittaavat sanat ovat kotoperäisiä (poikk. *mummo* < rts. *mormor*).

MIES (116 , 12):

ukko 76
äijä 20
ukkeli 5
miekkonen 4
jätkä 3
homo 2
fabu, *kundi*, *käpy*, *setä*, *siitinori*, *ukkeliini*

NAINEN ja MIES -tarkoitteita verrattaessa huomataan, että *akkaa* ja *eukkoa* vastaa *ukko*, *ämmää* *äijä*, *akkelia* *ukkeli* ja *naikkosta* *miekkonen*. Neutraalit sukulaissanat *täti* ja *setäkin* mainitaan kerran. Miehestä käytetään myös samoja slangisanoja kuin pojasta (*jätkä* ja *kundi*). Ilmeinen tilapäismuodoste *siitinori* sekä yleisesti halventavassa merkityksessä käytetty *homo* viittaavat sukupuolisuuteen. Myös miessanasto (kuten poika- ja naissanastokin) on hyvin kotoperäistä, lainattuja ovat vain *kundi* ja *fabu* (vrt. rts. *farfar* 'isoisä').

MIEHEN SUKUPUOLIELIN (250, 41):

kyrpä 61
muna(t) 49
kulli 26
penis/peenis 22
mulkku 16
pippeli 9
siitin 8
lerssi 7
kalu 5
jorma, *terska* 4
heppi, *jortikka* 3
jööti, *kassit*, *pikkumies*, *temmi*, *veljes/veljekset* 2
balströmmit, *elin*, *etumies*, *hevonen*, *jölli*, *jöpö*, *keppi*, *kikkeli*, *kyrsä*, *meisseli*, *pallit*, *pamppu*, *peliväline*, *pentti*, *pikkuveli*, *skölli*, *stondari*, *söjö*, *tanko*, *tappi*, *tikku*, *tykki*, *varsi*

Miehen sukupuolielimeen viittaavista sanoista *siitin*, *penis* ja *elin* ovat sävyltään asiallisiksi katsottavia, jopa yleiskielisiä, mutta niiden affektio nuorten kielenkäy-

tössä on tutkielmani tavoittamattomissa. Suosituimpiin kyseisen tarkoitteen slanginimityksiin kuuluvat ilmeisesti vanhimmat kielessämme käytetyt, omaperäiset miehen sukupuolielimen nimet *kyrpä*, *kulli* ja *mulkku* (Sivula 1986: 282—284), jotka saavat yhteensä 103 mainintaa 250:stä. Kaiken kaikkiaan sanasto on alkuperältään varsin kotoista, lainaan perustunevat ainoastaan kerran mainitut *balströmmi*t (vrt. engl. slg. *balls* 'kivekset, munat'; rts. slg. *ballar* 'testiklar') ja *stondari* (vrt. *stondata* 'peniksestä: olla erektiössä' < rts. *stå*, Karttunen 1979). Omaperäisistä miehen sukupuolielimen slanginimityksistä monet esiintyvät tässä merkityksessä myös murteissa (esim. *heppi*, *jortikka* ja *kalu*; ks. Sivula 1986).

Omaperäiset sanat ovat kuvailevia, metaforaan tai äänteellisiin seikkoihin perustuvia. Huomattavaa on erityisesti ö-äänteen yleisyys: *jölli*, *jöpö*, *jööti*, *skölli* ja *söjö*. Metafora perustuu yleisimmin tarkoitteen muotoon (esim. *keppi*, *tanko*, *tappi*, *tikku*, *pamppu* ja *vars*i). Poikien antamia leikillisiä ja "tuttavallisia" nimityksiä ovat *peliväline*, *pikkumies* ja *-veli*, *veljes/veljekset* sekä mahtailevammat *hevonen* ja *tykki*. Nimitysten tunnepitoisuus on vahva. Pari nimitystä perustuu erisnimeen (*jorma* ja *pentti*) ja parissa osa edustaa kokonaisuutta (*terska*, *pallit* sekä eufemistisempi *kassit*).

NAISEN SUKUPUOLIELIN (199, 29):

vittu 64

pillu/pilu 57

tussu 12

vagina/vakina 10

reikä, *reva* 6

pimppa 5

rellu 4

pimpero, *pimppi*, *pimppsa*, *vako* 3

emätin, *kirkkovene*, *piirakka*, *pimpska*, *torttu*, *vatsaina* 2

alapää, *fjöosa*, *klittis*, *kukkaismehulähde*, *lompakko*, *lovi*, *panoreikä*, *penaali*, *perse*, *pilsaattori*, *rako*

Kun miehen sukupuolielimiin viitataan aineistossani 41:llä eri slangisanalla, saa naisen sukupuolielin vain 29 slangivastinetta. Kaksi suosituinta vastinetta (*vittu* ja *pillu*) kerää noin 60 % kaikista maininnoista. Huomattavaa on, että myös naisen sukuelimien suosituimmat vastineet ovat tunnetuista nimityksistä vanhimpia. *Vittu*-sanalla on vahva tunnelataus, minkä vuoksi siitä on tullut yleinen voima- ja solvaussana; toisaalta nuoret käyttävät sanaa ahkerasti lataukseltaan laimentu-

neena (ks. myös tarkoitteet HARMITTAJAA ja HERMOSTUA, SUUTTUA). (Länsimäki 1986: 294—295.) Sana on siis erityisen ekspansiivinen. Asiallisimpia nimityksiä ovat *emätin* ja *vagina*, josta ilmeisesti vierasta ääntämystä leikkillisesti jäljitellen on muodostettu *vatsaina*.

Monet naisen sukupuolielimen murrenimitykset perustuvat mielikuvaan raosta tai aukosta. Toinen slangissakin käytetty mielleyhtymä on se, että naisen sukupuolielin on vastakappale miehen sukupuolielimelle, ”jotakin pannaan jonkin sisään” (Länsimäki 1986: 295—297.) Tällaisia nimityksiä aineistossani ovat *lovi*, *rako*, *reikä*, *reva* (< rts. *reva* ‘halkeama, rako’) ja *vako* sekä *lompakko*, *panoreikä* ja *penaali*. Nimitys voi perustua myös karvoituksen mielteeseen. Näin on sanassa *tussu* sekä ilmeisesti *piirakassa*, josta *torttu* lienee assosioitu. Alapäähän viitataan myös laajemmin (*alapää* ja *perse*). Erityisesti pikkutyöstä puhuttaessa käytetään *pimp*-alkuisia sukupuolielimen nimityksiä. (Länsimäki 1986: 298—301.) Näistä aineistossanikin esiintyvät *pimppa*, *pimppi*, *pimpero*, *pimpsa* ja *pimpska* (vrt. *pippeli* ja *kikkeli* pikkupojan elimen nimityksenä).

INVALIDI, VAMMAINEN (75, 23):

vamu 18

vamppi/vampi 16

inva 14

vami 5

monkku, *sairas*, *vamma* 2

CP, *CP-seppo*, *dalidomi*, *damu*, *idiami*, *K.V.*, *mongis*, *proteesi*, *rampa*, *tennistuomari*, *torso*, *vamppe*, *vamppis*, *vampula*, *vihannes*, *älyvapaa*

Tarkoitteparin suosituimmat slangivastineet ovat *invalidista* tai *vammaisesta* joko puhtaasti elliptisiä (*inva*, *vamma*) tai slangijohtimen peräänsä saaneita muotoja. *Vammaisesta* johdetut sanat muodostavatkin sanapesyteen (seitsemän erilaista sanaa), jossa tyypistettyyn kantaan (*vam-*) liittyy joko pelkkä vokaali (*u* tai *i*) tai *p*:llinen johdin (*-[p]pi*, *-ppe*, *-ppis* tai *-pula*). *Vamppi* on näin saanut jo yleisempään kielenkäyttöön kuuluvan viettelijättären merkityksen (PS s.v. *vamppi*) rinnalle ainakin koululaisslangissa uuden merkityksen. Se tunnetaan vammaiseen viittaavana myös Virroilla (Saani-lahti—Nahkola 1991: 55).

Erilaisiin vammaisuuksiin viittaavat kirjainlyhenteet *K.V.* (< kehitysvammainen) ja *CP(-seppo)* sekä nimitykset *monkku*, *mongis* (< mongoloidi) ja

dalidomi (< talidomidi). Raajavammaiseen, slangissa ehkä yleisemminkin vammaiseen, jolta "puuttuu" jotain terveeseen henkilöön verrattaessa, voidaan viitata mustan huumorin sävyttämällä sanoilla *rampa*, *torso*, *proteesi* ja *tennistuomari*. Mahdollinen tai kuviteltu vähä-älyisyys heijastuu sanoissa *älyvapaa* (vrt. *älykääpiö* 'tyhmä') ja *damu*, joka esiintyy aineistossa myös merkityksessä 'tyhmä' (vrt. am.engl. slg. *damnfool* 'älytön, typerä', *damn* 'pahuksen, hiton, kirottu', Rekiaro 1995). *Vihannes* sen sijaan kuvaa toimintakyvyttömyyttä ja esiintyy myös merkityksessä 'vanha ihminen'.

KAUPUNKILAINEN (35, 3):

stadilainen 33

cityläinen, juppi

Stadilainen on ainoa varsinainen *kaupunkilaisen* slangivastine, ja siitäkin muutama vastaaja mainitsi, että sanaa käytetään lähinnä helsinkiläisistä (< *stadi* 'kaupunki, vars. Helsinki', Karttunen 1989: 156). *Jupp*⁵ taas kertoo kaupunkilaisesta elämäntyylistä vastakohtana maaseudun *juntille* (ks. seuraavaa kohtaa).

MAALAINEN (95, 26):

landepaukku 23

landelainen 18

lande 11

juntti 8

maajussi 6

heinähattu, maalaisjuntti 4

heinäkenkä, jyväjemma 2

farmari, heinähouso, heinäpää, jurvelo, landepöpi, lanttu, maalaistollo, maatiainen, mehtäläinen, nysvö, olla landelta, paskahattu, perunapää, punamulta, rasvalletti, syrjäkyläläinen, turvenuija

Karttunen (1989: 160) toteaa, että "maalaiseksi leimaaminen on slanginpuhujan maailmassa iso herja". Maalainen saa Jyväskylänkin koululaisilta paljon pejoratiivisia nimityksiä. Suosituimmat *maalaisen* slangivastineet *landepaukku*, *landelainen* ja *lande* ovat jo yleisslangiin kuuluvia, kannaltaan ruotsalaislähtöisiä (< *land*). *Lande*-nimye, *farmari* (< engl. *farmer*) ja *-jemmari* ('piilottaja, kätkiä', vrt. *jemma*

⁵ Perussanakirjan määritelmän mukaan *juppi* on koulutettu, menevä ja muodikas (kaupunkilais)nuori, joka pyrkii varsinkin taloudelliseen menestykseen (PS s.v. *juppi*). Amerikanenglannin slangitermi *yuppie* julkaistiin ensimmäisen kerran *Esquire*-lehden artikkelissa vuonna 1983 (Dickson 1990).

'piilo, kätkö; varasto' < rts. *gömma*; Nslg) ovat ainoita lainoja, loput sanoista ovat kotoisia. Huomattavaa on, että suurin osa (16/26) maalaisen slanginimityksistä on yhdyssanoja.

Maaseudun perifeerinen sijainti kaupunkilaisen kannalta katsottuna kuvastuu selvästi sanoissa *mehtäläinen* ja *syrjäkyläläinen*. Maalla asuvien, jotka stereotyyppisesti ovat kaikki maanviljelijöitä tai muuten maasta elantonsa saavia, nimityksiin sisältyy viljelyyn liittyviä käsitteitä (heinä, jyvä, peruna, multa, turve ja paska). Nämä ovat yleensä yhdyssanan alkuosina, loppuosana on esimerkiksi ruumiinosan tai pukineen nimi: *heinä-* ja *paskahattu*, *heinähousu*, *-kenkä*, *-pää* ja *perunapää*. Prototyyppinen maalainen on siis slanginpuhujan mielestä "mehtäläisen" näköinen (edellisten esimerkkien lisäksi nimitys *rasvaletti*) ja käytökseltäänkin epäsiivistynyt (esim. *juntti*, *jurvelo*, *nysvö* sekä yhdyssanan jälkiosat *-nuija*, *-pöpi* ja *-tollo*, joista *tollo* ja *nuija* saavat koululaisilta myös merkityksen 'tyhmä').

ULKOMAALAINEN, MUUNROTUINEN (154, 47):

mutu 19

neekeri 17

nekru/negru 16

mutiainen 11

mutakuono 10

mulatti/mulaatti, somali 8

ryssä 7

hurri, pakolainen 6

japsi, kumivenepakolainen, tumma 3

lakupekka, musta, nokikeppi, pigmenttipelle 2

aussi, britti, gigolo, italiaano, japski, jenkki, jutsku, laku, lakukeppi, lakupelle, lattari, manne, moppipää, mutis, nekku, nunnasorsa, pakoputki, pönttö, rastaletti, sakusika, sasku, svedu, taatelintallaaja, tsekki, tummaihoinen, veli venäläinen, vinosilmä, vinoski, öljytikku

Tarkasteltaessa sitä, millaisiin ulkomaalaisiin tai muunrotuisiin aineiston slangisanoihin useimmin viittaavat, huomataan, että etusijan saavat maamme valtaväestöstä ulkomuodoltaan eniten poikkeavat. Suurtaajuisimpien nimitysten joukossa on vain tummaan rotuun viittaavia nimityksiä. Niiden jälkeen useimmin mainitaan lähimmät naapurimme *ryssä* 'venäläinen' ja *hurri* 'ruotsalainen' sekä yleisnimitys *pakolainen*.

Suurtaajuutensa lisäksi kaiken kaikkiaan tummaan tai mustaan ihonväriin viittaavia ilmauksia on paljon: tällaisiksi voisi tulkita ainakin 20 nimitystä 47:stä. Ihonväri ilmaistaan joko suoraan (*musta, tumma[ihoinen]*), rotunimityksen kautta (*neekeri, nekru/negru, mulatti/mulaatti*), kansallisuuden perusteella (*somali*, joka erään vastaajan mukaan viittaa muihinkin mustiin, K9T) tai metaforisesti. Metaforisia ovat mm. seuraavat nimitykset: *mutV*-sanat, joiden kantana lienee *muta*, *laku*-sanat (*laku, lakukeppi, -pekka, -pelle*) sekä noen ja öljyn tummuuteen perustuvat *nokikeppi, pakoputki* ja *öljytikku*. Tummarotuinen on vaalea-ihaisen slanginpuhujan mielestä ”värivirheinen”, *pigmenttipelle*. Ulkonäköseikkoihin viittaavat myös *moppipää* ja *rastaletti* sekä *vinosilmä* ja *vinoski* ’japanilainen, kiinalainen’.

Yksilöidympiä, kotimaahan perustuvia ja sävyltään neutraalimpia nimityksiä ovat mm. *aussi, italiaano, japs(k)i, jenkki, lattari* (< latalaisamerikkalainen), *sasku* (kuitenkin myös kielteissävyinen *sakusika*) ja *svedu*. Myös juutalaiset (*jutsku*) ja romanit (*manne*) ovat saaneet slanginimityksensä.

HOMOSEKSUAALI (169, 29):

homo 81

hintti 46

hinttari 7

gay 5

håkan/hokkan 4

homppeli, ruotsalainen 2

aivoton, bi, fag, fagetti, friikki, hinero, hinksbyy, huora, lesbo, miesten mies, nappi, neekeri, perätuuppari, puute, runkkari, sairas, seko, sellainen poika, svendu, svärjepojkar, transsu, äly

Homoseksuaalin yleisin slangivastine *homo* kuuluu arkiseenkin kielenkäyttöön, *hintti* ja *hinttari* sen sijaan katsotaan halventavammiksi (PS s.v. *homo, hinttari, hintti*). *Homo*-sanaa käytetään ekspansiivisesti myös yleisenä haukkumasanana. Koululaisten nimitykset ovat muutenkin hyvin negatiivissävyisiä. Homoseksuaalia kutsutaan mm. nimillä *aivoton, puute, sairas* ja *seko* sekä yleensäkin seksuaalisuuteen liittyvillä halventavilla nimityksillä, joilla ei välttämättä ole mitään tekemistä homoseksuaalisuuden kanssa (*huora, runkkari* ja *transsu*). Voi myös olla, ettei sanojen varsinainen merkitys ole vastaajalle selvä.

Käsitykset homoseksuaaleista ja ruotsalaisista nivoutuvat stereotyyppisen tiukasti yhteen: homoseksuaali on *ruotsalainen*, *svendu* (vrt. *svedu* 'ruotsalainen'), *svärjepojkar* tai *håkan/hokkan*. *Håkan* tunnetaan tässä merkityksessä myös suomenruotsalaisessa koululaisslangissa (Cantell ym. 1989: 49). Ruotsalaiselta vaikuttaa lisäksi *hinksbyy*.⁶ Toisaalta homoseksuaalin ja tyhmän nimityksistä löytyy vastaavuuksia (vrt. *hinksbyy*, *homppeli* ja *sairas* 'homoseksuaali' — *hinxby*, *homppe* ja *sairas* 'tyhmä').

Homoseksuaali tunnetaan käsittävän enimmäkseen mieheksi, aineistossani poikkeuksen muodostavat varmasti vain kaksi nimitystä: *lesbo* ja sinänsä asiaankuulumaton *huora*. Sukupuoli näkyy selvästi eufemistisissa ilmauksissa *miesten mies*, *sellainen poika* ja *svärjepojkar* sekä ruotsalaisessa erisnimessä *håkan*. Cantellin (ym.) tutkimuksessa homoseksuaalinen mies sai 61 ja nainen vain 17 slanginimitystä. (Cantell ym. 1989: 49.)

Homoseksuaalin slangivastineissa on pari oudohkoakin lainaa, jotka osoittavat nuorten nappaavan valppaasti uusia ilmauksia muista kielistä ja jotka lienevät, ainakin vielä, varsin affektisia. *Fag* ja *fagetti* ovat peräisin amerikanenglannin slangisanasta *fag*, *faggot* 'homoseksuaalinen mies'. Sanat ovat käytössä myös suomenruotsalaisessa koululaisslangissa (Cantell ym. 1989: 49). *Friikki* puolestaan on mukautettu kieleemme sanasta *freak* 'mielipiteiltään, seksuaalisesti tai muulla tavoin poikkeava ihminen' (< am.engl. slg.; vrt. *tecknofriikki* kohdassa 2.2.4).

YSTÄVÄ, TOVERI (162, 10):

kaveri 62

frendi 50

kamu 31

bestis 8

kaiffari 6

kaiffa, *komppis*, *pal*, *serkku*, *äijä*

Suosituimmat slanginimitykset ystävälle tai toverille ovat kotoiset, arkisenkin kielenkäytön *kaveri* ja *kamu* (PS s.v. *kamu*, *kaveri*). Englantilaislaina *frendi* esiintyy kuitenkin jopa lähes puolella vastaajista ja lisäksi se on jälkiosana tyttö- tai

⁶ *Hinksbyy* ~ *hinxby* -sanalle en ole löytänyt lähtömuotoa. Siitä tulevat mieleen lähinnä sanat *hintti* ja *by* (< rts. 'kylä'), joten sanassa voisivat yhdistyä stereotyyppisesti ruotsalaisuus ja homoseksuaalisuus (sähköpostikirjeenvaihto Onerva Mälkösen kanssa).

poikaystävän nimityksissä (ks. kyseisiä kohtia jäljempänä). Englannista on lähtöisin myös kerran mainittu *pal*, ruotsalaisperäisiä puolestaan ovat *komppis* (< rts. slg. *kompis* 'kamrat, vän') ja tyttöjen käyttämä *bestis* (< rts. puhekieli *bästis* 'paras kaveri'). *Kaiffari* on jo vanha slangisana (ks. Nslg, Kallio 1996).

JOUKKO, PORUKKA (89, 14):

jengi 61

sakki 9

lössi 6

poppoo, popula 2

crewi, gruuppi, kimppa, liinu, massa, messi, paskapääklupi, poko, ryhmä

Jengin suosio *joukon* tai *porukan* slangivastineena on kiistaton, *sakki* ja *lössi* mainitaan muutaman kerran, latinalaisperäiset *poppoo* ja *popula* (*paljon populaa* 'paljon porukkaa', N7T) kahdesti ja muut yhdeksän vastinetta vain kerran. Kerran mainituissa sanoissa on selviä tilapäisyyksiä: tuskinpa kukaan tosissaan kutsuu ainakaan omaa joukkoaan *paskapääklupiksi* ja *messikin* esiintyy luultavasti yleensä taivutusmuodossa (**Lähdetkö messiin* 'mukaan?'; vrt. rts. *med, med sig*). *i-päätteellä* on kotoistettu englantilaislainat *crewi* (< *crew*) ja *gruuppi* (< *group*). *Ryhmä*-sanan voisi tulkita pelkäksi tarkoitteen selitteeksi, mutta toisaalta sen käyttöä kyseisessä merkityksessä voisi selittää se, että kotimaisessa, 1990-luvun alkupuolella esitetystä TV-viihdesarjassa, *Kummelissa*, käytettiin ilmausta *paras-ta A-ryhmä*. Ilmaus levisi nopeasti nuorten kielenkäyttöön.

JUHLAT, KOTIHIPAT (146, 14):

bileet/pileet 92

bailut/bailuut 30

pippalot/bibbalot 7

pirskeet 4

party(t)/partyt 3

hipat 2

hippelot, kemut, kutsut, nuorisobaari, reivit, ryyppäjäiset, sykkeet, yökkärit

Nuoret kutsuvat juhliiaan selvästi yleisimmin *bileiksi* (myös *pileet*). *Bileet* mainitsi lähes 90 % vastaajista.⁷ Lainälhtöinen *bailut* (vrt. rts. *bal* 'tanssiaiset', engl. slg.

⁷ Lieneekö osasyynä juuri tämän vastineen suureen suosioon koululaisten keskuudessa ahkerasti luettu Teija Niemen kirjoittama nuortenkirja *Bileet* (1992). Tosin nuoret puhuivat *bileistä* jo 1970-luvulla (Olli 1986: 25).

ball 'hipat'; aineistossa lisäksi *bailata* 'tanssia' ja *bailaus* 'hauskanpito yleensäkin') on myös suosittu. Kuvaavampia ovat kuitenkin omaperäiset humoristiset, joskin vain kerran mainitut ilmaukset: *reivit* (vrt. *reivata* 'tanssia') ja *sykkeet* kertovat jotain juhlien musiikillisuudesta, *turnajaisia* muistuttava *ryyppäjäiset* ja *nuoriso-baari* puolestaan muusta ohjelmasta. Sanaleikinomaisen *yökkärit* voi mieltää hauskasti sekä juhlien ajankohtaan että *ryyppäjäisten* mahdolliseen ikävään lopputulokseen.

MUSIIKKI (82, 5):

musa/mussa 78
*hevi, muzak,*⁸ *poppi, soundit*

Musiikki on slangissa *musaa*. Geminaatallinen *mussa* mainitaan tässä merkityksessä vain kerran, mutta oppitunnin nimityksenä se on miltei yksinomainen. *Hevi* ja *poppi* mainitaan jäljempänä myös musiikin alalajeina, joiksi ne yleensä käsitetäänkin. (Ks. alalukuja 2.2.1 ja 2.2.4.)

TANSSIA (44, 20):

lorata 11
bailata 7
dansata, reivata 4
jammata, rokata 2
breikata, dansar, danssia, hiplata, hyppiä, jydätä, jytkyä, koplata, loikkia, mossata, nojailla, pomppia, räpätä, svengata

Tanssimisen slangivastineista kuvastuvat erilaiset tavat ja tyyli tanssia. *Hiplata, koplata* ja *nojailla* saavat täsmennyksen "tanssia hitaita tansseja" (K8T), kun taas rajummasta tanssityylistä kertovat verbit *lorata, reivata, rokata* ja *mossata*. *Mossaaminen* kuvaa raisua tapaa tanssia päätä ja hiuksia ravistellen (vrt. am.engl. slg. *moss* 'tukka'; rts. slg. *mossa* 'hår'). Deskriptiiverbit *hyppiä, jytkyä* ja *loikkia* synnyttävät myös tietynlaisen mielikuvan. Sanat liittyvät lisäksi eri musiikkivirtauksiin: *rokata* rokkiin, *breikata* 80-luvun break danceen, *räpätä* rap-musiikkiin ja *mossata* rankkaan rokkiin tai heavy-musiikkiin (ks. myös alalukua 2.2.4).

⁸ Perussanakirjan mukaan *muzak* eli *musakki* on 'liikkeissä, työpaikoilla ym. yleisötiloissa soitettava taustamusiikki' (PS s.v. *muzak*). Tätä merkitystä sanan tuottanut koululainen tuskin kuitenkaan tarkoittaa.

Sanat *danssia* ja *dansata* ovat käypä esimerkki siitä, miten affektisempaan ilmaisuun pyritään vanhoja tuttuja sanoja vain hiukankin muovaamalla: *tanssia* ja *tanssata* ovat saaneet soinnillisen alkuäänteen ja *tanssata* kadottanut geminaatastaan toisen *s:n* — lieneekö mallina ollut ruotsin *dansa*-verbi, jonka taivutusmuoto *dansar* esiintyy myös aineistossani.

SYÖDÄ (35, 19):

iitata 9

mässätä 5

safkata 4

tankata 2

ahmia, *eetata*, *eetta*, *einestää*, *mussuttaa*, *mällätä*, *nälättää*, *skruuvata*,⁹ *syödä* *syömällä*, *syöpetellä*, *syöpästä*, *syöpötellä*, *vetaa apetta navan alle*, *vetää napaan safkaa*, *äimiä*

Syödä-verbille ei slangissa ole varsinaisia suurtaajuisia vastineita. Omaperäiset sanat ovat joko *syödä*-sanasta johdettuja (*syöp/etellä*, *-ötellä*, *syöpästä*; lisäksi emfaattinen verbiliitto *syödä syömällä*) tai muita syömisen tapaa tai luonnetta kuvailevia verbejä (*ahmia*, *mällätä*, *mässätä*, *mussuttaa*, *tankata*, *äimiä*). Useampiosaiset ilmaukset kertovat humoristisesti sen, mihin ruokaa eli *apetta*, *safkaa* ”vedetään” (*vetää apetta navan alle* ja *vetää napaan safkaa*).

Yleisin *syömisen* slangivastine on englantilaisperäinen, ääntämystä jäljittelevä *iitata* (< *eat*). Ilmeisesti samalla periaatteella on muodostettu slangisana myös ruotsista: *eetata* (< *äta*), josta mainitaan lisäksi vähemmän kotoistunut variantti *eetta*. Yleisimmät *syömisen* slangivastineet näyttävät olevan samat myös muualla tehdyissä tutkimuksissa, esimerkiksi Virtain koululaisslangissa ne vain ovat järjestyksessä *safkata*, *mässätä*, *ahmia* ja *iitata* (Saanilahti—Nahkola 1991: 38). *litata*-verbi on vielä ilmeisen affektinen koululaisslangin sana.

RYYPÄTÄ (126, 35):

juoda 49

kännätä 19

dokata 15

ottaa 5

naulata 3

⁹ Verbin pitäisi olla muodossa *skruudata* (vrt. rts. slg. *skrota*; ks. esim. Karttunen 1979, Saanilahti—Nahkola 1991). Ilmeisen virheellinen muoto, sekin vain kerran mainittu, kieliä siitä, ettei sana todella ole Jyväskylässä käytössä.

*juopotella, kitata, olla juomassa, ottaa kuppia, vetää perseet 2
drikata, kallistaa pulloa, kesyttää gebardia, kipata, lähteä keitolle, naukkailla, olla
naulaamassa, olla viihteellä, ottaa drinkkiä, ottaa keittoa, ottaa kännit, ottaa naula
päähän, ottaa perseet, ottaa ööt, ryypiskellä, vaihtaa viihteelle, vetää känniin,
vetää kännit, vetää lярvit, vetää perseet olalle, vetää perskännit, vetää viinaa,
ölpätä, örppätä; känni päälle*

Ryypääminen innoitti koululaisia peräti 126 maininnan ja 35 slangii ilmauksen verran, joista yleisin on *juoda* (lisäksi *juopotella, olla juomassa*; ks. myös tarkoiteparia VIINA, ALKOHOLI jäljempänä). Sanalla on yleiskielessäkin erikoismerkitys juuri väkijuomien nauttimisena (PS s.v. *juoda*), joten varsinaisessa slangisanan affektisessä tehtävässä sitä tuskin käytetään. Seuraavaksi yleisimmillä vastineilla *kännätä* ja *dokata* sen sijaan affektiivisuutta vielä lienee.

Kiintoisia ovat aihepiirin sanaketjut, joissa ilmausten syntyjärjestystä on vaikea jäljittää. *Känni* esiintyy paitsi kantana verbijohdoksessa *kännätä* (Räisänen 1987: 494), myös substantiivina sellaisenaan merkityksissä 'humalainen' ja 'humalatila' (ks. HUMALAINEN; OLLA HUMALASSA) että ilmauksissa *känni päälle, ottaa/vetää kännit ja vetää känniin*. Lisäksi se on yhdyssanan alkuosana ja johdosten kantana viittaamassa humalaiseen henkilöön (*kännikala, -pää; känniläinen, kännäri*; ks. HUMALAINEN) ja yhdyssanan loppuosana ilmauksessa *vetää perskännit*.

Toinen suosittu aihepiiriin liittyvä sana on *perse(et)*: *ottaa perseet, vetää perseet (olalle), vetää perskännit ja olla perse(et) olalla tai perseellään* 'olla humalassa'. Sanaketju on myös seuraava: aineiston ilmaukset *naulata, olla naulaamassa ja ottaa naula päähän* ovat ilmeisesti peräisin vanhemmasta ilmauksesta *olla naula päässä* 'humalassa' (Nslg), jota ei enää uudemmissa kyselyissä ole mainittu (ks. esim. Saanilahti—Nahkola 1991, Airasvirta 1994). Kyseinen passiivinen olotilan ilmaus on slangissa menettänyt affektiivisuutensa, joten siitä on siirrytty aktiiviseen toimintaan, *naulaamiseen*.

Antinormatiiviseen toimintaan, alkoholin nauttimiseen, viitataan slangissa voimakkailla, humalahakuisuutta kuvaavilla ilmauksilla; sievästä siemäilystä kielii lähinnä vain *naukkailla*. Alkoholin avulla voi *vaihtaa viihteelle ja olla viihteellä* (vrt. *viikon virkistävä* 'viina, alkoholi'). Useat moniosaisista ilmauksista muodostuvat yhdistelmästä "verbi + jokin alkoholijuoman nimitys": *ottaa drinkkiä*

(vrt. *drinkki* 'viina, alkoholi'), *kuppia* tai *keittoa* (myös lähteä *keitolle*; vrt. *keitos* 'viina, alkoholi', Nslg), *vetää viinaa* ja *kesyttää gebardia* (vrt. *gebardi* 'olut').

OLUT (138, 25):

kalja 53

bisse 26

keppana 11

ööli 8

gebardi/kebardi/kepardi 5

ölppis 4

keskari, keskiketterä, ölppönen 3

birre, huurteinen, kepu, keskikebbana/-keppana, ölppä, ölppö 2

alkoholipitoinen mallasjuoma, juoma, keijo, lahtis, lonkku, nuorisoviina, ohrapirtelö, ölkki, ölppi, ölppäri

Virroilla koululaiset antoivat oluelle peräti 65 slangivastinetta (Saani-lahti—Nahkola 1991: 37). Vaikka olut saa Jyväskylänkin koululaisilta paljon mainintoja (138), ei sitä merkitseviä slangisanoja ole kuitenkaan vastaavassa suhteessa (25). Tähän on syynä kahden yleisimmän sanan tunnettuus: *kaljan* mainitsee yli puolet vastaajista ja *bissenkin* noin joka neljäs. Osa sanoista viittaa nimenomaan keskiolueen: *keijo, keppana* ('III-olut', K7T), *kepu, keskari, keskikebbana* ja *keskiketterä* sekä ilmeisesti myös *gebardi* variantteineen. Eufemistisempia ovat esimerkiksi *alkoholipitoinen mallasjuoma, huurteinen* ja *ohrapirtelö*. *Nuorisoviina* viitanee oluen suosioon nuorten keskuudessa, ja ehkä helpompaan hankittavuuteenkin. Tuotenimiin perustuvat *lahtis* (< *Lahden Erikoisolut*) ja *lonkku* (< *Gin Long Drink*), joka tosin ei ole olut.

Lähes kolmasosan kaikista *oluen* slangivastineista kattaa ruotsin olutta merkitsevään *öl*-sanaan perustuva pesye (8 eri vastinetta), lisäksi siitä on muodostettu verbi *ölpätä* 'ryypätä'. *Ölkki* edustanee vanhempaa -kkV-johdostyyppiä (ks. esim. Nslg: *ölkki, ölkkis, ölkky, ölkkä*), joka on menettänyt affektiivisuuttaan ja korvattu uudemmalla -ppV-johtimella: *ölppi/i(s), -ä(ri), -ö(nen)*. Ääntämystä jäljittelevä -i-loppuinen *ööli* esiintyy jo Salolan "jutuissa" (1929).

VIINA, ALKOHOLI (33, 17):

kossu 6

vinkku, väkevä(t) 4

juotava, kirkas, viikon virkistävä, vinetto, viuna 2

drinkki, juomat, juomista, punkku, sikamehu, suomilimu, tenu, tuliliemi, viinakset

Tarkoitteentä saa enimmäkseen alkoholiin yleisesti viittaavia sanoja, mutta useimmin mainitaan kuitenkin *kossu* 'Koskenkorva'. Myös viini eli *vinkku* ja *punkku* 'punaviini' tunnetaan. Laajemmin viittaavia ovat *viinaan* perustuvat *viuna* ja *viinakset*, ehkä *vinettokin*, *juoma*-sanan eri muodot (*juomat*, *juotava* ja *juomista*) sekä *kirkas* ja *väkevä(t)*. Väkevyyteen viittaa myös *tulliemä*, käyttötarkoituksiin puolestaan *viikon virkistävä* ja *sikamehu* (vrt. sanaleikkely *sikamehu* — *sekamehu*).¹⁰

OLLA HUMALASSA (149, 37):

olla kännissä 70

olla jurrissa, olla perse(et) olalla, olla päissään/päissä 10

olla dokussa, olla perseellään 4

olla huppelissa, olla nakit silmillä 3

olla hiprakassa, olla juomassa, olla känni päällä, olla pöhnässä, olla sekaisin, känni 2

olla huonossa kunnossa, olla lärvit, olla mehuissa, olla neliveto päällä, olla nuppi turvoksissa, olla ojassa, olla pellit auki, olla pienissä, olla pilalla, olla pilvessä, olla pöhisissä, olla seilissä, olla seipäässä, olla seis, olla sievässä, olla tunnelissa, olla tööt, olla yli olan, pyöriä pötkyrässä, sekoilla, örveltää; muutama lasi liikaa, örvellys

OLLA HUMALASSA -tarkoitteen yleisimmät slangivastineet erottuvat selvästi muista: neljä yleisintä slangi-ilmausta kerää kaikista 149 maininnasta peräti 100, *olla kännissä* niistä 70. Lisäksi ilmaus *olla känni päällä* ja olotilaa kuvaava *känni* mainitaan molemmat kahdesti.

Humalassaoloon viittaavat slangi-ilmaukset ovat humoristisia ja keskittyvät selvästi vahvan humalatilan kuvailuun: *olla lärvit, olla nakit silmillä, olla neliveto päällä, olla nuppi turvoksissa, olla ojassa, olla pellit auki, olla perseet olalla, olla seis, olla tööt* ja *örveltää* (myös substantiivi *örvellys*). Suomen kielen noin tuhannesta *humalan* synonyymistä suurin osa kuvaileekin Matti Virtasen mukaan "tyypillistä suomalaista humalaa: umpikänniä" (Virtanen 1982: 21).

Aineistossani lievempää humaltumista ilmaisevat lähinnä vain *olla hiprakassa, olla huppelissa, olla pienissä* ja *olla sievässä* (ks. myös lukua 5.2.2

¹⁰ Aineiston keräysaikaan kuulin, että jotkut nuoret käyttivät puolentoista litran muovisia *sekamehukanistereita* "taskumattina" varsinkin itse tehtäillulle nk. kiljulle lähtiessään kaupungille viettämään iltaa. Nimitys *sikamehu* saattaa olla tästä peräisin.

sukupuolten välisistä eroista). Jotkut ilmauksista kertovat kuitenkin moralisoivasta, jopa kielteisestä asenteesta: *muutama lasi liikaa*, *olla huonossa kunnossa*, *olla pilalla* ja *sekoilla* (vrt. *sekopää* 'häiritsijä, häirikkö'). Sanoissa on jonkin verran myös alatyyliseksikin mainittua ö-äännettä: *olla pöhisä*, *olla pöhnässä*, *olla tööt*, *pyöriä pökkyrässä* ja *örveltää*.

HUMALAINEN (117, 28):

juoppo 29
känniläinen 20
humppu 18
kännikala 15
deeku 6
pultsari 3
doku, *känni*, *kännipää*, *kännäri* 2
fubu, *hamppari*, *happo*, *holisti*, *humalikko*, *kaljapeippo*, *känninen*, *liikaa juonut*, *mehumies*, *puliukko*, *pummi*, *päisse*, *rappio*, *reiska*, *renttu*, *ryyppäri*, *sammunut*, *spurgu*

Alkoholin, humaltumisen, humalatilan ja humalaisen nimitykset kytkeytyvät luonnollisen kiinteänä ketjuna toisiinsa, esimerkiksi *juoma* — *juoda* — *juoppo*, *kännätä* — *olla kannissä* — *känniläinen* ja *kännikala*, *dokata* — *olla dokussa* — *doku*, *sikamehu* — *olla mehuissa* — *mehumies*. Humalaista merkitsevissä slangisanoissa on lisäksi pari muuta huomionarvoista muodostamiseen liittyvää seikkaa: Ilmeisesti vanhan tutun *pultsarin* mallin mukaan on analogisesti muodostettu uusia *-ri*-johdoksia (*kännäri*, *ryyppäri*) aihepiiriin kuuluvista suurtaajuisista verbeistä. Erikoisia johdoksia ovat myös *päisse* (< *päissään*) ja *humppu* (< *humala/inen*).

TUPAKKA, SAVUKE (150, 20):

rööki 65
sätkä 26
kemmi/gemmi 14
kessu 12
nortti 7
spadu/spaddu 6
soiro 5
baabero/paapero, *tupsi* 2
kukka, *mallu*, *närvä*, *paska*, *pössy*, *rölli*, *röpsö*, *röpökki*, *sikke*, *spaadero*, *stupekki*

Suosituimmat *tupakan, savukkeen* slangivastineet *rööki, sätkä* ja *kessu* ovat vanhoja yleislangin sanoja (Nslg), mutta kolmanneksi eniten mainintoja saanut *kemmi*, jonka soinnillinen variantti *gemmi* on mainittu vain kerran, näyttää olevan uusi muodoste. Vertailuaineistoissani *kemmi* esiintyy vain jyvaskyläläistyttöjen tuottamana (Airasvirta 1994). Sana voi siis olla paikallinen tai niin uusi, että se esiintyy vain tuoreimmissa tutkimuksissa.

Rölli, röpsö ja *röpökki* perustunevat *röökiin, stupekki tupakkaan* tai vanhahtavaan muotoon *tupakki* ja *sikke sikariin*. Vanhassa stadin slangissa *sikarin* johdoksessa on soinnillinen geminaatta: *sigge* (Kallio 1996). *Spaadero* lienee *spad(d)un* ja *paaperon* kontaminaatio. *Spaddu* tunnetaan laajalti Helsingin slangissa (esim. Laitinen 1986; Kallio 1996), suomenruotsalaisilla koululaisilla se on *röökin* jälkeen suosituin vastine *tupakalle* (Cantell ym. 1989: 44). *Mallu* ja *nortti* perustuvat merkkiniimiin *Marlboro* ja *North State*.

HUUMEET (69, 17):

kama 32

aine(et) 15

pilvi : polttaa *pilvee* 7

ruoho 2

butis, draksit, dulla, hasa, mari, myssy, möyhä, pamit, sitä aitoa, tavara; imppaaja, piippu, sniffaus

Tunnetuimmat *huumeiden* slangivastineet (*kama, aine/et*) viittaavat yleisesti huumeisiin. Harvemmin mainituissa sanoissa on yleisempien nimitysten (esim. *draksit, tavara*) lisäksi eri huumaaviin aineisiin viittaavia slangisanoja: *dulla, hasa* ja *pilvi* 'hasis', *mari* ja *ruoho* 'marihuana', *pamit* 'paami-päätteisten rauhoittavien lääkkeiden yhteisnimitys' (Leskinen—Toivonen 1995: 98). Aihepiiriin liittyvät myös ilmaukset *piippu* 'huumepiippu', *imppaaja* 'tinnerin tms. haistelija' ja *sniffaus* 'tinnerin tms. haistelu, imppaus' (< rts. slg. *sniffa*, am. slg. *sniff*, Nslg).

RAHA (123, 28):

mani 48

fyrkka 18

hinta 11

fyffe 8

hynä/hyna 6

money 4

hyffe, kahiseva 3

pengar(na), täppi 2

chash, femma, hiffe, hillo, hunaja, huutti, hynde, kilisevä, kyssä, kässä, many, myntti, nappula, peliheinä, pännä, pätäkkä, rahna, tuohi

Rahan selvästi suosituin synonyymi koululaisslangissa on *mani*, joka mainitaan myös *y*-loppuisena (*many*) ja alkuperäismuodossaan *money* (< engl.; vrt. suora laina ruotsista *pengar[na]*). Yleisslangiin kuuluvat *fyrkka* (< rts. *fyrk*) ja *hynä/hyna* ovat synnyttäneet sanapesyteen, jossa varioivat lähinnä äänteet *f* ja *h* sekä *y* ja *i*: *fyrkka, fyffe, hiffe, hyffe, hynde, hynä/hyna*. *Fyffen* tuntevat suomenruotsalaiset koululaisetkin, samoin *myntin* alkuperäisessä muodossaan (< rts. *mynt*; Cantell ym. 1989: 44; *myntti* myös Kalliolla 1996). Vanhaa venäläisperua ovat *pätäkkä* ja *pännä* (< *pjaták* 'viiden kopeekan raha').

Rahaan viitataan myös erilaisilla metaforilla. "Mammonan makeutta" kuvaavat *hillo* ja *hunaja*, sen olomuotoa *kahiseva* ja *kilisevä* sekä *kässä* (< *käteinen*) ja *chash* (< engl. *cash* 'käteinen'). Metaforia ovat lisäksi *tuohi, nappula, peliheinä* ja *hintä*, jota voidaan käyttää esimerkiksi seuraavasti: "Paljon sulla on hintaa?" (N7T). Eriarvoisia rahoja ovat *femma* (< rts. *fem* 'viisi') ja *kyssä* (< "kymppi"; vrt. *kysse*, Airasvirta 1994).

VARASTAA (133, 34):

pölliä 68

kääntää 8

pummia 7

viedä 6

källiä 5

napata 3

keikata, lainata, näpistää, ottaa luvatta, puhaltaa, pummata, ryöstää, vohkia 2
anastaa, biffata, bumata, hakea, hankkia, hommata, jölliä, käyttää viiden sormen koululaisalennusta, nostaa, nyysyä, ottaa parempaan talteen, ottaa takkiin, pihistää, pöhniä, stiilata, stolata, viedä luvatta; koululaisen taskuale, opiskelijaalennus, taskualennus

Varastaa saa slangivastineikseen peräti 34 erilaista ilmausta, joista kuitenkin *pölliä* on selvästi suosituin. Äänteellisesti *pölliä*-sanaa muistuttavat *jölliä, pöhniä* ja *källiä*. *Pummia* ja *pummata* ovat kehittyneet merkityksestä 'pyytää, kerjätä' varastamisen merkitykseen ehkä ilmauksen *pummilla* 'ilmaiseksi' kautta (ks. esim. Nslg).

Yleiskielessäkin käytettyjä *varastamisen* synonyymeja ovat *anastaa*, *näpistää* ja *ryöstää*. Usein varastaminen kuitenkin puetaan viattomampaan asuun: käytetään joko neutraaleja verbejä (esim. *hakea*, *hankkia*, *lainata*, *napata* ja *nostaa*) tai pidempiä fraaseja (esim. *ottaa parempaan talteen* ja *ottaa takkiin*, vrt. *tarttua hihaan*, Lipsonen 1990). Mielle omavaltaisen alennuksen käyttämisestä on synnyttänyt todellisen *opiskelija-alennuksen* rinnalle *viiden sormen koululaisalennuksen*, *koululaisen taskualen* ja *taskualennuksen*. Ajatus tunnetaan myös Virtain koululaisten keskuudessa ainakin ilmauksina *käyttää koululaisen taskualennusta*, *ostaa taskualennuksella*, *ostaa* tai *ottaa taskualesta* (Saanilahti—Nahkola 1991: 29, 111).

JÄÄDÄ KIINNI (51, 12):

kärähtää 25

narahtaa 8

kärytä 4

jämähtää 3

jäädä nalkkiin, *jäädä koukkuun*, *napsahtaa* 2

catsata, *joutua nalkkiin*, *kuhista*, *nalli napsahtaa*, *palaa*

Noin puolet kaikista maininnoista kattava *kärähtää* on koululaisslangin suosituin vastine *kiinni jäämiselle* (ks. myös Saanilahti—Nahkola 1991: 30), joka mielletään joko jonkinlaiseksi palamiseksi (*palaa*, *kärähtää*, *kärytä*; *nalli napsahtaa*) tai satimeen joutumiseksi (*jäädä* tai *joutua nalkkiin*, *jäädä koukkuun*; *jämähtää*). Kerran mainittu *catsata* selittyy englannin verbistä *catch* 'saada kiinni jostakin; jäädä kiinni johonkin' johdetuksi.

POLIISI (131, 30):

kyttä 56

pollari 23

jepari 10

jeppe, *skoude* 6

koppalakki, *koukku*, *miliisi*, *paskalakki*, *sinivuokko* 2

karvaperse, *kyylä*, *lainvalvoja*, *mulkku*, *mustamaija*, *mustikka*, *pamppu*, *paska*, *poby*, *pojat*, *polet*, *ritarit*, *setä sininen*, *sika*, *sininappi*, *sinitakki*, *sivari*, *skeida*, *spolli*, *spolliisi*

Poliisi saa yleensäkin slangissa runsaasti pejoratiivisia nimityksiä (Karttunen 1989: 159), niin myös Jyväskylän koululaisilta. Selvästi yleisin nimitys on *kyttä*

(< *kytätä*), jolla viitataan aineistossa myös opettajaan. *Poliisi*-sanasta johdettuja ovat suosittu *pollari* sekä *polet*, *spolli* ja *spolliisi*. *Lainvalvojan* virka-asu on ollut innoitteena nimityksissä *koppalakki*, *setä sininen*, *sininappi*, *sinivuokko* ja *mustikka*. *Mustamaija* (yleensä 'pakettimallinen poliisiauto', PS s.v. *maiija*) ja *pamppu* viittaavat poliisin välineistöön, *poby* ja *miliisi* ulkomaisiin virkaveljiin ja *sivari* siviilipoliisiin.

Koululaiset antavat poliisille paljon nimityksiä, jotka eivät virkavaltaa juuri mairittle: *karvaperse*, *mulkku*, *paska*, *paskalakki*, *sika* ja *skeida* (< rts. *skit* 'uloste'; vrt. sanaleikki *skoude* — *skeida*). Tällaiset negatiivissävyiset nimitykset heijastavat kuitenkin ehkä enemmän nuorisokulttuurin antinormatiivisuutta ja auktoriteettien vastustamisen tarvetta kuin nuorten todellista suhtautumista poliisiin (Saani-lahti—Nahkola 1991: 31; vrt. myös opettajan ja rehtorin nimityksiin jäljempänä).

TELEVISIO (148, 12):

telkkari 46

TV 31

telkku 26

telkka 23

töllö 12

teevee 3

toosa 2

elokuvaalaatikko, *mölytoosa*, *telle*, *tellu*, *töllötin*

Television slangivastineista peräti seitsemän perustuu itse *televisio*-sanaan: johdokset *telkka(r)*, *telkku*, *telle* ja *tellu* sekä kirjainsanat *TV* ja *teevee*. Ainoa *televisioon* perustumaton yleisesti tunnettu nimitys on *töllö* (< *töllöttää*; myös *töllötin*).

ELOKUVA(T) (84, 10):

leffa 46

filmi 28

kuva 3

ellu, *filmari*, *kleffa*, *lehva*, *muuviissi*, *rawa*, *vilimi*

Ylivoimaisesti suosituimmat nimitykset elokuville ovat *leffa* ja *filmi*, joita on affektin tavoittelemisen vuoksi myös varioitu (*kleffa*, *lehva*, *filmari* ja *vilimi*). Näiden vasti-

neiden kesken on käsittääkseni käyttöeroja: *leffa* merkitsee sekä elokuvaa että elokuvateatteria (esim. **katsoa leffa ~ mennä leffa*an), *filmi* puolestaan vain elokuvaa. *Elokuva*-sanasta on muodostettu johtamalla *ellu* (vrt. *tellu* 'televisio') ja elliptisesti *kuva*. Kerran mainitaan englantilaiseen ääntöasuun perustuva *muuviissi* (< *movies*) ja *rawa*, jonka alkuperä on tuntematon.

BUSSI, LINJA-AUTO (111, 12):

linkki 70

dösä/dösa 25

linjuri 6

busa 2

bussari, linkka, linkkuri, linukka, nysse, nösä, romu, vaihde

Tarkoitteparin saamista slanginimityksistä ehdottomasti tunnetuin on *linkki*, joka kattaa yli 60 % kaikista maininnoista (ks. myös lukua 6.4). Muita *linja-autoon* perustuvia johdoksia ovat *linjuri, linkka, linkkuri* ja *linukka*; *bussiin* perustuvat *busa* ja *bussari*. Varsin suurtaajuinen on myös *dösä* (vrt. rts. *dosa* 'rasia'; vokaaliharmonian vastainen *dösa* mainitaan vain kerran, joten se voi olla kirjoitusvirheinen muoto). Ilmeisesti *dösä*-sanasta on varioitu *nösä*. *Nysse* puolestaan voisi perustua leikittelyyn Tampereen seudun puhetavalla: **nyt se bussitulee* > **nyt se tulee* > **nysse tulee*. Virtain koululaisslangissa *nysse* on yleisesti tunnettu (Saanilahti—Nahkola 1991: 42).

KÄVELLÄ, KULJESKELLA (54, 26):

käppäillä 12

maleksia 5

pallota 4

hiihtää, vaeltaa, wolkata/volkata 3

pyöriä, tallata, talsia, valkata 2

ajella, hiippailla, hikata, jammailla, kälppiä, laahata, lörvia, luuhata, löntystää, orpoilla, palloilla, rampata, roikkua, sotkea, tallistella

Kävelemistä tai kuljeskelemistä merkitsevistä 26 verbistä 10 mainitaan useammin kuin kerran, näistä *käppäillä* on selvästi suosituin. Osa annetuista verbeistä kuvaa päämäärätöntä kuljeskelua tai oleskelua jossain, ilmeisesti lähinnä kaupungilla eli "assalla": esimerkiksi *lörvia* ('kävellä jos ei tekemistä', K8T), *luuhata, maleksia, orpoilla, pyöriä* ja *roikkua*. Erilaista kävelemisen tapaa kuvaavia des-

kriittiverbejä ovat mm. *hiittää*, *laahata*, *löntystä*; *lampsia*, *rampata*, *tallata* ja *talsia* (vrt. Kalliolla 1996 soinnillisalkuisina: *dallaa*, *dalsia*). Omaperäisten verbien lisäksi englannin *walk*-verbin ääntöasuun perustuu *wolkata/volkata* ja kirjoitusasuun *valkata* (vrt. Saanilahti—Nahkola 1991: *walkata*), jolla on puhekielessä myös merkitys 'valita, valikoida' (esim. Olli 1986; PS s.v. *valkata*).

TYLSÄ, IKÄVÄ (51, 24):

mälsä 11

tyhmä(ä) 6

ankee, hölmö, paska, (ihan) perseestä, vittumainen 3

kuiva, kusinen 2

dorka, kuluttava, kypsä, mölö, mörtsi, nörtti, nössö, pitkästyttävä, sikatyhmä, stoped, surkee, tosi syvältä, tyly, typerä, ärsyttävä

Adjektiivinen *.tylsä* tai *ikävä* on koululaisslangissa yleisimmin *mälsä* tai *tyhmä*. Käsitepari saa sellaisiakin vastineita, jotka merkitsevät myös *tyhmää*: esimerkiksi *dorka*, *hölmö*, *paska* ja *perseestä*. Monia näistä sanoista voidaan käyttää sekä adjektiivisina viittaamassa asioihin että substantiivisina viittaamassa henkilöön. Varsin omaperäisessä sanastossa on negatiivisesti värittyntä *ö*-äännettä: *hölmö*, *mölö* (Salolalla 1929 merkityksessä 'nolo, huono'), *mörtsi*, *nössö*. Lainasanoja ovat *nörtti*, *stoped* ja *dorka*.

KIVA, MUKAVA (60, 16):

siisti 34

hauska, makee/magee 5

cool 3

nasta 2

fantsu, hiano, huba, härskiä, kliffa, mahtava, napakka, sinde, style, söpö, upee

Yli puolet koululaisista tarjoaa *kivalle* tai *mukavalle* slangivastineeksi *siistin*, joka on syrjäyttänyt 1970 ja -80-lukujen suosikkisanan, jo affektiivisuutensa menettäneen *makeen* (ks. Karttunen 1989: 159). *Siistin* suosiota kuvaa lisäksi se, että vain neljä muuta sanaa (*hauska*, *makee*, *cool* ja *nasta*) mainitaan useammin kuin kerran. *Siisti*-sanalla voidaan viitata asian lisäksi myös ihmiseen: "siisti tyyppi" (K7T).

Riitta Taskinen (1986: 111—112) on havainnut, että pitkistä *e*-vokaalista on tullut eräänlainen slangijohdin, jonka avulla muodostetaan erityi-

sesti positiivisia ominaisuuksia kuvailevia sanoja. Aineistossani tällaisia pitkäe:llisiä, -ea-yhtymästä oienneita sanoja ovat *makee* ja *upee* 'kiva, mukava' sekä negatiivisia ominaisuuksia kuvaavat *pimee* 'tyhmä', *ankee* ja *surkee* 'tylsä, ikävä'.

TYHMÄ (156, 51):

idiootti 29

ääliö 26

hölmö 15

pälli 10

kusipää 8

pässi 5

mulkku, vajaa 4

dorka, pimee, pönttö, taukki 3

aivo, paska, tomppeli, ämi 2

avuton, dace, dalidomi, daltoni, dami, damu, deeku, diiva, hinxby, homppe, hullu, hölömö, idi, karva, lehmä, mulopää, munapää, nuija, nörtti, nössö, pallipää, pallopää, perseestä, päky, sairas, tajuton, tampio, tauno, tollo, täyspässijätkä, vami, vammaisen, vampi, yksinkertainen, älykääpiö

Tyhmyriksi nimittely on yksi slangin attraktiokeskuksista (esim. Karttunen 1989: 159), mikä näkyy *tyhmän* synonyymien runsautena: Nykyslangin sanakirjassa tyhmälle annetaan noin 70 nimitystä, Virtain koululaiset nimittävät tyhmää peräti 104 eri sanalla (Saanihahti—Nahkola 1991: 23—24) ja Jyväskylän koululaisetkin 51:llä. Yleisimmät tyhmän slanginimitykset *idiootti*, *ääliö* ja *hölmö* tunnetaan yleisinäkin solvaussanoina, mutta *pälli* kuulunee pelkästään slangiin. Sen ovat maininneet tässä merkityksessä myös Karttunen (1979) ja Taskinen (1986: 179), joka mainitsee sanaa käytetyn 1960—70-luvuilla. Cantellin (ym.) koululaisslangitutkimuksessa (1989: 16) *pälli* on toiseksi suosituin vastine käsitteelle *dum män niska*, suosituin siinäkin on *idiootti*. Sana voisi olla johdettu *pällistellä*-verbistä ('katsella ihmeissään, hölmön näköisenä', PS s.v. *pällistellä*; vrt. Taskinen 1986). Slangissa *pällillä* on myös merkitys 'kasvot, pää' (esim. Saanihahti—Nahkola 1991).

Nimenantomallina tyhmään viitattaessa näyttääkin olevan jonkinlainen yhteys päähän: *pää* saa joko jonkin määriteosan (*kusi-*, *mulo-*, *muna-*, *palli-*, *pallo-*) tai pään "vajaatoimintaan" viitataan muuten (*aivo*, *tajuton*, *älykääpiö*, *vajaa*). Kerran mainittu *daltoni*-nimitys on peräisin sarjakuvasta Lucky Luke, jossa esiintyvät hieman yksinkertaiset Daltonin roistoveljekset. Metaforisesti

käytetyt eläintennimet *lehmä* ja *pässi* kuljettavat mukanaan alkuperäismerkitykseen liittyviä konnotaatioita (esim. ”tyhmä kuin pässi”, PS s.v. *pässi*).

Taskisen mukaan (1986: 44—45) slanginpuhujien ennakkoluuloinen suhtautuminen heistä itsestään poikkeaviin ihmisiin, esimerkiksi vammaisiin, alkoholisteihin ja maalaisiin, on johtanut siihen, että näistä ihmisistä käytetyt nimitykset ovat pejoratiivistuneet ja niitä on alettu käyttää merkityksessä ’tyhmä’. Näin voisi ajatella käyneen mm. seuraavissa aineistoni nimityksissä: *dalidomi*, *damu*, *sairas*, *vami*, *vammainen*, *vampi* (vrt. INVALIDI, VAMMAINEN); *homppe*, *hinxby* (vrt. *homppeli*, *hinksbyy* ’homoseksuaali’); *deeku* (myös ’humalainen’); *nörtti* ja *nössö* (myös ’ahkera, menestyvä oppilas’). Toisaalta lienee kyse siitä, että yleensä attraktiivisiin tarkoitteisiin viittaavat nimet siirtyvät metaforisesti merkitsemään myös muita attraktiivisia tarkoitteita — ennakkoluulojen sijaan voisikin puhua affektisestä ilmaisusta.

AJATELLA, MIETTIÄ (34, 12):

funtsia 16

funtsata, *thinkata* 3

fundeerata, *tinkata*, *tuumia* 2

funata, *funtsailla*, *think about...*, *thinkkiä*, *tsekata*, *tuumata*

Tarkoitteparin slangivastineet perustuvat vain neljään kantasanaan. Suosituin kantasana on ruotsin *fundera*, josta on johdettu viisi vastinetta: *fundeerata*, *funtsata*, *funtsailla*, *funtsia* ja *funata*. Myös englannin *think*-verbi on kotoistunut enemmän tai vähemmän: *think about*, *thinkkiä*, *thinkata* ja *tinkata*. *T(h)inkata* taipuneen slangissa produktiivisen supistumaverbityypin tapaan (vrt. *digata*, *tsekata*). *Tsekata*-verbin (< engl. *check*, rts. slg. *checka*) eräs koululainen (N7P) ilmoittaa tarkoittavan myös katsomista. Ainoat kotoperäiset verbit ovat *tuumia* ja *tuumata*.

Kiintoisan huomion *funtsata* ja *funtsia* -sanojen käytöstä on tehnyt Raija Olli (1986: 24): jyväskyläläisistä vanhempiin ikäryhmiin kuuluvat (työikäiset ja eläkeläiset) käyttivät 1970-luvulla *funtsata*-johdosta, koululaiset puolestaan *i*-vartaloista vastinetta *funtsia*. Yhä vuonna 1995 koululaiset suosivat *funtsia*-muotoa (16 mainintaa, vrt. *funtsata* vain 3 mainintaa), mikä poikkeaa supistuma-

verbien yleisestä produktiivisuudesta uudisverbeinä (ks. esim. Karlsson 1983: 209).

YMMÄRTÄÄ (67, 16):

tajuta 37

älytä 8

kässätä 4

snaijata 3

bonjata, honata, kliffata 2

hiffata, hoksata, mennä kaaliin, saada, sniffata, stodata, tietää, vilkkua, välähtää

Tajuta on selvästi tunnetuin *ymmärtää*-verbin slangivastine, *älytäkin* melko tunnettu. Vanhat venäläislainat *snaijata* (< *znat'*, *znáet* 'tietää') ja *bonjata* (< *ponját*) mainitaan pari kertaa. *Hiffata* (vrt. rts. *hitta* 'löytää, keksiä') mainitaan jo Nykyslangin sanakirjassa, mutta sitä äänteellisesti muistuttavat *kliffata* (myös Airasvirralla 1994 ja Saanilahti—Nahkolalla 1991) ja *sniffata* ovat tässä merkityksessä joko tilapäisiä tai uudennoksia. *Sniffaus* merkitsee slangissa yleensä tinnerin tms. haistelemista, "imppausta", ja esiintyykin aineistossani myös tässä merkityksessä (ks. HUUMEET). *Saada*-verbiä käytetään ainakin varmistettaessa, ymmärsikö vastaanottaja viestin: "Saitko?" ("kysytään jos on sanonu jotain", K8T).

KOULU (44, 12):

skole 27

vankila 4

pakkolaitos 3

skule 2

hullujenhuone, keskitysleiri, laitos, mielisairaala, pakkotyölaitos, skolan, skuuli, tunkio

Skole näyttää olevan koululaisslangissa ainoa varteenotettava vastine *koululle*, sillä se on suosituin muissakin vastaavissa kyselyissä, niin myös suomenruotsalaisessa koululaisslangissa (Saanilahti—Nahkola 1991; Airasvirta 1994; Cantell ym. 1989). Ruotsin *skola* on lähtömuotona *skolen* lisäksi sanoille *skule* ja *skolan*, englannin *school*-sana ääntämystä jäljittelevälle *skuulille*. Kouluun liittyviä kielteisiä tuntemuksia kuvaavia sanoja esiintyy yleensäkin koululaisslangissa: Virroilla ovat käytössä esimerkiksi sanat *keskitysleiri*, *pakko(työ)laitos* ja *vankila* (Saanilahti—Nahkola 1991: 32), Helsingin suomenruotsalaisessa slangissa

koulua kutsutaan vastaavasti nimillä *helvete*, *koncentrationsläger* ja *fängelse* (Cantell ym. 1989: 26). Näillä sanoilla, kuten myös auktoriteettien nimityksillä, koululaiset ilmaisevat vastustavansa vallitsevaa normia ja kulttuuria.

OLLA LUVATTA POISSA (107, 11):

lintsata 72

pinnata 19

olla lintsillä 6

olla hatkassa; lintsari 2

karata, luistaa, olla hippasilla, olla karkuteillä; lintsaus, pinnaus

Olla luvatta poissa kerää slangivastineikseen kahdeksan erilaista verbi-ilmausta, joista selvästi suosituimmat ovat *lintsata* (67 % kaikista maininnoista) ja *pinnata*. *Lintsata*-verbi on johdettu ilmauksesta *olla lintsillä*, joka vanhassa Helsingin slangissa merkitsi kadulla asumista (Laitinen 1990: 33). Aihepiiriin kuuluvat myös tekijännimi *lintsari* sekä teonnimet *lintsaus* ja *pinnaus*. Velvollisuuksista, koulu-slangissa siis lähinnä oppitunneilta, voi *luistaa*, *karata* eli *olla karkuteillä* tai *olla hatkassa* (vrt. lähteä *hatkaan* 'lähteä pois, pakoon', Nslg; *olla hatkassa* 'olla karkuteillä', Lipsonen 1990). Humoristisemmin voi *olla hippasilla* esimerkiksi valvovan opettajan kanssa.

OPETTAJA (112, 13):

ope/oppe 83

maikka 17

mulkku 2

gremlins, kyttä, kyylä, oppa, opska, opsku, oupe, pönttö, tiitseri, tiizör

Opettajaa kouluslangissa kutsutaan yleisimmin *opeksi* (lähes 75 % kaikista maininnoista), ja *maikkaakin* käytetään yleisesti. Muut opettajaa merkitsevät sanat ovat johdoksia *opettajasta* (*op/pa*, *-ska*, *-sku*; *oupe*) tai englannin *teacher*-sanasta (*tiitseri*, *tiizör*), suoranaisia haukkumanimiä (*mulkku*, *pönttö*) tai opettajan valvontavaltaan viittaavia nimityksiä (*kyttä* ja *kyylä*, jotka merkitsevät myös poliisia). Hupaisa individuaalis-okkasionaali muodoste lienee *gremlins* (< engl. *gremlin* 'peikko, mörkö').

REHTORI (87, 5):

reksi/rexi 83
mulkku, pönttö, reiksi, reksa

Ainoa varsinainen rehtoria merkitsevä slangisanä on *reksi* tai kirjoitusasuisena *rexi*. *Reksiä* on myös varioitu (*reiksi, reksa*), minkä lisäksi rehtori saa vain pari yleistä haukkumanimitystä. Syynä rehtorin ja opettajan vähäisiin slanginimityksiin on luultavasti se, että kullakin rehtorilla ja opettajalla on omat erityiset nimityksensä (ks. myös Leiwo 1967: 17).

ENSIMMÄINEN LUOKKA, ENSILUOKKALAINEN (102, 13):

eppu 49
ekaluokkalainen 14
eppuluokkalainen 13
eppuluokka 6
eka 5
eppulainen 4
ekaluokka 3
pentu, rookie 2
ekalainen, mopo, räätäle, skidi

Käsitepari ENSIMMÄINEN LUOKKA, ENSILUOKKALAINEN kerää 13 slangi-ilmausta, joista kahdeksan perustuu sanoihin *eppu* tai *eka* ja kolme viittaa ensiluokkalaisten pienuuteen (*pentu, räätäle* ja *skidi* myös merkityksessä 'pikkulapsi'). Lisäksi mainitaan *rookie* (vrt. engl. slg. *rook* 'aloittelija; ensikertalainen'; am.engl. slg. *rookie* 'aloittelija, vasta-alkaja, tulokas') sekä *mopo*, joka yleensä koulu-slangissa viittaa yläasteen 7. luokan oppilaaseen (esim. Laitinen 1990: 121) ja sotilasslangissa aloikkaaseen (Penttinen 1984). Ensiluokkalaisesta käytetään joko lyhyttä muotoa *eppu* tai *-lainen*-johdoksia *eppuluokkalainen, eppulainen, eka-luokkalainen* ja *ekalainen*. *Eppu*-sanaa käsittelen laajemmin luvussa 6.3.

AHKERA, MENESTYVÄ OPPILAS (140, 17):

hiku/higu 88
hikari/hikkari 16
hikipinko 7
pinko 5
perseennuolija 4
hikke/hike, hikuri, nörtti, nössö 3
hikkelo, hikuilija, inska, meso, nero, nynny, pingottaja, pänttäre

Ylivoimaisesti suosituin slangivastine *ahkeralle* tai *menestyvälle oppilaalle* on siis *hiku* (*higu* mainitaan kolmesti). *Hikipinko*-sanasta muodostetut typistejohdokset (Laitinen 1990: 47) muodostavat kuuden sanan (yhdeksän variantin) sanapesy-
een, jossa *hik(k)V*-vartalossa vartalovokaalina on *a*, *e* tai *u*, mahdollisena johtime-
na *-ri* (*hikari*, *hikuri*), *-lo* (*hikkelo*) tai *-illija* (*hikuillija* < **hikuilla*). Etymologialtaan
sanat ovat *nörttiä* (< am.engl. slg. *nerd*, *nurd* 'nynny, nahjus') lukuunottamatta
suomalaisia.

Sävyltään ahkeraan ja menestyvään oppilaaseen viittaavat slangisa-
nat ovat jonkin verran kielteisiä. Koulumaailmassakaan ei sovi erottua liiaksi
keskivertonuoresta. Koulumenestyjä leimataan hiki otsalla puurtavaksi (*hikipinko*,
pingottaja, *pänttär*), hiljaiseksi (vrt. *nörtti* ja *nössö* myös merkityksessä 'hiljainen
ja syrjäänvetäytyvä tyyppi') *nynnyksi*, joka kaiken lisäksi hännystelee opettajaa
(*perseennuolija* myös merkityksessä 'opettajan mielistelijä').

HÄIRITSIJÄ, HÄIRIKKÖ (17, 15):

pelle, *rappio 2*

esittäjä, *hullu*, *idiootti*, *kovis*, *kusipää*, *molottaja*, *mulkku*, *ongelma*, *pomo*, *riehuja*,
sairas, *sekopää*, *ääliö*

Ainoastaan kaksi tarkoitteen saamista slangivastineista mainitaan useammin kuin
kerran, mikä osoittaa sen, ettei häiritsevästi käyttäytyvälle oppilaalle ole varsinais-
ta slanginimitystä. Käytössä ovat todennäköisimmin jo yleiskielistynyt *häirikkö* (PS
s.v. *häirikkö*) ja kunkin häirikön henkilökohtaiset nimitykset. Koulussa häiriköimi-
nen näyttää olevan menestymistäkin kielteisempi asia (vrt. edellinen kohta):
viidestätoista slanginimityksestä ainoastaan *pomon* voi käsittää sävyltään jollain
tavalla myönteiseksi, loput nimityksistä ovat suoran kielteisiä. Häirikkö saa yleis-
ten haukkumanimien (*hullu*, *idiootti*, *kusipää*, *mulkku* ja *ääliö*) lisäksi nimityksiä,
jotka tarkentavat hänen häiritsevää käyttäytymistään: *esittäjä*, *riehuja* ja *molottaja*
(< *molottaa* us. halv. 'epäselvästä, äänekkäästä puhumisesta', PS s.v. *molottaa*).
Häirikkö on ehkä luokan *kovis*, toisaalta *pelle* — hänet koetaan jopa *ongelmaksi*.

HARMITTAA (120, 17):

vituttaa 52
ottaa päähän 25
pänniä 10
potuttaa 7
ketuttaa 5
palaa kiinni, ärsyttää 4
kismittää, ottaa aivoon, syö 2
jurppia, nyppiä, ottaa kaaliin, ottaa kalloon, ottaa pattiin, suututtaa, syö miestä

Kaksi selvästi suosituinta harmittamista merkitsevää slangi-ilmausta koululais-slangissa ovat *vituttaa* ja *ottaa päähän* (ks. myös Saanilahti—Nahkola 1991: 27). *Vituttaa* on poikanut analogian tietä myös muita, ”pehmeämpiä” mutta rakenteeltaan vastaavia ilmauksia: *potuttaa*, *ketuttaa* ja *kismittää*. Ketjuuntumisen tietä ovat syntyneet ilmaukset, joissa yhdistyvät *ottaa*-verbi ja jokin päätä merkitsevä slangisana: *ottaa päähän, aivoon, kaaliin, kalloon* tai *pattiin* (ks. esim. Suojanen 1982: 159).

HERMOSTUA, SUUTTUA (91, 33)

palaa kii/kiinni 30
herpata 7
palaa hihat 5
hiiltyä, vittuuntua 4
raivostua, raivota 3
hikeentyä, keittää, kiehua, kuumentua, palaa pinna, polttaa hihat, polttaa päreet, ärsyyntyä; raivari 2
brakata, fragata, heittää kiesiä, hepata, katkaista pinnansa, keittää kiinni, napsah-taa, ottaa kiesit, ottaa kiesiä, ottaa sieppiä, palaa hermot, palaa päreet, polttaa pinnansa, raipata, räjähtää, saada hermoromahdus, vittuilla

Kolmasosan kaikista HERMOSTUA, SUUTTUA -tarkoitteparin saamista maininnoista kattaa vastine *palaa kiinni* (myös merkityksessä ’harmittaa’). *Palaa kiinni* vaikuttaakin ajankohdan muoti-ilmaukselta, sillä se ei esiinny missään vertailuaineistoissani.¹¹ Sen lisäksi tunteiden kuumenemista kuvataan fraaseilla, joissa verbeihin *palaa* tai *polttaa* yhdistyy kohde: *hermot, hihat, pinna* ja *päreet*. Kuumenemisen tai palamisen mielle liittyy myös slangi-ilmauksiin *hikeentyä*,

¹¹ Olen kuullut kyseistä ilmausta käytettävän sekä muodossa *mulla palaa kiinni* että *multa palaa kiinni*. Yleisemmin persoonapronomini esiintyy adessiivissa.

hiiltyä, keittää (kiinni), kiehua ja kuumentua. Ankaraan suuttumiseen viittaavat verbit *raivostua*, *raivota* ja *raipata* sekä nomini *raivari* 'raivokohtaus'.

Kiesi-sanana, joka yleensä slangissa merkitsee autoa (esim. *heitin kiesit* 'käänsin auton', Nslg) ja yleiskielessä kevyitä ajelurattaita (PS s.v. *kiesit*), esiintyminen tässä yhteydessä on outo. Kuitenkin se esiintyy useammassa ilmauksessa (*heittää kiesiä*, *ottaa kiesiä* ja *ottaa kiesit*) ja myös esimerkiksi Virtain koululaisslangissa (*ottaa kiesiä* 'suuttua', Saanilahti—Nahkola 1991: 27).

TEHDÄ TYHMYYSIÄ, NOLATA ITSENSÄ (60, 22):

mokata 21

munata 9

hölmöillä 6

kusta homma, *möhliä* 3

olla kusessa 2

hölömöillä, *kirvellä*, *kusta pahasti*, *möhlätä*, *mössätä*, *peleillä*, *riehua*, *räveltää*, *tyhmäillä*, *tyriä*, *tössiä*, *vetää flägät*; *hönö*, *iletys*, *moka*, *pelle*

Käsiteparin saamista slangivastineista *mokata* kerää reilun kolmanneksen maininnoista, lisäksi kerran on mainittu nomini *moka* (vrt. engl. *mock* 'pilkata, tehdä tyhjäksi'). *Munata* ja *hölmöilläkin* ovat varsin tunnettuja. Ilmauspesye *kusta homma*, *kusta pahasti* ja *olla kusessa* kerää yhteensä kuusi mainintaa (lisäksi alaluvussa 2.2.4 ilmaus *homma kusee käsille* 'ei toimi'). Kielteisesti väritynyt merkitys näkyy myös runsaina deskriptiivisinä *ö*-sanoina: *möhliä*, *möhlätä*, *mössätä*, *tössiä* ja *hönö*.

SEURUSTELLA (73, 13):

olla kans/kanssa 20

olla yhdessä 19

olla kaa 10

styyllata 9

olla kimpassa 4

olla 3

kulkea (jonkun kaa) 2

hempeillä, *olla väleissä*, *svengata*, *tapailta*, *tavata*, *vongata*

Koululaiset käyttävät seurustelemisesta yleisimmin ilmauksia *olla (jonkun) kanssa* (~ *kans*, *kaa*; yhteensä 30 mainintaa; "esim. Aino on Antin kanssa", N7T) ja *olla yhdessä*. Jo Helsingin vanhaan slangiin kuulunut *styyllata*, joka alkuaan on mer-

kinnyt kävelemistä tai menemistä (Nslg), on varsin tunnettu. Seurustelusanasto on lähinnä tyttöjen tuottamaa (ks. lukua 5.2.1).

OLLA RAKASTUNUT, TYKÄTÄ (69, 19):

olla lätkässä 28

olla pihkassa 10

olla kusessa 7

digata, rakastaa 3

olla ihastunut, olla kiinnostunut, olla lämässä, olla läöpällään 2

olla heikkona, olla hulluna, olla kiimassa, olla liisterissä, olla lovena, olla lovessa, olla lämääntynyt, olla retkahtanut, olla sekona, pitää

Rakastuminen tai ”tykkääminen” ilmaistaan koululaisslangissa yleisimmin ilmauksilla *olla lätkässä* ja *olla pihkassa*, jotka kattavat yhdessä yli puolet kaikista maininnoista. Nämä ilmaukset ovat ylivoimaisesti tunnetuimpia tarkoitteensa slangivastineita Virtainkin koululaisilla (Saani-lahti—Nahkola 1991: 52). Ihastuksen kohteeseen voi olla myös *liisterissä, lämässä* tai *läöpällään*. Olotila on joka tapauksessa vaikuttava: *olla heikkona, hulluna, kiimassa* tai *sekona*, jopa kielteisensävyysestä *olla kusessa*. Laimeampaa tunnetta kuvaavat *olla kiinnostunut* ja *pitää*. *Olla lovena* -ilmaus perustuu englannin *love*-sanaan, ja *olla lovessa* -sanaleikkely perustuneeksi sekä englannin *love*- että suomen *lovi*-sanoihin (vrt. *langeta loveen* ‘hurmaantua, hurmioitua’, PS s.v. *lovi*).

POIKAYSTÄVÄ (112, 22):

jätäkaveri 42

poikakaveri 13

jätkäfrendi 10

poikafrendi 8

kundikamu 6

jätkäkamu, kundikaveri 5

jätkä 4

poitsufrendi 3

kundifrendi, mies, poikakamu 2

boitsu, boyfriend, boyfrendi, boyfriend, jätkäkundi, jätkäystävä, kolli, kundi, kundikaiffa, ukko

Yleisimmissä poikaystävän slanginimityksissä yhdistyvät loogisesti pojan yleisimmät slangivastineet *jätkä, kundi* ja *poitsu* sekä ystävän yleisimmät slangivastineet *kaveri, frendi* ja *kamu* (ks. kyseisiä kohtia). Poikaystävään voidaan viitata

myös pelkällä poikaa tai miestä merkitsevällä sanalla (*boitsu, jätkä, kolli, kundi, mies* ja *ukko*), jolloin sitä määrittää genetiivimuotoinen ilmaus (esim. **minun mies*). Englannin *boyfriend* esiintyy myös muodoissa *boyfrend* ja *boyfrendi*.

TYTTÖYSTÄVÄ (109, 17):

likkakaveri 39
eukko 14
tyttökaveri 11
likkafrendi 10
vosu 8
kimma-/gimmakaveri 6
muija 5
gimma-/kimmafrendi 4
likkakamu, muijafrendi, tyttöfrendi 2
gimmakamu, girlfrend, likka, likkaystävä, tyttökamu, ämmä

Vastaavalla tavalla kaavamaisia (vrt. *POIKAYSTÄVÄ*) ovat tyttöystävänkin slanginimitykset: *likka, kimma* ja *muija* yhdistyvät *ystävän* slangivastineisiin. Tyttöystävästä käytetään kuitenkin huomattavasti yleisemmin pelkkiä tyttöä tai naista merkitseviä sanoja *eukko, vosu* ja *muija*. Vaikka naissukupuolen edustajat saavat yleensä slangissa enemmän nimityksiä kuin miehet (Karttunen 1989: 160), saa poikaystävä jyvaskyläläisiltä koululaisilta enemmän slanginimityksiä kuin tyttöystävä. Tämä johtunee siitä, että yläasteikäiset tytöt, jotka olivat kyselyssäni aktiivisempia vastaajia (ks. lukua 5.1), tuntevat enemmän poika-sanastoa kuin pojat (ks. Leiwo 1967: 17).

LOPETTAA SEURUSTELU (107, 20):

pistaa poikki 18
tehdä bänät 16
bänät 10
tehdä bänksit 9
panna poikki, tehdä bänet, bänks(it)/bänxit/pänks 8
jättää (toinen); bänet 5
laittaa poikki, mennä poikki 4
ei olla enää yhdessä, panna bänks(it), saada loparit 2
antaa bänet, erota, saada rukkaset, tehdä bänksit, tehdä loput, lopari

Seurustelun lopettamisesta käytetyt suosituimmat slangii-lmaukset perustuvat muutamaaan malliin, joita varioidaan joko verbiä vaihtamalla tai käyttämällä eri

johdoksia. Eniten varioitu ilmaus on *bänät ~ bänet ~ bänkset ~ bänks(it)/bänxit/pänks* (vrt. rts. slg. *det är pang med henne* 'rakkaussuhde on lopussa', Nslg), jonka kanssa on käytetty aktiivisia verbejä *tehdä, panna* ja *antaa*. Toinen suosittu tapa ilmaista välirikko on käyttää verbiä *pistää, panna, laittaa* tai *mennä* adverbien *poikki* kanssa. Seurustelun toinen osapuoli voi myös *saada loparit* tai *rukkaset*, kun toinen *tekee loput* (ks. lukua 5.2.1).

MAATA JONKUN KANSSA (217, 43):

naida 44

nussia 36

panna 30

kuksia, köyriä 11

hässiä 9

rakastella 8

bylsiä/pylsiä 7

hommailla, runkata 6

painaa, sekstailla/sextailla 5

olla sängyssä 4

olla panolla, paneskella, polkea, pökkiä; tsup tsup 2

heiluttaa keppiä, homoilla, höystää, imutella, kouria, kössiä, lesboilla, mennä sänkyyn, möyhiä, olla höyläämässä, olla jonkun kanssa silleen, olla naimassa, olla pöyhimässä, olla sillai, painia, roiskia kukkaismehua, runkkia, sexata, tanssia vaakamambo, tehdä sitä, veljestää, vetää perseeseen, ähkiä; reisille; vaaka-mambo

Sukupuolilyhteydessä olemiseen koululaiset viittaavat peräti 43 eri slangii ilmauksella ja mainintojakin tarkoite kerää 217. Suosituin vastine on *naida* (lisäksi muodossa *olla naimassa*), joka on siirtynyt ensisijaisesta avioitumisen merkityksestä parittelun merkitykseen (Jussila 1986: 311). Sukupuolilyhteyteen viitataan myös muilla perusmerkitykseltään neutraalimmilla verbeillä kuten *hommailla, painaa, painia* ja *panna* (myös *olla panolla* ja *paneskella*). Alkuaan eläinten pariutumista tarkoittaneet *polkea* ja *köyriä* ovat siirtyneet murteista ja kansankielestä slangiin. Murteista ovat peräisin myös suosituimpiin slangivastineisiin kuuluvat *hässiä, nussia* ja *kuksia*. (Jussila 1986: 310, 315, 321.) Sanojen käyttöä selventää poikavastaajan täsmennys "nussia jotakuta, hässiä jotakuta" (N8P).

Hieman vihjailevampia ovat ilmaukset *olla sängyssä, mennä sänkyyn; olla jonkun kanssa silleen, olla sillai* tai *tehdä sitä*. Salakielenomainen

ilmaus *tsup tsup*¹² ymmärretään varmaan vain hyvin pienessä piirissä. Ilmausta *tanssia vaakamambo*, josta mainitaan myös nomini *vaakamambo*, on käytetty ainakin joissain amerikkalaisten elokuvien suomennoksissa. Tarkoitteesta puhutaan myös kuvailevin *ö*-sanoin: *höystä*, *kössiä*, *möyhiä*, *pökkiä* ja *olla pöyhimässä*.

Tarkoite kerää myös seksuaalisuuteen liittyviä ilmauksia, jotka kaikki eivät ole ainakaan alunperin merkinneet sukupuoliyhteydessä olemista: *imutella* ('suudella; tehdä fritsuja', Laitinen 1990: 105), *homoilla*, *lesboilla*, *seksailla/seksailla* ja *sexata* (vrt. Nslg: *seksata* 'suudella; halailla, lemmiskellä'; Kallio 1996: *seksaa* 'suudella'). Vastaajat eivät joko ymmärrä sanojen varsinaista merkitystä tai eivät siitä kyselyssä välitä. *Runkata*-verbi näyttää kuitenkin olevan laajentamassa merkitystään masturboinnista (esim. Nslg) sukupuoliyhteydessä olemiseen. Aineistossani *runkata* mainitaan tässä uudessa merkityksessä kuusi kertaa ja Virtain koululaisslangissa peräti 12 kertaa (Saanihahti—Nahkola 1991: 52—53). Suomenruotsalaisessa slangissakin *runk(k)a* 'att ligga med någon' mainitaan kymmenesti (Cantell 1989: 48). Kyseessä tuskin on sanan virheellinen käyttö, mikä voisi olla toinen selitys sanan käytölle tässä merkityksessä (asiaa pohtivat myös Saanihahti—Nahkola 1991: 53). Tämän supistumaverbin ohella mainitaan kerran myös muoto *runkkia* (vrt. edellä *funtsata* — *funtsia*).

Raimo Jussila (1986: 321) toteaa, että sukupuolielämän ilmaukset ovat murteissa mieskeskeisiä: mies on ottava, nainen antava osapuoli. Tämä näkyy slangi-ilmauksissakin. Miesnäkökulmasta kielivät paitsi sellaiset verbit kuin *painaa*, *polkea* ja *pökkiä*, myös ilmaukset *heiluttaa keppiä* (vrt. *keppi* 'miehen sukupuolielin'), *veljestää* (vrt. *veljes/veljekset*, *pikkuvelli* 'miehen sukupuolielin') ja *vetää perseeseen* (vrt. *perse* 'naisen sukupuolielin'; ks. myös lukua 5.2.2).

¹² Vastaava salakielinen ilmaus on erältä jväskyläläisiltä lukiolaistytöiltä kuulemani *kst kst* 'rakastella'.

2.2 Kyselyn loppuosion slangi-ilmaukset aihepiireittäin

Alkuosion rajattujen tarkoitteiden ja tarkoitekenttien jälkeen pyysin vastaajia tuottamaan slangivastineita yleiskielisine merkityksineen laajempiin aihepiireihin, jotka liittyvät nuorten koulunkäyntiin ja vapaa-aikaan: oppiaineita ja -tunteja, erilaisia paikkoja Jyväskylässä, harrastuksia sekä muita mieleen tulevia slangisanoja ja -ilmauksia (ks. kyselylomaketta liitteenä 1). Slangi-ilmauksia kertyi loppuosiossa kaiken kaikkiaan 230, saneita 1379. Seuraavaksi käsittelen näitä aihepiirejä kutakin omassa alaluvussaan. Esittelen aineiston siten, että yleiskielistä tarkoitetta seuraavat sen slanginimitykset suosituimmuusjärjestyksessä (slangivastineen sanemäärä on merkitty sen perään).

2.2.1 Oppiaineita ja -tunteja

biologia:	<i>bilsa 32, bioska, rehutunti, ruppa</i>
elämäkatsomustieto:	<i>ET</i>
englanti:	<i>enkkku 60, ene</i>
fysiikka:	<i>fyssa 22, fyska</i>
fysiikka-kemia:	<i>fyke 23, fyssa kemia</i>
historia:	<i>hissa 59</i>
kaupalliset aineet:	<i>kaupalliset</i>
kemia:	<i>kemma 2, kemiikka, pesuainekemia</i>
konekirjoitus:	<i>konari</i>
kotitalous:	<i>kotsa 46, köksä 11</i>
kuvaamataito:	<i>kuvis 38</i>
käsityöt:	<i>kässä 46, puukässä 3, rätkikässä 3, höylätunti</i>
liikunta:	<i>liikka 66</i>
maantieto:	<i>mantsa/maantsa 36, maanttu</i>
matematiikka:	<i>matska 53, matikka 19</i>
musiikki:	<i>musa/mussa 53</i>
oppilaanohjaus:	<i>opo 8</i>
perhekasvatus:	<i>PK 2</i>
ruotsi:	<i>ruotti 4, rupu 2, RUB, ruku, ruppa, svenska</i>
uskonto:	<i>ussa 48</i>
venäjä:	<i>venkku</i>
yhteiskuntaoppi:	<i>YKO, yo</i>
äidinkieli:	<i>äikkä 81</i>
jälki-istunto:	<i>jälkkä 3</i>
ruokatunti:	<i>ruokkis</i>
välitunti:	<i>välkkä 3</i>

OPPIAINEET JA -TUNNIT -aihepiiri keräsi kaiken kaikkiaan 744 sanetta, 46 erilaista slangisanaa: 43 varsinaista oppiainetta kuvaavaa slanginimitystä ja lisäksi kolme muuta kiinteästi koulunkäyntiin liittyvää ”tunnin” nimitystä: *jälkkä* ’jälki-istunto’, *ruokkis* ’ruokatunti’ ja *välkkä* ’välitunti’. Eniten mainintoja keräävät äidinkieli, matematiikka, liikunta ja englanti. Äidinkieli saa paljon mainintoja siitä syystä, että kysely tehtiin juuri kyseisen oppiaineen tunnilla. Muutenkin on luonnollista, että oppiaineet, joita juuri meneillään olevassa kurssissa on, muistetaan ehkä kyse-lyssäkin parhaiten. Mitään oppiaineiden välistä suosituimmuutta ei saneista siis voi päätellä.

Slanginimiä annettiin 23:lle eri oppiaineelle, joista 11 sai useamman kuin yhden slangivastineen. Saman oppiaineen eri nimitykset perustuvat erilaisiin johtimiin (*matikka, matska; bilsa, bioska*), eri kantasanoihin (*kotsa* < *kotitalous*, *köksä* < rts. *kök*) tai erilaiseen sanan tyypistämistapaan (*YKO, yo* ’yhteiskunta-oppi’). Lisäksi käsityöt (yläkäsitteenä *kässä*) jakautuvat tekstiilitöihin ja teknisiin käsitöihin (alakäsitteet *rättikässä* ja *puukässä* tai *höylätunti*).

Oppiaineiden slangivastineet ovat etymologialtaan hyvin suoraviivaisia: ne perustuvat suurelta osin oppiaineen viralliseen nimitykseen tai siitä käytettyyn lyhenteeseen. Kirjainsanoja ovat *ET, PK, RUB, YKO* ja *yo*, joista jotkin ovat käytössä kouluissa myös virallisina oppiainelyhenteinä. *Fyke* on syntynyt kahden rinnastetun oppiaineen ensitavusta. *Ruppa* ’biologian’ merkityksessä perustuu kyseisen aineen opettajan nimeen (vrt. myös merkitys ’ruotsi’). Eräs koululainen (N9T) toteaaakin, että ”oppiaineita kutsutaan myös opettajan mukaan”.

Ylivoimaisesti suosituin oppiaineen slanginimen muodostamistapa on johtaminen. Tarkoitekentän 46 slangisanasta 32 on johdoksia tai sisältää johdoksen (*kässä* esiintyy kolmessa, *fyssa* kahdessa ilmauksessa). Johtimista suosituimpia ovat *-sA* (esim. *hissa, kässä, bilsa, mantsa*; ks. myös Laalo 1983: 82) ja *-(k)kA* (esim. *liikka, välkkä* ja *äikkä*). Sen sijaan slangissa muuten suosittu *-ri* ja *-is* eivät ole oppiaineiden nimityksissä produktiiveja, ne esiintyvät ainoastaan sanoissa *konari, kuvis* ja *ruokkis*. Lainoja ovat vain *svenska* ja *köksä*.

Oppiaineiden slanginimitykset ovat kaavamaisia eikä niissä verbaalinen luovuus juurikaan kuki. Kaikki kaavasta poikkeavat, humoristiset nimitykset (*rehutunti, pesuainekemia* ja *höylätunti*) ovat peräisin samalta vastaajalta (N8P) ja mahdollisesti vain kyselyä varten sepitettyjä. Suuri osa sanoista (19) on jo

vanhoja, Nykyslangin sanakirjassakin esiintyviä; uudet sanat ovat tulleet lähinnä uusien oppiaineiden myötä (esim. *opo* ja *PK*). Oppiaineet ei siis ole niin affektinen aihepiiri, että siihen kaivattaisiin uutta sanastoa. Jotain muutosta on kuitenkin tapahtunut. 1970-luvulla koululaiset nimittivät maantietoa *mantuksi* ja matematiikkaa *matikaksi* (ks. esim. Nslg) — nyt *mantsa* on lähes yksinomainen (*manttu* esiintyy yhdellä vastaajista pitkävokaalisena *maanttu*) ja *matska* huomattavasti *matikkaa* suosituampi. *Musa* ja *mussa*-varianttien välillä on selvä merkitysero: *musa* merkitsee musiikkia yleensä (ks. ed. MUSIIKKI), *mussa* puolestaan musiikkia oppiaineena (*musa* mainitaan tässä merkityksessä vain kerran).

2.2.2 Paikkoja Jyväskylässä

A-sali:	<i>Assa 1</i>
Asema:	<i>Assa 2, Steissi</i>
Asemakatu:	<i>Assa 24</i>
Kaupunki, erit. keskusta:	<i>Kartsa 5, Kaupunki 3, City 2, Assa 1</i>
Kävelykatu:	<i>Kävelystreet</i>
Keljonkangas, kaupunginosa:	<i>Kangas 6</i>
Keltinmäki, kaupunginosa:	<i>Keltsu 11, Keltinmäki city</i>
Laajavuori, kaupunginosa:	<i>Laajari 2</i>
Kangaslampi, kaupunginosa:	<i>Lampi</i>
Mylyjärvi, kaupunginosa:	<i>Mylskä</i>
Pupuhuhta, kaupunginosa:	<i>Pupari/Puppari 2</i>
Säynätsalo, kaupunginosa:	<i>Säykkä</i>
Jyväskeskus, liikekeskus:	<i>JK 16, JKS, Juppiskeskus, Jyvis</i>
Jyväskeskuksen takapiha:	<i>Backstage</i>
Torikeskus, liikekeskus:	<i>Torkkari 3, Torska</i>
Väinönkeskus, liikekeskus:	<i>Väne, Vänäri</i>
ostoskeskus:	<i>Ostari</i>
Pylkkänen (ent. elintarvikeliike):	<i>Pyle 2</i>
TB Roil -huoltoasema (Kukkumäki):	<i>Roili</i>
City-market:	<i>Sittari/Cittari 3</i>
Sokos:	<i>Sokkari 32</i>
Sokoksen kulmaus Asema- ja Kauppakadun risteyksessä:	<i>Sokkarin kulma 3</i>
McDonald's, hampurilaisravintola:	<i>Mäcci/Mäkki 14, Mäkkäri</i>
Carrol's, hampurilaisravintola:	<i>Rollssi/Rolssi 4, Rolls</i>
Pizzeria Rax Family:	<i>Raxi</i>
H-kioski (Tourulassa):	<i>H-kiska</i>
grillikioski Pam Pam (Keltinmäessä):	<i>Pamppari</i>
kerhokeskus:	<i>Kertsi</i>

Monitoimitalo:	<i>Monnari</i>
nuorisotalo, -tila:	<i>Nuokkari 7, Nuortsa, Pulju</i>
Hill Side -disko:	<i>Hilli 6</i>
Lutakon disko:	<i>Lutakko 2</i>

Kohtaan *Nuorten vapaa-ajanvietto- tai kokoontumispaikkoja Jyväskylässä (esim. Asemakatu, Väinönkeskus, Jyväskeskus...), muita paikkoja Jyväskylässä (esim. Sokos, Kortepohja...)* kertyi yhteensä 43 erilaista slangisanaa (saneita 175). Paljon mainintoja saivat luonnollisesti ne paikat, jotka oli kyselylomakkeessa annettu virikkeeksi. Jyväskylän kaupunkikuvalle leimallisia liikekeskuksia ja ham-purilaisravintoloita nimettiin ahkerasti (paikannimiä tarkastelen jyvaskyläläisyyden näkökulmasta laajemmin luvussa 6.2). Kaupunginosat keräävät yhteensä 14 slangisanaa, joista keskustaan viittaa peräti kuusi. Tämä onkin ymmärrettävää, kerääntyväthän nuoret juuri ”assalle” vapaa-aikanaan.

Englantilaisperäisiä sanoja paikannimissä on vanhan *steissin* lisäksi mm. *street* hupaisasti yhdyssanan jälkiosana (*kävelystreet*), *backstage* ’Jyväskeskuksen takapiha’ (< engl. ’kulissien, näyttämön takana’) ja *city*, joka esiintyy sekä itsenäisenä sanana että *Keltinmäki city* -ilmauksessa. Englannista tulevat nimet myös amerikkalaistuneen nuorisokulttuurin lippulaivoille McDonald’sille ja Carrol’sille — näitä on sitten suomalaistettu johtamalla, mikä on slangissa suosittu paikkojenkin nimeämiskeino.

Suosituimpia slangijohtimia paikannimiä muodostettaessa ovat *-Ari* (Suojanen 1967: 60) ja loppuvokaali *-i*, jolla suomalaistetaan vierasperäisiä sanoja (esim. *Monnari, Mäkkäri, Pamppari, Pu[p]pari, Torkkari, Hilli, Raxi, Roili*). Paitsi johtamisen vuoksi sanan lopusta, sanoja on lyhennetty myös alusta. Täl-laista tyypistämistä on kaupunginosien nimissä: *Kangas* < Keljonkangas ja *Lampi* < Kangaslampi. Aineiston paikannimet vaikuttavat muodostukseltaan varsin kaavamaisilta (Jyväskylän paikannimistä lisää esim. Koivisto 1997).

2.2.3 Harrastuksia

jalkapallo:	<i>jalis 44, fudis/futis 20, jalkkis 9</i>
jääkiekko:	<i>lätkä 18, kiekko 2, aishoki</i>
kaukalopallo:	<i>kaukis/kaukkis 4</i>
koripallo:	<i>koris 60</i>

lentopallo:	<i>lentis/lenttis 52, lenis</i>
pesäpallo:	<i>pesis 10</i>
pöytätennis:	<i>pingis</i>
squash:	<i>kössi 3</i>
sulkapallo:	<i>sulis 8, sulkis/sulkkis 4</i>
sähly:	<i>sählinki</i>
vesipallo:	<i>vesis</i>
laskettelu:	<i>skimbaus, skimpata</i>
lumilautailu:	<i>snoukkaus, stikkaus</i>
rullalautailu:	<i>skeittaus 2, skeitata, lautailu</i>
rullalautailija:	<i>skeittari</i>
budo-lajit (esim. karate, taekwondo):	<i>huitomislajit</i>
kehonrakennus; kuntosali:	<i>bodaus/podaus 30, punttis 3, puntti</i>
rakentaa kehoa:	<i>bodata/podata 2, käydä puntilla</i>
ratsastus:	<i>ridaus 4</i>
street dance:	<i>streetti</i>
voimistelu:	<i>voikka 2</i>
soittaa jotain soitinta:	<i>skulata</i>
soittaa pianoa:	<i>kiduttaa/pimputtaa pianoa, pimputella</i>
pianon soitto:	<i>pianon pimputus, pim pim -tunti</i>
soittaa kitaraa, kitara:	<i>soittaa skittaa 3, rämpyttää kitaraa; skitta</i>
soittaa klarinettia:	<i>soittaa klaraa</i>
soittaa viulua:	<i>vinguttaa viulua; vingutus</i>
kuvataide(kerho):	<i>kuvis, kuviskoulu</i>
käsityökerho:	<i>kässäkoulu</i>
savikerho:	<i>savari</i>
kirjoittaa:	<i>skriivata 2</i>
graffitien maalaus:	<i>bomaus, bombaaminen, tagaus</i>
partio:	<i>partsa 3</i>

Harrastuksista koululaiset innostuivat 56 erilaisen slangi-ilmauksen ja 321 maininnan verran. 34 ilmausta (293 sanetta) viittaa jonkinlaiseen liikuntaharrastukseen, loput musiikkiin ja kädentaitoon (tähän vaikuttaa luonnollisesti kyselylomakkeen ohjaileva instruktio, jossa mainitsin mahdollisina harrastusesimerkkeinä kori-, lento- ja jalkapallon, kehonrakennuksen sekä jonkin soittimen soittamisen). Urheilulajeista palloilu ja kiekkoilu saavat eniten mainintoja (239 sanetta). Erilaisia lajeja nimetään 11. Lautailun eri muodot liittyvät kyselyn aikana pinnalla olleeseen hip hop -virtaukseen, mistä enemmän jäljempänä. Tietotekniikan harrastusanasto aineistosta puuttuu tyystin (MUUTA-kohdassa mainitaan *irkkaaja* ja *pentti*, ks. seuraavaa kohtaa), vaikka tietotekniikan harrastus on nuorten suosiossa.

Valtaosa harrastussanastosta on joko omaperäisistä tai lainasanoista johdettuja. Pidemmät useamman sanan ilmaukset kuvaavat soittamisen tapaa ("kiduttaa, pimputtaa, rämpyttää, vinguttaa + soitin") tai ovat niistä muodostettuja substantiivi-ilmauksia (*pim pim -tunti, pianon pimputus*). Muuten harrasteiden nimityksissä pyritään lyhyteen. Palloilulajien slanginimien muodostuksessa on selvä säännönmukaisuus: peräti kaksitoista neljästätoista nimestä on *-is*-johtimisia (poikkeuksina vain *kössi* ja *sählinki*). *-is*-johtimen yleistymiseen varsinkin urheilusanastossa lienee syynä ollut *tennis* (Suojanen 1967: 56).

Harrastusten slanginimissä on paljon lainoja. Osa lainoista on vanhempia (esim. *skulata, ridaus* ja *fudis* jo Nslg), osa taas nuoria, uusien harrastusten mukanaan tuomia. Tuoreita lainoja ovat esimerkiksi *skeitata* (< engl. *skateboard* 'rullalauta; rullalautailu'), *snoukkaus* (< engl. *snowboard*) ja *stikkaus* (vrt. am. slg. *stick* 'skateboard', Dickson 1990) sekä *bomaus, bombaaminen* ja *tagaus* (vrt. am.engl. slg. *tag* '[henkilön] nimi', 'tagi, julkisiin paikkoihin luvatta kirjoitettu tyyllitely nimikirjoitus tms. graffiti', verbinä 'kirjoittaa tagi/tageja', Rekiaro 1995). Sanat liittyvät 1980- ja 90-lukujen nuorisokulttuuriin, josta Jaana Lähteenmaa kirjoittaa seuraavasti:

Uusia ilmiöitä alakulttuuristen tyylien kentällä ovat siis ns. hip-hopperit tai "bombaajat" ja skeittaajat. Vuosina 1989—90 ne ovat olleet Helsingin katukuvassa näkyvimmit uudet nuorisokulttuuriset ilmiöt. — — Ne eivät — — kytkeydy musiikkimakuun. Niiden keskiössä on pikemminkin tekeminen: hip-hop-kulttuurissa tagien ja graffitien maalaaminen, skeittaamisessa rullalautailu. — — Hip-hop-kulttuuri on peräisin New Yorkin mustien ghetoista, ja alkuperäisessä muodossaan se on rap-musiikin, break-tanssin ja graffiten ja tagien maalailun yhteenkietoutuma. Helsingin hip-hop-kulttuurissa keskeisimmälle sijalle on kuitenkin noussut nimenomaan graffitien ja tagien maalaaminen. (Lähteenmaa 1991: 99.)

Tämä nuorisokulttuurin virtaus on ennättänyt pääkaupunkiseudulta myös Keski-Suomeen 1990-luvun puolivälissä, mistä kertovat koululaisten tuottamat slangisanat (ks. myös seuraavaa alalukua hip hop -kulttuurin osalta). Mainostajat pysyvät ajan ilmiöiden tasalla, ja esimerkiksi nuoria houkuteltiin laskettelemaan Häkärinteille sanomalehti Keskisuomalaisessa (7.3.1997) nuorten kieltä käyttäen: "Täällähän on kaikki skimbaajat, snoukkaajat tamppaajat ja kaiken maailman tallaat."

2.2.4 Muita slangisanoja ja -ilmauksia

(pop)musiikki:	<i>jytä, poppi</i>
ihailija:	<i>fani 2</i>
rockmusiikki:	<i>rokki 2</i>
rockmusiikin harrastaja:	<i>rokkari</i>
heavyrock:	<i>hevi 3</i>
heavyrockin harrastaja:	<i>hevari 6, heavyrokkari, heviletti</i>
hip hop -musiikin harrastaja:	<i>hoppari 19, hiphoppari 5, hoppi, hoppis</i>
punkmusiikki:	<i>punkki 2</i>
punkmusiikin harrastaja:	<i>punkkari 7</i>
teknomusiikin harrastaja: ¹³	<i>teknofriikki, ravari</i>
teinimusiikki:	<i>purkkapoppis, teinipop</i>
Take That -yhtyeen ihailija:	<i>teekkari, teikkari, thatteri</i>
vrt. <i>mossata</i> 'tanssia'	<i>moshaaja</i>
hauskanpito:	<i>bailaus</i>
kaiutin:	<i>kajari</i>
minä:	<i>meikku, meitsi</i>
sinä:	<i>teitsi</i>
vanhemmat:	<i>porukat 3</i>
pentium-mikro:	<i>pentti</i>
IRC/Internet -koukussa oleva: ¹⁴	<i>irkkaaja</i>
voimakas henkilö:	<i>keho</i>
alokas:	<i>moku</i>
juppikulttuurin edustaja:	<i>juppi 2</i>
hippiliikkeen kannattaja; hippi- muotia noudattava:	<i>hippi 4</i>
rastafariliikkeen kannattaja; rasta- tukkainen:	<i>rastafari</i>
skinhead:	<i>skinari/skinnari 4, skini; (uus)natsi 4</i>
huligaani:	<i>raggari</i>
roskia penkova henkilö:	<i>dyykkis 2, hamza</i>
pelkuri:	<i>hanu</i>
hiljainen ja syrjään vetäytyvä tyyppi:	<i>nörtti, nössö</i>
opettajan mielistelijä:	<i>perseennuolija</i>
mielistellä opettajaa:	<i>nuoleskella opettajaa</i>
tyttö, joka on monien poikien kanssa:	<i>hutsu, vosu</i>
poika, joka on monien tyttöjen kanssa:	<i>pukki</i>
haukkumasanoja:	<i>daiju, runkkari</i>
narkomaani:	<i>narkkari 2</i>
olla huumeissa tai muuten pyörällä päästään:	<i>olla pillereissään</i>
avata viinapullo:	<i>kammata</i>

¹³ teknomusiikki 'kovaääninen koneellisen rytmisen syntetisaattorimusiikki, jonka esityksessä käytetään vahvoja valo- ym. tehosteita' (PS s.v. *teknomusiikki*)

¹⁴ < Maailmanlaajuinen IRC (International Relay Chat) -keskusteluohjelma, jossa keskustelijat ovat yhtä aikaa tietokoneen päätteellä.

krapulapäivä:	<i>farrapäivä</i>
polttaa:	<i>blaadata</i>
istua vankilassa:	<i>lusia</i>
puhua, jutella:	<i>bamlata 2, kaveerata</i>
hylätä:	<i>brakata</i>
asua, maata, nukkua:	<i>budjata, punkata</i>
suudella:	<i>nuolla</i>
tie:	<i>baana</i>
laiva, vene:	<i>bootti, botski</i>
polkupyörä:	<i>fillari</i>
kirje:	<i>breivi</i>
kaukosäädin:	<i>kake</i>
kirpputori:	<i>kirppari</i>
vaatteet:	<i>kuteet</i>
makkara:	<i>kyrsä</i>
paikka:	<i>mesta</i>
kasa tai keko:	<i>möyhe</i>
kivi:	<i>stenu</i>
puukko:	<i>stiletti</i>
sisäpiirin juttu:	<i>insaideri</i>
ei toimi:	<i>homma ei elä, homma kusee käsille</i>
vaikuttavaa, mahtavaa tms.	<i>rajua</i>
paljon:	<i>sairaasti</i>
varmasti:	<i>salettiin</i>

Muita mieleen tulleita slangisanoja koululaiset saivat tuottaa vapaan MUUTA-otsikon alle. Slangi-ilmauksia kertyi 85, saneita 139. Virikkeeksi annetuista aihepiireistä (esim. kouluun tai eri musiikkityyleihin ja niiden kannattajiin liittyviä ilmauksia) erityisesti musiikki ja siihen liittyvä nuorisokulttuuri innostivat koululaisia eniten. Musiikkiin liittyvää sanastoa he tuottivat 25 slangi-ilmauksen verran. Yleisluonteisia *jytää*, *poppia* ja *fania* sekä musiikkiin läheisesti liittyviä *bailausta* 'hauskanpito yleensäkin' (K8P) ja *kajaria* lukuunottamatta aihepiirin sanat viittavat eri musiikkityyleihin ja niiden edustajiin. Tyyleistä tulevat muistetuiksi heavy-musiikki eli *hevi* (edustajinaan *heavyrokkari*, *hevari* ja *heviletti*), rock eli *rokki* (*rokkari*), punk eli *punkki* (*punkkari*), teknomusiikki (*tecknofriikki*, *ravari*) ja hip hop -tyyli (*hoppi*, *hoppis*, *hoppari*, *hiphoppari* 'näitä leveelahkeisia, hip hop -musaa kuuntelevia tyyppejä', K9T) sekä *purkkapoppis* eli *teinipop*, jonka eräs koululainen (N8T) määrittelee sanoin 'esim. Take That, East 17 [yhtyeitä]' (*teekkari*, *teikkari*, *thatter*).

Musiikki-aihepiiriin jaottelemistani sanoista peräti 15 viittaa henkilöön, lisäksi muita henkilöön viittaavia sanoja on 26. Yhteensä siis lähes puolet (41) MUUTA-osion sanoista merkitsee jonkinlaista henkilöä. Musiikkityylin kannattajien lisäksi viitataan muihinkin alakulttuureihin: *hippi*, *juppi*, *rastafari*, *skinari* ja *uus-natsi*. Näistä monet ovatkin ajankohtaisia 1990-luvulla, kun katukuvassa näkyy niin 60-lukulaisia kukkaislapsia, rastatukkaisia kuin täysin tukattomiakin nuoria.

Minä ja *sinä* -pronominit on koululaisslangissa muokattu muotoon *meikku*, *meitsi* ja *teitsi* (< *meikäläinen*, *teikäläinen*) ja vanhempia kutsutaan nimellä *porukat*. *Keho* on 'voimakas henkilö' (N9P), Virtain koululaisslangissa se on yleisesti tunnettu merkityksessä 'iso, vahva' (Saanilahti—Nahkola 1991: 24). Kielteinen sävy leimaa kuitenkin monia henkilösanoja: osansa saavat esimerkiksi pelkurit ja muuten syrjäänvetäytyvät (*hanu*; *nörtti*, *nössö*), "opettajan mielistelijä" eli *perseennuolija*, 'roskia penkova henkilö' (K9P) eli *dyykkis* tai *hamza* sekä *hutsu* ja *pukki*.

Huumeisiin liittyvät *narkkari* ja ilmaus *olla pillereissään*, alkoholin käyttöön *kammata* 'avata viinapullo korkin rengasta rikkomatta' (K8T) ja *farrapäivä*, jonka ilmeisesti pitäisi olla muodossa *darrapäivä* (vrt. *darra* 'krapula' < rts. *darra* 'vapista, täristä', Nslg). Sana mainitaan vain kerran, silloinkin ilmeisen virheellisesti, mikä viittaa siihen, ettei sana ole todellisessa käytössä. Myös muissa substantiiveissa on paljon kerran mainittuja, Helsingin slangiin kuuluvia sanoja, joiden laajaa käyttöä Jyväskylässä sopii epäillä; monet näistä sanoista (esim. *bootti*, *botski*, *kyrsä*, *stenu* ja *stiletti*) tuottikin yksi koululainen (K8T).

Ymmärrettävästi juuri nuorisokulttuuriin liittyvässä sanastossa on runsaasti enemmän tai vähemmän kotoistuneita lainoja. Lähes kaikki musiikkiin ja alakulttuureihin liittyvä sanasto on lainaa — tällainen sanasto leviääkin nopeasti mm. taivaskanavien musiikkiohjelmien ja -videoiden välityksellä. Uusille ilmiöille ei keksitä omaperäisiä nimiä, vaan ulkomaisuutta ja omaa antinormatiivista nuorisokulttuuria korostaen käytetään affektisia vieraita käsitteitä.

2.3 Koontia slangi-ilmausten alkuperästä ja muodostamisesta

2.3.1 Lainasanat

Koululaiset suhtautuivat kyselyyn hyvin myönteisesti ja innostuneesti, mikä näkyy sanaston runsautena: kaiken kaikkiaan kysely tuotti 1365 erilaista slangi-ilmausta. Kyselyn alkuosio innoitti 1253 slangi-ilmaukseen ja loppuosio 230 ilmaukseen (alku- ja loppuosiossa mainittiin jonkin verran samoja sanoja toisistaan poikkeavissa merkityksissä). Vähänkin toisistaan poikkeavia varianteja kertyi yhteensä 1435. Saneita eli sanamainintoja tuli koko kyselyssä 7883 (alkuosiossa 6506 ja loppuosiossa 1377).

Sanojen tarkkaan etymologiointiin en tutkielmassani ole keskittynyt, kuten johdannossa totesinkin. Lainoista tekemieni karkeahkojen laskelmien mukaan aineistoni sanoista noin 20% (noin 280 sanaa) on lainaa (lainoiksi en ole laskenut käänös- enkä yleislainoja, ja saman sanan esiintymisen eri yhteyksissä olen laskenut yhdeksi, esim. *frendi* — *gimmafrendi* — *kundifrendi*, *drinkki* — ottaa *drinkkiä*; ks. liitettä 4). Vierasperäisten sanojen määrää lisää se, että aineisto on kerätty kirjallisesti. Puheessa lainojen osuus lienee pienempi: Ollin tutkimustulosten mukaan jyvaskyläläisten koululaisten puheessa lainoja on noin 15 % (Olli 1986: 25).

Lainasanojen täsmällinen jako eri kielten mukaan on vaikeaa, osin ehkä mahdotontakin. Aineistossani on ainakin kolmisenkymmentä sanaa, joilla on vastine sekä englannissa että ruotsissa, ja on hankalaa sanoa, kummasta kielestä sana on suomeen lainattu (esim. *jengi* < rts. *gäng*, engl. *gang*; *pummata* < rts. *bomma*, engl. *bum*). Vaikuttaa kuitenkin siltä, että Jyvaskylän koululais-slangissa ruotsalais- ja englantilaislainoja on jokseenkin yhtä paljon. Puheessa englantilaisia sanoja (9 %) on Ollin mukaan enemmän kuin ruotsalaisia (6 %). Englantilaislainojen osuus onkin selvästi lisääntynyt aikaisemmin tehtyihin slangitutkimuksiin verrattuna; aiemmin suurin osa lainoista oli ruotsalaisperäisiä. (Olli 1986: 25; Suojanen 1982: 161—162.) Aineistossani on lisäksi kymmenkunta muuta, lähinnä venäläisperäistä lainasanaa.

Ruotsalaisperäisistä sanoista suuri osa on jo vanhoja, yleisslangiinkin kuuluvia sanoja (esim. *breivi*, *faija*, *hima*, *kundi*, *mutsi* ja *systeri*). Monet

näistä lainoista ovat hyvin suurtaajuisia. Myös venäläisperäiset lainat ovat vanhoja (esim. *mesta*, *safka*, *snaijata*). Englantilaisissa lainoissa sen sijaan on vanhempien lainojen (esim. *drinkki*, *fani*, *jenkki*, *rokki*) lisäksi paljon uusia, usein vain kerran mainittuja sanoja, jotka liittyvät pääasiassa nuorisokulttuurin ilmiöihin: musiikkiin, harrastuksiin ja yleensäkin vapaa-aikaan (esim. *thatteri*, *tagaus*, *snoukkaus* ja *gruoppi*). Etenkin varhemmat englantilaislainat ovat menettäneet sen affektisen tehon, joka niillä slangiin lainattaessa on ollut, ja yleispuhekielistyneet, osa jopa yleiskielistynytkin. Vanhat ruotsalaislainat sen sijaan lienevät säilyttäneet slangiarvonsa, mihin syynä voi olla niiden keskeisyys ja tunnettuus vanhoina stadin slangin sanoina.

Täysin alkuperäisessä asussaan aineistoni lainoista on kolmisenkymmentä, loppuja ovat kielen sisäiset muutospaineet mukauttaneet enemmän tai vähemmän. Mukautumisen tärkeimpinä keinoina ovat loppuvokaalin, useimmiten *i:n*, lisääminen ja loppuklusuihin kahdentuminen sekä sanan ääntämyksen jäljitteleminen. Sananalkuiset vieraat konsonantit ja konsonanttiyhtymät sen sijaan ovat yleensä säilyneet affektiivisuusarvonsa vuoksi. Näin ovat syntyneet mm. sanat *bootti*, *fagetti*, *friikki*, *gruoppi*, *nörtti*, *draksit*, *insaideri*, *rööki*, *stiillata* (< engl. *steal* 'varastaa') ja (*vetää*) *flägät* (vrt. am.engl. slg. *flag* 'reputtaa, olla läpäisemättä; hylätty arvosana).

Joistakin vierasperäisistä sanoista on muodostettu laina niin kirjoitus- kuin ääntöasuakin mukaillen: esimerkiksi *baby* — *beibi*, *girl(frend)* — *gööli*, *heavy(rokkari)* — *hevi*, *håkan* — *hokkan*, *money* — *mani* ja *valkata* — *wolkata/volkata*. Lainaverbeissä supistumaverbityyppi on erittäin produktiivinen. Aineiston 58 lainaperäisestä verbistä peräti 48 on supistumaverbejä, ja lopuistakin kymmenestä seitsemällä on rinnallaan supistumaverbi (esim. *jammailla* — *jammata*, *funtsia* — *funtsata*, *runkkia* — *runkata*, *thinkkiä* — *t[h]inkata*).

2.3.2 Yleiskieleen kuulumattomat ilmaukset

Pelkästään slangin tarpeisiin muodostetuista, yleiskieleen kuulumattomista sanoista osa on niin sanottua yleisslangia (esim. *hynä*, *jeppe*, *jyväjemmari*, *pänniä* ja *täppi*; Karttunen 1979), osa uudempia (esim. *hanu*, *jurppia*, *källiä* ja *nysvö*).

Normaalikieleen kuulumattomissa, usein kuitenkin vain kerran mainituissa, yhdyssanoissa on huumoria ja verbaalisiakin nokkeluuksia: pikkulapsi on *kakka-käärme* ja humalainen *kaljapeippo*, *sikamehu* merkitsee viinaa tai alkoholia ja *vatsaina* naisen sukupuolielintä. Tarkoitteeseen viitataan tyypillisen kärjistetysti. Eritoten henkilöiden nimityksissä on paljon dysfemismejä (mm. *mutakuono*, *panopuu*, *paskahattu*, *perätuuppari*).

Yhdyssanat ja sanaliitot perustuvat usein assosiaatioihin, joissa vanhaa mallia käytetään pohjana uusia ilmauksia luotaessa. Esimerkiksi Nykyslangin sanakirja tuntee sanat *etuveitikka* 'sukupuolielin', *lakunaama*, *-pää* ja *-tukka* 'vars. neekeri', *pelimarkka* ja *-merkki* 'raha' sekä *sinitakki* 'poliisi' — Jyväskylän koululaiset tuottivat vastaavamerkityksiset yhdyssanat *etumies*, *lakukeppi*, *-pekka* ja *-pelle*, *peleihinä* sekä *sininappi* ja *setä sininen*. Analogian vaikutus ilmausten muodostamisessa on huomattava.

Myös useampisanaisista fraaseista syntyy lukuisia eri muunnelmia. Tällaisia synonyymiketjuja aineistossani on monia. Tuotteliaimpina malleina ovat olleet *ottaa*-verbin yhdistyminen johonkin päätä merkitsevään substantiiviin merkityksessä 'harmittaa', *palaa* tai *polttaa* jotain merkityksessä 'hermostua, suuttua', jonkin verbin ja *perse(et)*-sanana yhdistyminen sekä *känni*-sanaan perustuvat ilmaukset humaltumisen merkityksessä (ks. kyseisiä kohtia).

2.3.3 Ellipsi ja johtaminen

Slangissa elävät erityisesti lyhyet sanat, ja lyhyyteen pyritään ellipsin avulla. Sanaa typistetään alusta, keskeltä tai lopusta. Aineistossani sananalku on puhtaasti heittynyt sanoista *holisti* < *alkoholisti*, *Kangas* < *Keljonkangas*, *kuva* < *elokuva*, *kiekko* < *jääkiekko*, *Lampi* < *Kangaslampi*, *lautailu* < *lumilautailu* ja *Rolls* < *Carrolls*. Sanansisäinen ellipsi esiintyy vain sanassa *fyska*. Loppuosan heittyminen sen sijaan on yleisempää: esimerkiksi *bi* < *biseksuaali*, *homo* < *homoseksuaali*, *idi* < *idiootti*, *inva* < *invalidi*, *mari* < *marihuana*, *ope*, *kans* < *kanssa*, *kii* < *kiinni* ja *vamma* < *vammainen*.

Yleisimmin lyhentäminen tapahtuu kuitenkin johtimien avulla. Vanhastaan slangissa hyvin suosituilla johtimilla *-Ari* ja *-is* muodostetut sanat kuuluvat

osin yleisslangiin tai jopa yleisempään puhekieleenkin. *-Ari*-johdokset viittaavat etupäässä henkilöön tai paikkaan (esim. *hamppari*, *hinttari*, *punkkari*; *Ostari*, *Sittari*). Vanhojen mallien mukaan on muodostettu myös uusia slangisanoja, kuten *hoppari*, *ryyppäri* ja *Pup(p)ari*. *-is*-johdin puolestaan on erikoistunut urheilusanastoon (ks. lukua 2.2.3), mutta muitakin sanoja sillä toki johdetaan (esim. *dyykkis*, *Jyvis*, *ruokkis*). Kaksitavuiset *-is*-johdokset ovat ilmeisesti yksinomaisia (Suojanen 1967: 56). Olli on puhekielen tutkimuksessaan (1986: 27) havainnut, että *-is*-johdoksia esiintyy vain nuorilla informanteilla. Tämä kertoo johtimen slangimaisesta tyyliarvosta.

Muista johtimista mainittakoon *-sA* ja *-(k)kA*, jotka esiintyvät useissa oppiaineiden nimien lyhentymissä, ja uudehkoilta, ehkä paikallisslangin väriäkin omaavilta vaikuttavat *-pp*:lliset johtimet, erityisesti *-ppu* (ks. lukua 6.4). Nahkolan enteilemä uusi soinnillisen klusiilin ja *e:n* muodostama johdin sanoissa, joissa klusiilia ei alunperin ole, esiintyy Jyväskylän koululaisillakin muutamassa slangisanassa (esim. *himbe*, *hynde*, *sinde*), mutta yleisemmin *e*-päätteinen johdin sisältää soinnittoman klusiilin (esim. *hik[k]e*, *himp[p]e*, *hompe*, *vamppe*).

Vanhaa slangisanaa uusin johtimin modifioimalla ovat syntyneet aineistoni runsaat sanapesyeet. Uutena affektia lisäävänä piirteenä on johtimen ohella käytetty esimerkiksi äänteen keston tai soinnillisuuden vaihtelua. Näin ovat vanhoista slangisanoista (ks. Nslg) syntyneet mm. seuraavat, niin sanotut toisen asteen slangimuodosteet (termistä Saanilahti—Nahkola 1991: 76): *fyrkka* → *fyffe*, *hyffe*, *hiffe* (vrt. *hynA*, *hynde*); *hikipinko* → *hik(k)ari*, *hik(k)e*, *hikkelo*, *higu*, *hiku*, *hikuilija*, *hikuri*; *ope* → *oppa*, *oppe*, *opska*, *opsku*, *oupe*; *vamma* → *vami*, *vamppe*, *vampi*, *vamppi*, *vamppis*, *vampula*, *vamu*; *ööli*, *ölkki* → *ölppi*, *ölppis*, *ölppä*, *ölppäri*, *ölppö*, *ölppönen*. *Öt*-sana on synnyttänyt ympärilleen varsin laajan slangisana-pesyeen; siitä on varioitu ainakin 18 erilaista *oluen* vastinetta (ks. Nslg, Saanilahti—Nahkola 1991).

2.3.4 Merkityksenmuutokset

Tutkimusaineistoni omaperäisistä sanoista noin 200 kuuluu yleiskieleen tai ainakin yleispuhekieleen, slangissa ne vain ovat saaneet uuden, kuvallisen merkityksen. Merkityksenmuutoksista suurin osa näyttää keskittyvän yleensäkin attraktiivi-

simpiin tarkoitteisiin: seksuaalisanastoon, nimityksiin ja alkoholin käyttöön (ks. myös lukua 3). Näistä käsitteistä puhutaan antikulttuurisessa slangissa erityisen affektiivien ilmauksin. Leiwo käyttää tabunalaisille käsitteille annetuista peiteilmauksista nimitystä *pseudoeufemismi*, sillä ryhmässä ei oikeankaan nimen käyttöä karteta (Leiwo 1967: 20).

Kuten slangissa yleensä, tässäkin sanaston muodostustavassa pätevät huumorin ja kärjistyksen periaatteet. Eufemismeja ja dysfemismeja käytetään viljalti. Eufemismeilla viitataan antinormatiivisiin tarkoitteisiin, kuten varastamiseen (mm. *kääntää*, *lainata* ja *puhaltaa*), huumeisiin (*pilvi*, *ruoho* ja *tavara*) tai sukupuoliasioihin (*hommailla* 'maata'; *meisseli*, *peliväline* ja *veljekset*, *kirkkovene* ja *piirakka* 'sukupuolielin'). Dysfemistiseen ilmaisuun innoittavat erityisesti henkilöiden, mm. vanhan ihmisen, ulkomaalaisen ja vammaisen, nimittelyt (*ruumis*; *pakoputki*, *öljytikku*; *proteesi*, *torso*), mutta myös tarkoitteet, joiden hempeyttä ja herkkyyttä yritetään karkeistaa: *nuolla* 'suudella' ja *olla kiimassa* tai *kusessa* 'olla rakastunut'.

Aineistoni metaforissa on muutama huomionarvoinen alaryhmä, joita nimitän tässä eläin-, kasvi- ja ruokametaforiksi. Nahkolan mukaan nykyslangin eläinmetaforissa parhaiten edustettuina ovat nisäkkäät ja niistä eritoten kotieläimet, linnut ovat toiseksi suosituin ryhmä (Nahkola 1992: 239—241). Näin näyttää olevan Jyväskylän koululaisslangissakin. Seitsemästätoista eläinmetaforasta kymmenessä on metaforisena eläimenä käytetty nisäkästä, joista taas koti- tai lemmikkieläimiä on peräti yhdeksän. Lintumetaforia on kuusi. Eläinmetaforat viittaavat yleisimmin naiseen tai tyttöön ja ovat muutamaa poikkeusta lukuunottamatta sävyltään kielteisiä:

NISÄKKÄÄT:	<i>gebardi</i>	'olut'	
	<i>hevonen</i>	'miehen sukupuolielin'	
	<i>kissa</i>	'hyvännäköinen tyttö'	
	<i>kisu</i>	'tyttö; nainen'	
	<i>kolli</i>	'poikaystävä'	
	<i>lehmä</i>	'tyhmä'	
	<i>mirri</i>	'tyttö; nainen'	
	<i>pukki</i>	'poika joka on monien tyttöjen kanssa'	
	<i>pässi</i>	'tyhmä'	
	<i>sika</i>	'poliisi'	
	LINNUT:	<i>kana</i>	tyttö'
		<i>korppi</i>	'vanha nainen'
		<i>kotka</i>	'vanha nainen'
		<i>naakka</i>	'vanha nainen'
<i>pulu</i>		'tyttö'	
<i>tipu</i>		'tyttö'	

MUUT: *matikka* 'matematiikka'

Eläimiä esiintyy myös yleiskieleen kuulumattomissa nomineissa *kaljapeippo*, *nunnasorsa*, *kakkakäärme*, *kännikala*, *siitinori*, *sikamehu*, *sikatyhmä* ja *täyspässi-jätkä* sekä verbi-ilmauksissa *ketuttaa* ja *kesyttää gebardia*.

Kasvimetaforiksi kutsumiani kielikuvia on kymmenen, ja niistä seitsemän on henkilötarkoitteisia:

<i>kukka</i>	'tupakka, savuke; tyttö'
<i>sinivuokko</i>	'poliisi'
<i>ruoho</i>	'marihuana'
<i>mustikka</i>	'poliisi'
<i>lanttu</i>	'maalainen'
<i>vihannes</i>	'invalidi, vammainen; vanha ihminen'
<i>mukula</i>	'pikkulapsi'
<i>käpy</i>	'vanha ihminen'
<i>kääpä</i>	'vanha ihminen'
<i>tuohi</i>	'raha'

Fossiilin voisi lukea niin eläin- kuin kasvimetaforaksi. Lisäksi kasveja esiintyy osana seuraavissa pelkästään slangiin kuuluvissa ilmauksissa: *heinä*-alkuiset sanat, *pelihinä*, *jyväjemmari*, *kukkaismehulähde*, *roiskia kukkaismehua*, *panopuu*, *perunapää*, *potuttaa*, *rehutunti* ja *taatelintallaaja*.

Ruokametaforia aineistossa on yhdeksän, ja lähes kaikissa metaforana käytetty elintarvike on makeaa: *hillo* ja *hunaja* 'raha', *laku* ja *nekku* (huom. leikittely *nekru*-sanalla) 'ulkomaalainen, muunrotuinen', *piirakka* ja *torttu* 'naisen sukupuolielin', *korppu* ja *rusina* 'vanha ihminen' sekä *kinkku* 'tyttö'. Monissa näistä sanapareista varhaisempi metafora on luultavasti synnyttänyt toisen, mallin mukaan muodostetun ja samaa merkitsevän metaforan (ks. Nahkola 1992: 248). Yleiskieleen kuulumattomia ruoka-aineen sisältäviä ilmauksia ovat *lähteä keitolle*, *ottaa keittoa*, *mehumies*, *olla mehuissa*, *muna(pää)*, *ohrapirtelö*, *olla nakit silmillä*, *olla mehuissa* ja *suomilimu*.

Eräänlaisen merkityksenmuutoksen, metaforan ketjuuntumisen, ovat slangissa kokeneet ihmisten ristimänimet. Naisennimet ovat vanhastaan viitanneet yleensä naiseen tai tyttöön (*elli*, *mimmi*, *doris*) ja miehennimiä on käytetty haukkumasanoina (*tahvo*, *urpo*; Karttunen 1989: 160). Leiwon tutkimuksessa (1967: 42) seitsemäsluokkalaisten tyttöön viittaavista sanoista 9 % oli naisen etunimiä, ja Taskisen aineistossa (1986) on peräti 13 miehen ristimänimeä 'tyhmän' merkityksessä. Jyväskylän koululaisilla tällainen sananmuodostustapa ei kuitenkaan näytä olevan produktiivinen: *vanhaa naista* merkitsee vain *lyyli* ja

tyhmää tauno. Voi olla, että vanhastaan näissä merkityksissä käytetyt nimet eivät enää elä nykyslangissa, koska nimimuoti suosii juuri vanhoja nimiä. Koululaiset tuottivat yhteensä kahdeksan nimeä (edellisten lisäksi *håkan*, *jorma*, *kake*, *kejjo*, *mari* ja *pentti*), joista puolessa on kyse sanaleikistä henkilön ja varsinaisen tarkoitteen nimillä (*kaukosäädin*, *keskiolut*, *marihuana* ja *Pentium*).

Tässä yhteydessä lienee syytä palata Sperberin merkityksenmuutoksia selittävään ekspansiokeskus-käsitteeseen. Kuten Leiwo toteaa (1967: 38), ekspansio selittää jo tapahtuneita todellisia merkityksenmuutoksia, jotka slangissa ovat vasta alullaan. Jos affektisten käsitteiden nimet siirtyvät ryhmänsisäistä kielenkäytöstä pysyvämmiin ja yleisemmin ilmaisemaan muiden käsitepiirien tarkoitteita, voidaan vasta puhua ekspansiokeskuksista. Voisikin kai ajatella, että ekspansiokeskusten juuret ovat usein slangissa.

Vaikuttaa siltä, että suurin osa aineistoni merkityksenmuutoksista (ks. edellä) on enemmänkin metaforisia, assosiaatioihin ja konnotaatioihin perustuvia kuin varsinaisia ekspansiokeskuksia. Merkityksenmuutoksissa on myös runsaasti vain kerran mainittuja ilmauksia, joiden pohjalta ei voi tehdä luotettavia päätelmiä ekspansiivisuudesta. Nk. huora- ja seksuaaliterminologian käsitän pikemminkin dysfemistiseksi kielenkäytöksi, en merkityksenmuutokseksi.

Aineistossa on kuitenkin muutama käsitepiiri, joista ilmaukset ovat siirtyneet toisiin affektisiin aihepiireihin ryhmänsisäistä viestintää laajemminkin. Ekspansiokeskukseksi voisi kutsua palamiseen ja polttamiseen liittyvää termistöä, joka slangissa on siirtynyt mm. hermostumisen, suuttumisen ja kiinnijäämisen merkityksiin. Vanhastaan ekspansiokeskuksiksi on luettu eräät meteorologiset termit (Hakulinen 1958: 30); slangissa verbi *puhaltaa* viittaa antinormatiiviseen toimintaan, varastamiseen. Selviä ekspansiokeskuksia onkin hankala osoittaa, mikä näkyy myös Leiwon tutkimuksesta. Ainoina ekspansiokeskuksina analysoidussa tyttösanastossa voidaan pitää kone- ja soitinterminologiaa sekä ruokatavaratermistöä. (Leiwo 1967: 38—39.) Kumpikaan näistä aihepiireistä ei aineistossani ole affektinen.

3 SLANGIN ATTRAKTIOKESKUKSET

Jyväskylän koululaisslangissa näyttävät korostuvan samat aihepiirit kuin yleensäkin slangissa. Kolme eniten erilaisia slangivastineita kerännyttä tarkoitetta ovat TYHMÄ, VANHA IHMINEN ja ULKOMAALAINEN, MUUNROTUINEN (ks. taulukkoa 2) — siis erilaisten ihmisten nimitykset. Attraktiivisimpien tarkoitteiden joukkoon mahtuvat lisäksi PIKKULAPSI, TYTTÖ, POLIISI, HOMOSEKSUAALI ja HUMALAINEN. Kaiken kaikkiaan siis kahdeksan vetovoimaisinta tarkoitetta viidestätoista viittaa henkilöön. Virroilla koululaiset antoivat eniten slangivastineita *tyhmälle* (104), *miehen sukupuolieliimelle* (84) ja ilmaukselle *olla humalassa* (78; Saanilahti—Nahkola 1991: 58).

Taulukko 2. Eniten erilaisia slangivastineita keränneet tarkoitteet.

SIJA	TARKOITE	SLANGI-VASTINEITA
1	TYHMÄ	51
	VANHA IHMINEN	51
3	ULKOMAALAINEN, MUUNROTUINEN	46
4	MAATA JONKUN KANSSA	44
5	MIEHEN SUKUPUOLIELIN	41
6	PIKKULAPSI	38
7	OLLA HUMALASSA	37
8	RYYPÄTÄ	35
9	VARASTAA	34
10	HERMOSTUA, SUUTTUA	32
11	TYTTÖ	31
12	POLIISI	30
13	HOMOSEKSUAALI	29
	NAISEN SUKUPUOLIELIN	29
15	HUMALAINEN	28
	RAHA	28

Henkilötarkoitteiden lisäksi seksuaalisuus ja alkoholinkäyttö saavat affektisina aihepiireinä runsaasti slangisanastoa. Attraktiokeskusten joukkoon mahtuvat kaikki kyselyn varsinaiset seksuaalisuuteen liittyvät tarkoitteet (MAATA JONKUN KANSSA, MIEHEN ja NAISEN SUKUPUOLIELIN sekä myös HOMOSEKSUAALI) ja alkoholinkäyttöä koskevia tarkoitteita (HUMALAINEN, OLLA HUMALASSA ja RYYPÄTÄ). Tällaiset elämänaalat ovat eräänlaisia sosiokulttuurisia tabuja, joista nuoret ovat erityisen kiinnostuneita, ja sen vuoksi ne keräävät runsaasti slangi-ilmauksia (Saanilahti—Nahkola 1991: 58). Nuorison kielessä juuri sukupuolisuudella erityisen affektisena aihepiirinä onkin merkittävä osuus. Vappu Taipale toteaa, että runsasta seksuaalisnanastoa käytetään toisaalta aikuisten sävähdyttämiseen,

toisaalta se palvelee nuorten kehitystä: seksuaalisanat "antavat hahmon tuntemattomalle ja hallitsemattomalle". Tabuista puhuminen voi vähentää niitä kohtaan tunnettua ahdistusta. (Taipale 1981: 100.)

Myös antinormatiivista toimintaa ilmaiseva VARASTAA sekä kielteistä tunnetta tai mielialaa ilmaiseva HERMOSTUA, SUUTTUA ovat koululaisslangissa varsin attraktiivisia. Aineistossani ne nousevat sijoille yhdeksän ja kymmenen. Virroilla VARASTAA on 20:nneksi ja SUUTTUA kahdeksanneksi attraktiivisin tarkoite (Saanihahti—Nahkola 1991: 58).

Vähiten erilaisia slanginimityksiä saavat *kaupunkilainen* (3 vastinetta), *veli* (4), *rehtori* (5) ja *musiikki* (5). Käsitteet ovat ilmeisesti koululaisille affektillaan niin neutraaleja, ettei niiden ilmaisuun tarvita runsasta slangitermistöä (ks. myös Leiwo 1967: 16—17). Tarkoitteista käytetään luultavasti juuri yleiskielistä sanaa tai hyvin yleistynyttä slangisanaa: rehtori on vanhastaan *reksi*, veli joko *broidi* tai *veikka* ja kaupunkilainen *stadilainen*. Rehtorista ja musiikista käytetään lisäksi yksilöivämpiä ja erittelevämpiä nimityksiä.

Tarkoitteen saama sanemäärä eli sanamainintojen määrä kertoo siitä, mihin tarkoitteisiin useimmin slangisanalla viitataan. Näin tarkasteltuna (taulukossa 3) vetovoimaisimmiksi osoittautuvat seksuaalitarkoitteet MIEHEN ja NAISEN SUKUPUOLIELIN sekä MAATA JONKUN KANSSA. Henkilönnimitystenkin veto-voima slangissa korostuu: seksuaalitarkoitteiden jälkeen eniten mainintoja keräävät henkilöön viittaavat tarkoitteet, jotka esiintyvät myös taulukossa 2.

Taulukko 3. Eniten sanamainintoja eli saneita keränneet tarkoitteet.

SIJA	TARKOITE	SANEITA
1	MIEHEN SUKUPUOLIELIN	250
2	MAATA JONKUN KANSSA	218
3	NAISEN SUKUPUOLIELIN	199
4	PIKKULAPSI	179
5	VANHA IHMINEN	174
6	HOMOSEKSUAALI	169
	TYTTÖ	169
8	ISÄ	162
	YSTÄVÄ, TOVERI	162
10	TYHMÄ	156
11	ULKOMAALAINEN, MUUNROTUINEN	154
12	TUPAKKA, SAVUKE	150
13	OLLA HUMALASSA	149
14	TELEVISIO	148
	ÄITI	148

Kun verrataan attraktiivisimpien tarkoitteiden saamia sana- ja sanemääriä keskenään (vrt. taulukkoja 2 ja 3), huomataan, että kuusi suosituinta tarkoitetta kummankin määrän mukaan laskettuna mahtuvat toisessakin taulukossa viidentoista keskeisimmän joukkoon. Jos lasketaan vielä tarkoitteiden sijaluvut yhteen, saadaan ehkä koko aineiston tärkeimmiksi tarkoitteiksi MAATA JONKUN KANSSA ja MIEHEN SUKUPUOLIELIN, seuraavina ovat VANHA IHMINEN, PIKKULAPSI, TYHMÄ ja ULKOMAALAINEN, MUUNROTUINEN. Näin laskettuna Virtain koululaisslangissa keskeisimpiä tarkoitteita olivat TYHMÄ, MIEHEN SUKUPUOLIELIN, OLLA HUMALASSA, MAATA JONKUN KANSSA ja NAISEN SUKUPUOLIELIN (Saani-lahti—Nahkola 1991: 61).

Taulukossa 3 esiintyviä ISÄÄ, YSTÄVÄÄ tai TOVERIA ja ÄITIÄ ei sen sijaan voi katsoa kovin attraktiivisiksi, sillä ne eivät saa erityisen paljon slangisanavastineita (*isä* 13, *ystävä* tai *toveri* 10 ja *äiti* 18). Nämä tarkoitteet, kuten myös TELEVISIO, ovat tuttuja normaalielämän käsitteitä, joihin viitataan usein, mutta jotka eivät juuri innosta koululaista affektisten slangivastineiden tuottamiseen.

Kyselyni loppuosion laajemmat tarkoitekentät eivät ole vertailukelpoisia alkuosion tarkoitteiden kanssa, eikä niiden attraktiivisimmista tarkoitteista voi juurikaan tehdä päätelmiä, koska jo instruktio ohjaa sanaston tuottamista. Loppuosion todettakoon sen verran, että eniten mainintoja koululaiset innostuivat tuottamaan OPPIAINEITA JA -TUNTEJA -kohtaan, vähiten MUUTA-kohtaan, johon kuitenkin kertyi eniten erilaisia slangisanoja (85 slangisanaa). Loppuosion tulokset myötäilevät kuitenkin alkuosion tuloksia siinä, että erityisen attraktiiviseksi, ja näin ollen affektiiviseksi alueeksi osoittautuu ihmisten nimittely. Erilaisiin henkilöihin viittaavia sanoja on 42.

Aikaisemmin tehdyissä slangitutkimuksissa korostuvat samat aihepiirit kuin tutkielmassanikin, ja tulokset ovat hyvin samansuuntaisia ympäri Suomen. Suojanen on tarkastellut viidessä eri kaupungissa — Helsingissä, Porvoossa, Turussa, Tampereella ja Kuopiossa — tehtyjen koululaisslangitutkimusten tuloksia ja toteaa, että suosituimmat attraktiokeskukset liittyvät vapaaajan viettoon. Kaupungeille yhteiset attraktiivisimmat tarkoitteet olivat TYHMÄ/IKÄVÄ, MUKAVA/HAUSKA, TYTTÖ/NAINEN, POIKA/MIES ja RAHA. Tutkimusaineistoa on aina vuodesta 1914 lähtien. (Suojanen 1982: 159—160). Nykysuomalaisen

puhekielen murros -tutkimuksen Jyväskylän osatutkimuksessa keskeisimpiä puhekielisiä ilmauksia olivat henkilöä tarkoittavat sanat sekä kouluun ja vapaa-aikaan liittyvä sanasto (Olli 1986: 10—19).

4 LUOKKA-ASTEIDEN VÄLISET EROT

4.1 Slangin määrä ja attraktiokeskukset

Yläasteen aikana koululaiset varttuvat 12—13-vuotiaista 15—16-vuotiaiksi, ja eri perustein muodostuneiden ryhmien, kuten oman koulun, luokkayhteisön tai ystäväpiirin, kiinteyden voisi olettaa vahvistuvan, mikä vaikuttaa myös ryhmän kieleen. Voisi siis odottaa, että yhdeksäsluokkalaisten slangi on runsaampaa ja ehkä yhtenäisempää kuin seitsemäsluokkalaisten. Lisäksi vaikuttaisi todennäköiseltä, että ryhmien kiinteytyessä syntyy paitsi koko ikäluokan, myös pienryhmien omia slangi-ilmauksia. Näitä näkökohtia pohdin seuraavaksi.

Vaikkei sanamainintojen määrä kuvaakaan todellista slangin määrää koululaisten kielenkäytössä, kertoo se kuitenkin jotain sanaston tunnettuudesta ja ehkäpä arvostuksestakin. Seitsemäsluokkalaiset, jotka kyselyn aikaan olivat olleet yläasteella lähes yhden lukuvuoden, tuottivat selvästi vähemmän sanamainintoja kuin seuraavien luokka-asteiden oppilaat (ks. taulukkoa 4). Seitsemäsluokkalaiset tuottivat 29 %, kahdeksäsluokkalaiset 31 % ja yhdeksäsluokkalaiset peräti 40 % saneista. Eroa saneiden määrässä vastaaja kohti on peräti 31 sanetta seitsemäs- ja kahdeksäsluokkalaisten välillä, kun se kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisten välillä on vain kuusi sanetta. Seitsemäsluokkalaiset eivät siis olleet ainakaan yhtä aktiivisia kirjaamaan slangi-ilmauksia kuin ylemmillä luokilla olevat vastaajat.

Taulukko 4. Eri luokka-asteiden vastaajien tuottamat saneet eli sanamaininnat kyselyn eri osioissa sekä saneet keskimäärin vastaajaa kohti.

Luokka-aste (vastaajat)	Kyselyn alkuosio	Kyselyn loppuosio	Koko kysely	Saneet/ vastaaja
7. lk (N = 41)	1877	424	2301	56
8. lk (N = 28)	1990	435	2425	87
9. lk (N = 34)	2639	518	3157	93
Yht. (N = 103)	6506	1377	7883	77

Erilaisten slangisanojen ja -ilmaustenkin määrässä (ks. taulukkoa 5) näkyy selvästi, että seitsemäsluokkalaiset hallitsevat tämän kielimuodon ylempiä luokka-asteita heikommin: keskimäärin seitsemäsluokkalainen vastaaja tuotti kaksi kertaa vähemmän slangilmauksia kuin seuraavaksi tuotteliain yhdeksäsluokkalainen. Kahdeksäsluokkalaiset tuottivat eniten slangivastineita erityisesti kyselyn alkuosion tarkoitteille.

Taulukko 5. Eri luokka-asteiden vastaajien tuottamat sanat kyselyn eri osioissa sekä sanat keskimäärin vastaajaa kohti.

Luokka-aste (vastaajat)	Kyselyn alkuosio	Kyselyn loppuosio	Koko kysely	Sanat/ vastaaja
7. lk (N = 41)	463	78	541	13
8. lk (N = 28)	806	135	941	34
9. lk (N = 34)	780	144	924	27

Edellisten näkökulmien pohjalta vaikuttaa siltä, että iän myötä yläasteelaisten koululaisten slangintuotto lisääntyy, mutta samalla slangin voisi päätellä myös yhdenmukaistuvan — vaikka yhdeksäsluokkalaiset tuottivat eniten saneita, he tuottivat myös enemmän yhteisiä sanoja kuin kahdeksäsluokkalaiset, koska slangivastineita on vastaajaa kohden vähemmän. Toisaalta tulee myös huomata informanttien määrä, mikä vaikuttaa etenkin kahdeksäsluokkalaisten määrällisiin tuloksiin.

Luokka-asteiden omat attraktiokeskukset (taulukossa 6) antavan jonkinlaisen kuvan siitä, mitkä tarkoitteet kullakin luokalla ovat affektiivisimpia, mille koululaiset antoivat eniten erilaisia slangivastineita. Vetovoimaisimmista tarkoitteista puolet on sellaisia, jotka esiintyvät kaikilla luokka-asteilla: MAATA JONKUN KANSSA, MIEHEN SUKUPUOLIELIN, PIKKULAPSI, TYHMÄ ja ULKOMAALAINEN,

MUUNROTUINEN. Viiden suosituimman joukkoon kuuluu kaksi samaa tarkoitetta, TYHMÄ ja ULKOMAALAINEN, MUUNROTUINEN. (Vrt. luvussa 3 esiteltyihin slangin attraktiokeskuksiin.)

Taulukko 6. Luokka-asteiden attraktiokeskukset eli eniten erilaisia slangivastineita saaneet tarkoitteet (sanojen määrä suluisissa) seitsemännellä, kahdeksannella ja yhdeksännellä luokalla.

7. luokka:	8. luokka:	9. luokka:
1. VANHA IHMINEN (24)	1. VANHA IHMINEN (28)	1. TYHMÄ (30)
2. MAATA JONKUN KANSSA (20)	2. PIKKULAPSI (27)	ULKOMAALAINEN, MUUNROT.
3. ULKOMAALAINEN, MUUNR.(18)	3. TYHMÄ (23)	3. MIEHEN SUKUPUOLIELIN (26)
4. PIKKULAPSI (16)	4. MIEHEN SUKUPUOLIELIN (22)	4. RYYPÄTÄ (25)
5. HERMOSTUA, SUUTTUA (15)	ULKOMAALAINEN, MUUNROT.	5. NAISEN SUKUPUOLIELIN (24)
LOPETTAA SEURUSTELU	6. MAATA JONKUN KANSSA (21)	6. HOMOSEKSUAALI (22)
TYHMÄ	7. OLLA HUMALASSA (19)	7. MAATA JONKUN KANSSA (21)
8. MAALAINEN (13)	TYTTÖ	8. PIKKULAPSI (20)
MIEHEN SUKUPUOLIELIN	9. MAALAINEN (17)	POLIISI
10. VARASTAA (12)	10. NAISEN SUKUPUOLIELIN (15)	RAHA
	OLUT	

Kiinnostavampia ovat kuitenkin luokka-asteiden omat affektiiviset aihepiirit. Seitsemännän luokan attraktiivisia tarkoituksia ovat verbit HERMOSTUA, SUUTTUA ja LOPETTAA SEURUSTELU, joka ei muilla luokilla ole edes viidentoista vetovoimaisimman tarkoitteen joukossa. Kahdeksaluokkalaisten omia attraktiokeskuksia ovat OLLA HUMALASSA, OLUT sekä TYTTÖ ja yhdeksäsluokkalaisten HOMOSEKSUAALI, RYYPÄTÄ (eivät esiinny muilla luokka-asteilla 15:n joukossa), POLIISI ja RAHA. Kaiken kaikkiaan voi todeta, että iän myötä näyttävät tabumaiset sanat saavan yhä enemmän slangivastineita, mikä vaikuttaa suoraan myös tuotettujen mainintojen määrään. Seksuaalitarkoituksia attraktiokeskusten joukossa on seitsemännellä luokalla kaksi, kahdeksannella kolme ja yhdeksännellä neljä.

Voisi myös olettaa, että perättäisten luokkien kiinnostuksen kohteet ovat lähempänä toisiaan kuin seitsemännän ja yhdeksännän luokan. Seitsemännellä ja kahdeksannella luokalla onkin yhteisiä attraktiokeskuksia, joita ei ole yhdeksännellä: niiden attraktiivisin tarkoite, VANHA IHMINEN, on yhdeksännellä vasta yhdestoista, ja MAALAINEN, joka on alemmilla luokka-asteilla sijoilla 8 ja 9, ei yhdeksännellä luokalla sijoitu viidentoista attraktiivisimman joukkoon. Kahdek-

sannen ja yhdeksännen luokan yhteinen attraktiokeskus on NAISEN SUKUPUOLIELIN (sijoilla 10 ja 5). Seitsemännellä ja yhdeksännellä luokalla sen sijaan ei ole tällaista yhteistä vetovoimaista tarkoitetta.

4.2 Havaintoja sanastosta

Sanastoa tarkasteltaessa näyttää siltä, että suuri osa nuorimpien vastaajien tuotoksista on "itsestäänselviä", kaikkien tuntemia ja jo yleisslangiinkin kuuluvia ilmauksia. Kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisilla taas on enemmän erikoisslangin omaisia, ryhmä- tai jopa salakieltä muistuttavia slangi-ilmauksia, jotka elävät luultavasti vain jonkin pienryhmän, kuten ystäväysten, keskuudessa. Tällaisia ovat esimerkiksi *keskiketterä* 'olut' (N9P), *olla kusessa* 'olla rakastunut, tykätä' (N9), *palloilla* tai *pallota* 'kävellä, kuljeskella' (K8—9T), *rookie* 'ensiluokkalainen' (K9P), *sekstailla* (K8T) ja *tsup tsup* (N9T) 'maata jonkun kanssa', *vatsaina* 'naisen sukupuolielin' (K9P), *viikon virkistävä* 'viina, alkoholi' (K8P) ja *ämy(tsi)* 'äiti' (N9). Myös *hynä* (+ *hynde*) ja *öl*-sanue vaikuttavat vahvasti yhdeksäsluokkalaisten ilmauksilta.

Edellisen kaltaiset ilmaukset ovat samalla luonnollisesti myös koulukohtaisia. Luokka-asteesta riippumattomia koulukohtaisia slangisanoja ovat esimerkiksi Kilpisen yläasteella käytetyt tyhmän slanginimitykset *pälli* (10 mainintaa) ja *pässä* (5). Tupakalle tai savukkeelle Kilpisen yläasteelaiset antoivat nimityksen *nortti* (7 mainintaa) ja vastaavasti Normaalikoulun yhdeksäsluokkalaiset vastineen *spad(d)u* (6). Koulujen väliset erot eivät kuitenkaan näyttäisi olevan niin suuria, että niitä olisi syytä tarkastella muutamaa huomiota enempiä.

Joidenkin slangisanojen frekvenssi nousee huomattavasti ylemmille luokille siirryttäessä¹⁵: esimerkiksi *akka* 'äiti' (7.lk: 1maininta — 8.lk: 2 mainintaa — 9.lk: 8 mainintaa), *hikari* (2—5—9), *himppe* (1—2—15), *lorata* (0—4—7), *kemmi* (1—2—11), *landepaukku* (3—5—15) ja *palaa kii(nni)* 'harmittaa; hermostua, suuttua' (5—10—19). Nämä ilmaukset voivat kouluvuosien myötä siirtyä passiivisesta tunnistamisesta aktiiviseen sanavarastoon.

¹⁵ Kaarisulkeisiin olen tässä merkinnyt sanemäärän eli sen, kuinka monesti kyseinen sana tai ilmaus on kullakin luokka-asteella mainittu. Ensimmäisenä on mainittu seitsemännen luokan, sitten kahdeksannen ja viimeisenä yhdeksännen luokan tulos.

Toisaalta on myös sanoja, jotka vaikuttavat kuuluvan enemmänkin seitsemäsluokkalaisten sanastoon ja joiden sanemäärä siis laskee iän noustessa. Tällaisia ovat mm. humalaista merkitsevät *humppu* (9—5—4) ja *känniläinen* (13—2—5), *iskä* (20—20—6) ja *äiskä* (14—5—5) sekä *pinnata* tai *pinnaus* (10—7—3). Kahdeksasluokkalaisillakin on yksi selvä suosikkisana, *kännätä* (0—16—3).

Vaikuttaa siltä, että lainaperäisten sanojen määrä lisääntyy koulun edetessä. Tähän vaikuttanee paitsi kielikyvyn ja vieraskielisen sanavaraston kasvu, myös anglikaanisen nuorisokulttuurin enenevä merkitys koululaisten vapaa-ajassa (ks. lisää Lähteenmaa 1991). Lainasanat ovat myös erityisen affektista aineistoa slangia muodostettaessa, joten niiden osuus sanastosta luonnollisesti kasvaa slangin määrän lisääntyessä.

Seitsemäsluokkalaiset tuottivat likimain 100 lainalähtöistä slangisanaa, mikä on noin 2.5 sanaa vastaajaa kohden. Kahdeksasluokkalaisilla lainoja on noin 140 (viisi sanaa vastaajaa kohden) ja yhdeksäsluokkalaisilla 180 (reilut viisi sanaa vastaajaa kohden). Vierasperäisiä sanamainintojakin yhdeksäsluokkalaiset tuottivat eniten: yhdeksäsluokkalainen vastaaja keskimäärin 20, kahdeksäsluokkalainen 18 ja seitsemäsluokkalainen 11.

Kaikilla luokka-asteilla esiintyviä lainasanoja on kuutisenkymmentä. Suurin osa näistä lainoista kuuluu nk. yleislangiin, ja niiden voi katsoa kuuluvan kiinteästi Jyväskylän koululaisslangiinkin. Sen sijaan oudommista, usein vain kerran mainituista vierassanoista moni on yhdeksäsluokkalaisen tuottama (mm. *byde*, *hinksbyy*, *lilla styna*, *svärjepojkar*, *draksit*, *drikata*, *hikata*, *soundit*, *stoped*). Huomattavaa on, että alkuperäisasuiset tai lähellä alkuperäisasuaan olevat sanat ovat pääosin peräisin yhdeksäsluokkalaisilta. Lainojen lisäksi erilaiset karkeahkot alatyyliset ilmaukset kuuluvat lähinnä vanhimmille vastaajille (ks. lukua 5.2.2).

Samansuuntaisia tuloksia on saanut myös Leiwo vertaillen eri-ikäisten vastaajien slangikäsitteitä, joskaan tulokset eivät ole suoraan verrannollisia. Silloisen yhteiskoulun toisluokkalaisilla, tutkimuksen nuorimmilla informanteilla, slangisanastoa oli vähiten. Heidän sanastonsa oli laadultaan yksipuolisinta ja stereotyyppisiä ilmauksia suhteellisesti laskettuna eniten. Seksuaalitermistöä ei nuorimmilla vastaajilla juuri ollut, vaan sukupuolisuuteen vihjaavia ilmauksia

käyttivät tutkimuksen vanhimmat pojat. Seitsemänsillä luokilla sanasto oli muutenkin kvaliteetiltaan monipuolisinta (Leiwo 1967: 40—42.)

5 SUKUPUOLTEN VÄLISET EROT

5.1 Slangin määrä ja attraktiokeskukset

Sanamainintojen määrän tarkastelu kertoo, kuinka ahkerasti vastaajat ovat kirjanneet käyttämiään tai tietämiään slangi-ilmauksia. Tytöt ovat tuottaneet kyselyn alkuosiossa 688 ja loppuosiossa peräti 315 sanetta enemmän kuin pojat (ks. taulukkoa 7). Yhteensä tytöt muodostivat siis 1003 sanetta poikia enemmän. Keskimäärin poikavastaaaja tuotti 64 ja tyttövastaaaja 91 sanetta; eroa on siis peräti 27 mainintaa tyttövastaaajan hyväksi. Virtain koululaisslangitutkimuksessakin eroa tyttöjen hyväksi on 22 sanetta (Saani-lahti—Nahkola 1991: 57). Tytöt ovat kirjanneet sanastoa erityisen ahkerasti kyselyn loppuosioon, sillä yli 60 % loppuosion saneista on tyttöjen tuottamaa.

Taulukko 7. Poikien ja tyttöjen tuottamat saneet eli sanamaininnat kyselyn eri osioissa.

	Pojat (N = 54)	Tytöt (N = 49)	Saneita yht.
Kyselyn alkuosio	2909	3597	6506
Kyselyn loppuosio	531	846	1377
Koko kysely	3440	4443	7883

Huomattava ero tyttöjen ja poikien välisessä vastausaktiivisuudessa ei välttämättä kerro todellisista slangin käytön eroista, vaan lähinnä vastaajien tunnollisuudesta ja vastaushalukkuudesta. Tytöt ovat ehkä tunnollisempia vastaajia testitilanteessa vaikkeivät slangia poikia enempää käyttäisikään. (Ks. myös Saani-lahti—Nahkola 1991: 57.) Toisaalta poikien paras slangi-ikä on myöhemmin kuin tyttöillä (esim. Suojanen 1982: 157), mihin tulos saattaisi osaltaan viitata.

Eniten saneita pojilta keräävät seksuaalitarcoitteet MIEHEN ja NAISEN SUKUPUOLIELIN, MAATA JONKUN KANSSA sekä tyttöjen keskeisimmistä tarcoitteista poiketen myös TUPAKKA, SAVUKE (tyttöillä 12. sijalla) ja HOMOSEKSUAALI (tyttöillä 18.).

Tyttöjen viisi eniten sanamainintoja saanutta tarkoitetta ovat MIEHEN SUKUPUOLIELIN, MAATA JONKUN KANSSA, OLLA HUMALASSA (pojilla 14.), TYTTÖ (pojilla 7.) ja ULKOMAALAINEN, MUUNROTUINEN (pojilla 6.). Huomattava ero keskeisimmissä viittauksen kohteissa on se, että tytöt viittaavat slangisanalla usein henkilöihin, jotka eivät poikia kiinnosta samassa määrin; tällaisia ”arkielämän sankareita” ovat ahkera tai menestyvä oppilas, ystävä tai toveri, äiti ja poikaystävä. Poikien kiinnostuksen kohteina taas tytöistä poiketen ovat vanha ihminen, poliisi ja varastaminen.

Kun verrataan sukupuolten välisiä määrällisiä eroja erilaisten slangisanojen tai -ilmausten tuottamisessa (ks. taulukkoa 8), huomataan, ettei sukupuolten välillä ole merkittävää eroa. Poikaa kohden erilaisia ilmauksia koko kyselyssä kertyi 17, tyttöä kohden 20; eroa sukupuolten välillä on siis vain kolmen ilmauksen verran, missä tyttöjen osuutta nostaa innokkuus tuottaa sanastoa loppuosion laajoihin aihepiireihin. Tämä vahvistanee olettamusta, että tytöt vastaavat kyselyyn poikia tunnollisemmin mutteivät välttämättä hallitse tai käytä slangia poikia enempää.

Taulukko 8. Sukupuolten väliset erot sanojen määrässä kyselyn eri osioissa.

	Slangi-ilmausten määrä pojat (N = 54)	Slangi-ilmausten määrä tytöt (N = 49)
Alkuosio	808	807
Loppuosio	110	170
Koko kysely	918	977

Sukupuolten sanastolliset attraktiokeskukset ovat kärkitarkoitteiden osalta lähellä toisiaan, mutta selviä erojakin kiinnostuksen kohteissa on (ks. taulukkoa 9). Viiden eniten erilaisia slangivastineita saaneen ilmauksen joukossa on kolme samaa: *tyhmä*, *vanha ihminen* ja *maata jonkun kanssa*, ja kymmestäkin yhteisiä on seitsemän. Poikien affektiivisimpien tarkoitteiden listalta löytyvät yhteisten lisäksi TYTTÖ, NAISEN SUKUPUOLIELIN ja POLIISI. Tytöt puolestaan ovat antaneet paljon slangivastineita *poikaystäväälle*, ilmauksille *olla humalassa*, *hermostua* tai *suuttua* ja *kävellä* tai *kuljeskella* sekä adjektiiviparille *tylsä*, *ikävä*.

Taulukko 9. Poikien ja tyttöjen attraktiokeskukset eli eniten erilaisia slangivastineita saaneet tarkoitteet (sanojen määrä suluissa).

Pojat:	Tytöt:
1. VANHA IHMINEN (35)	1. TYHMÄ (34)
2. MIEHEN SUKUPUOLIELIN (31)	ULKOMAALAINEN, MUUNROTUINEN (34)
3. PIKKULAPSI (30)	3. OLLA HUMALASSA (28)
TYHMÄ (30)	4. VANHA IHMINEN (27)
5. MAATA JONKUN KANSSA (29)	5. MAATA JONKUN KANSSA (25)
6. TYTTÖ (26)	6. MIEHEN SUKUPUOLIELIN (24)
7. ULKOMAALAINEN, MUUNROTUINEN (24)	7. HERMOSTUA, SUUTTUA (23)
8. NAISEN SUKUPUOLIELIN (23)	PIKKULAPSI (23)
POLIISI (23)	9. VARASTAA (21)
VARASTAA (23)	10. KÄVELLÄ, KULJESKELLA (19)
	POIKAYSTÄVÄ (19)
	RYYPÄTÄ (19)
	TYLSÄ, IKÄVÄ (19)

Vertailun vuoksi mainittakoon, että Virtain slangitutkimuksessa sukupuolten väliset erot vaikuttavat olevan hieman suuremmat. Kymmenen eniten sanamainintoja saaneen tarkoitteen joukossa on sukupuolille yhteisiä vain neljä: TYHMÄ ja MIEHEN SUKUPUOLIELIN, jotka yltävät viiden keskeisimmän joukkoon, sekä TAKAPUOLI ja ERITTEET (ULOSTEET). On toki huomattava, että kysely oli omaani laajempi, mikä vaikuttaa tuloksiin. Yhtäläisyyksiä Jyväskylän koululais-slangiin TYHMÄN affektiivisuuden lisäksi on muitakin. Virtain poikien kymmenen keskeisimmän tarkoitteen listalta löytyvät tytöistä poiketen NAISEN SUKUPUOLIELIN ja POLIISI, ja Virtain tytöt ovat antaneet kolmanneksi eniten vastineita OLLA HUMALASSA -tarkoitteelle kuten Jyväskylänkin tytöt. (Ks. Saanilahti—Nahkola 1991: 66.)

5.2 Slangisanaston laadulliset erot

5.2.1 Sukupuolittain eroavat ilmaukset

Koko aineistossa on vain reilu neljäsosa (28 %) sellaisia slangisanoja tai -ilmauksia, jotka esiintyvät sekä tyttöjen että poikien vastauksissa. Suurin osa (n.

72 %) sanoista on vain jommalla kummalla sukupuolella: n. 34 % sanoista vain pojilla ja 38 % sanoista vain tytöillä (ks. taulukkoa 10); näitä ilmauksia nimitän sukupuolittain eroaviksi. Tyttöjen omien sanojen osuutta kasvattaa tuotteliaisuus kyselyn loppuosion avoimissa vastauksissa — alkuosiossa tytöt ja pojat tuottivat likimain yhtä paljon sukupuolittain eroavia slangii-ilmauksia (alkuosiossa ero ei suuri, vaikka otetaan huomioon vastaajien määräkin: poika tuotti keskimäärin 8 sanaa, tyttö 9 sanaa).

Taulukko 10. Sukupuolille yhteiset ilmaukset, poikien ilmaukset ja tyttöjen ilmaukset kyselyn alku- ja loppuosiossa sekä koko kyselyssä.

	Yhteisiä ilmauksia		Poikien ilmauksia		Tyttöjen ilmauksia		Yht.
	f	%	f	%	f	%	
Alkuosio	366	29	441	35	443	36	1250
Loppuosio	50	22	60	26	120	52	230
Koko kysely	416	28	501	34	563	38	1480

Seuraavaksi tarkastelen lähemmin näitä sukupuolittain eroavia ilmauksia. Se, mille tarkoiteille tai tarkoiteryhmillä on annettu eniten sukupuolittain eroavia slangivastineita, kertonee jotain sukupuolten välisistä kiinnostuseroista ja affektin kohdistumisesta. Taulukosta 11 selviävät ne tarkoitteet, jotka inspiroivat poika- ja tyttövästääjia eniten omiin slangii-ilmauksiinsa. (Mukaan olen laskenut vain kyselyn alkuosion tarkoitteet, sillä loppuosion laajemmat kentät eivät ole suoraan verrannollisia, ja niissä tytöt olivat kaiken kaikkiaan vastaajina selvästi aktiivisempia.)

Taulukko 11. Kymmenen suosituinta tarkoitetta, joille kyselyn alkuosiossa annettiin eniten sukupuolittain eroavia ilmauksia (omien slangii-ilmausten määrä tarkoitteen perässä).

Pojat:		Tytöt:	
1. VANHA IHMINEN	24	1. ULKOMAAL., MUUNROT.	22
2. MAATA JONKUN KANSSA	18	2. TYHMÄ	21
3. MIEHEN SUKUPUOLIELIN	17	3. OLLA HUMALASSA	20
4. RYYPÄTÄ	16	4. HERMOSTUA, SUUTTUA	13
TYTTÖ	16	5. KÄVELLÄ, KULJEKSIA	12
6. PIKKULAPSI	15	POIKAYSTÄVÄ	12
POLIISI	15	TYLSÄ, IKÄVÄ	12
8. HOMOSEKSUAALI	14	8. OLLA RAKASTUNUT	11
9. MAALAINEN	13	TANSSIA	11
VARASTAA	13	10. LOPETTA SEURUSTELU	9
		OLUT	9

Kymmenen ensimmäisen joukossa ei ole yhtään samaa tarkoitetta. Poikia omiin slang-ilmauksiin innostaneissa tarkoitteissa korostuvat seksuaalisuus ja henkilöiden nimittelyt sekä antinormatiiviseen toimintaan viittaavat verbit (*ryypätä* ja *varastaa*). Pojat ovat siis tuottaneet omia ilmauksia aihepiireille, jotka voi katsoa erityisen affektiivisiksi. Tyttöillä omia ilmauksia on niin ikään alkoholin-käyttöön liittyvissä käsitteissä (ks. alalukua 5.2.3) ja nimittelyissä. Tyttöjen muodostamissa ulkomaalaisen tai muunrotuisen nimityksissä on kuitenkin paljon neutraaleja, kansallisuuksiin perustuvia nimityksiä, kuten *aussi*, *britti*, *jenkki* ja *lattari*. Erityinen tyttöjen oma aihepiiri on seurusteluun liittyvä sanasto, jolla viitataan poikaystävään, rakastumiseen ja seurustelun lopettamiseen. Myös neutraaleille verbeille (*hermostua*, *suuttua*; *kävellä*, *kuljeksia* ja *tanssia*) tytöt antoivat paljon omia slangivastineita.

Aineiston slang-ilmauksista siis lähes 72 % on vain jomman kumman sukupuolen tuottamia. Näistä ilmauksista suurin osa on pienifrekvenssisiä, mainittu useimmiten vain kerran, jolloin mistään tyttöjen tai poikien sanastosta ei voi puhua. Ilmauksissa on kuitenkin myös sellaisia, jotka on maininnut useampi tyttö- tai poikavastaaaja. Tällaisia, useamman saman sukupuolen edustajan mainitsemia ilmauksia, joita toinen sukupuoli ei ole lainkaan tuottanut, on tyttöillä enemmän kuin pojilla. Tytöt ovat tuottaneet peräti 13 slangisanaa, jotka löytyvät ainakin viideltä vastaajalta. Huomattava osa tästä "tyttöjen sanastosta" liittyy seurusteluun, kuten edellä jo kävikin ilmi. Selviä tyttöjen seurustelusanoja ovat mm. seuraavat: *olla yhdessä* (18 mainintaa, pojillakin 1), *kundikamu* (6), *jätkäkammu* (5), *tehdä bänet* (8) ja *jättää (toinen)* (5). Myös Virroilla *olla yhdessä* osoittautui selväksi tyttöjen sanaksi (10 mainintaa; Saanilahti—Nahkola 1991: 71). Lisäksi neljästi tytöt mainitsevat ilmauksen *laittaa poikki* (vrt. pojilla passiivisempi näkökulma asiasta: *saada rukkaset* ja *saada loparit*).

Selviä tyttöjen sanoja ovat myös *hik(k)ari* (16 mainintaa; vrt. pojilla kolmesti mainittu *hikuri*) ja *bestis* (8 mainintaa). *Bestiksen* sukupuolinen leimallisuus selittyy sillä, että tyttötutkimuksissa on havaittu tyttöjen suuntautuvan ystävyys-suhteissaan pieniin ryhmiin tai "paras kaveri" -tyyppisiin suhteisiin (ks. esim. Lähteenmaa 1992: 157, 166), joihin *bestis*-sanakin viittaa (< engl. *best friend*, rts. *bästa vän*, rts. slg. *bästis*). Lisäksi tyttöjen sanoiksi voisi kutsua verbejä *hommailla*

(6) ja *sekstailla* (5) sekä nimityksiä *eukko* 'äiti' (6) ja *ukkeli* 'mies' (5). Neljän tytön mainitsemia ovat mm. kävelemistä tai kuljeskelua merkitsevä *pallota* (lisäksi kerran mainittu *palloilla*), *kersa*, *pirskeet*, *safkata* ja *vinkku* 'viina, alkoholi'. Virtain slangissa tärkeimmäksi sukupuolia erottavaksi (tyttöjen) sanaksi osoittautui *telkka*, jolla ei Jyväskylässä näytä olevan samaa tehtävää (tyttöillä 16 mainintaa, pojilla 7).

Pojilla on vain yhden viiden mainitsema "poikien oma sana": *gay* 'homoseksuaali'. Neljältä pojalta ovat syntyneet slangisanat *hiiltyä* 'hermostua, suuttua', *jätkä* 'mies' ja *rellu* 'naisen sukupuolielin'. Lisäksi on pari huomionarvoista sanaryhmää. Varastamista merkitsevät, alennus-ajatukseen perustuvat ilmaukset *koululaisen taskuale*, *käyttää viiden sormen koululaisalennusta*, *opiskelijaalennus* ja *taskualennus* ovat kaikki poikien tuottamia. Tyttöön viittaavat *kissa*, *kisu* ja *mirri* (kukin mainittu kahdesti) ovat vain yhdeksäsluokkalaisten poikien mainitsemia: *kissa* Normaalikoulun, *kisu* ja *mirri* Kilpisen yläasteen poikien.

5.2.2 Sukupuolten väliset tyylierot: alatyyliset slangi-ilmaukset

Kun vertaillaan poikien ja tyttöjen tuottamia ilmauksia, huomataan, että sanasto eroaa paitsi suosituimmilta tarkoitteiltaan, myös näihin tarkoitteisiin viittaavien slangi-ilmausten sävyn puolesta. Tyyliä käytetään affektin ilmaisuun. Pojilla näyttää olevan enemmän alatyylisiä, ja sävyiltään karkeampia slangi-ilmauksia, joilla he pyrkivät shokeeraamaan (lieneekö tähän poikien karskiuteen osasyynä se, että kyselyn suoritti nainen). Myös Olli on tutkimuksessaan huomannut, että voimasanoja ja alatyylisiä sanontoja käyttävät eritoten miehet (Olli 1986: 22–23).

Negatiivisesti värittyneitä dysfemismejä on annettu etenkin henkilöön viittaaville tarkoiteille. Usein ilmaukset ovat jopa erittäin seksistisiä. Poikien antamia nimityksiä naiselle ovat *panopuu*, *reikänen lauta* ja *vosu*, ja tytölle *huora*, *lutka* ja *pillu*. Tyttöjen vastaavia ilmauksia ovat *naikkonen* 'nainen', *hutsu* ja *kinkku* 'tyttö'. Leiwo havaitsi, että seksuaalisviritteisen sanaston käyttö työstä rajoittuu vanhimpien poikien pariin (Leiwo 1967: 24). MIES ja POIKA tai perhe- ja seurustelusuhteita ilmaisevat tarkoitteet (esim. ISÄ, SSKO, POIKAYSTÄVÄ) eivät innoita seksistiseen tai halventavaan slangimuodostukseen. Ainoa seksistinen ilmaus

on *siitinori* 'mies' ja haukkumasana *kusipää* 'sisko', jotka ovat nekin poikien tuottamia.

Alatyylisillä sanoilla, etenkin sukupuolielinten ja ulosteiden nimillä etupäässä pojat viittaavat tarkoitteisiin, joihin suhtaudutaan kielteisesti. Tällaisilla sanoilla korostetaan ryhmän antikulttuurisuutta ja norminvastaisuutta. Yleishaukkumasanana käytetty *mulkku* voi merkitä häirikköä ja tyhmää (jälkimmäisessä merkityksessä myös tytöllä) sekä auktoriteeteiksi katsottavia opettajaa, rehtoria ja poliisia. Sen sijaan vaikuttaisi siltä, että tytöt (t) käyttävät *vittu*-sanaa jopa poikia (p) enemmän: suuri osa *vittuuntua*- ja *vittuilla*-maininnoista merkityksessä 'hermostua, suuttua' (t 4, p 1), *vituttaa* merkityksessä 'harmittaa' (t 30, p 22) ja *vittumainen* (t 2, p 1) on tyttöjen tuottamia. Leea Virtanen onkin todennut, että erityisesti nuorten tyttöjen kielenkäyttö on muuttunut karskimmaksi; esimerkiksi sukupuolielinten nimien käyttö on lisääntynyt juuri tytöillä (Virtanen 1990: 157).

Vanhat, nykykielessä pejoratiiviset *paska* ja *kusi* ovat lähes ainoastaan poikien käytössä. Poikien ilmauksia ovat *paskahattu*, *paska(lakki)*, *paskapääklupi* sekä ilmeisesti *paskan* ja *skouden* innoittama sanaleikittely *skeida*. Tytöt sen sijaan mainitsevat *paskan* vain merkityksissä 'tupakka, savuke' ja 'tylsä, ikävä'. Ilmaukset *kusta homma*, *kusta pahasti* ja *olla kusessa* 'tehdä tyhmyyksiä, nolata itsensä', *kusipää* 'tyhmä' (tässä merkityksessä tytöilläkin); 'häiritsijä, häirikkö; sisko', *kusinen* 'tylsä, ikävä' ovat poikien tuottamia. Myös Marja Saanilahti on havainnut poikien slangin olevan sävyltään karkeampaa kuin tyttöjen. Pojat mm. käyttävät eräitä tabusanoja, kuten *mulkkua*, *paskaa*, *runkkua* ja *vittua*, yleispejoratiivisina ilmauksina, joilla voidaan viitata lähes mihin hyvänsä tarkoitteeseen (esim. opettajaan ja poliisiin). Virroilla *vittumainen* 'tylsä, ikävä' on Jyväskylältä poiketen ainoastaan pojilla esiintyvä sana (Saanilahti—Nahkola 1991: 72, 75.) Onko ero vain sattumaa vai vaikuttaako paikkakunnan koko ja kaupungistumisaste kielenkäyttöön?

Alatyylinen *perse* esiintyy aineistossa molempien sukupuolten tuottamana, mistä esimerkkinä ovat ilmaukset *perseestä* 'tyhmä' (t), *karvaperse* 'poliisi' (t), *vetää perseeseen* 'maata jonkun kanssa' (p), *perseennuolija* 'ahkera, menestyvä oppilas'; 'opettajan mielitelijä' (t ja p), *ottaa/vetää perseet* 'ryypätä', *olla perse(et) olalla* tai *perseellään* 'humalassa'. Tytöt ilmaisevat kuitenkin erityisesti seksuaalisuuteen liittyvän asian myös epäsuoremmin: esimerkiksi *sellainen*

poika, olla (jonkun kanssa) silleen/sillai, tehdä sitä, hommailla tai salakielinen *tsup tsup*. Humalatilán kuvailuunkin tytöt käyttävät kesympiä, lievempää humalaa kuvailevia ilmauksia kuin pojat: *olla hiprakassa, huppelissa, pienissä ja sievässä*.

Vaikka alatyylisiä ilmauksia on aineistossani enemmän pojilla, eivät tytötkään niitä karta. Tällaisia ilmauksia käytetään nuorten kielessä eräänlaisena kiroilukielenä, josta Virtanen käyttää myös käsitettä *kiroiluslangi*. Virtasen mukaan sukupuolierot tällaisen kielen käytössä ovat tasoittumassa:

Tytöjen ja naisten kasvava kiroilu kielii halusta murtaa sukupuoli-roolien rajoja ja puhua yhtä voimakkaasti kuin miehet puhuvat. Kun kiroilukieli muotoutuu kaikkien nuorten, sekä tyttöjen että poikien, käyttämäksi slangiksi, se kadottaa puhujien korvissa sen karmeaksi kuvatus värin, joka sillä aikuisten korvin kuultuna saattaa olla. Kiroiluslangin avulla voidaan ilmaista mitä erilaatuisimpia tunteita, jopa iloa, liikuttamista ja läheisyyttä. (Virtanen 1990: 158.)

5.2.3 Huomioita slangisanaston muodostamiseroista

Varsinaisten alatyylisiksi luokiteltavien sanojen lisäksi aineistossa on paljon yleiskielessäkin esiintyviä sanoja, joilla viitataan metaforisesti uuteen tarkoitukseen. Metafora nojautuu karskiin hirtehishuumoriin tai stereotyyppisiin asenteisiin. Tällaisia ilmauksia on eritoten pojilla: invalidi tai vammaisen on *torso, rampa, proteesi* tai *vihannes*, vanha ihminen on *fossiili, muumio, ruho, ruumis, jarru* tai *rusina* ja koulu *hullujenhuone, keskitysleiri, mielisairaala, pakkotyölaitos, tunkio* tai *vankila*. Tytöt puolestaan hakevat slangisanoihin uutta affektisuutta johtaen. Tästä esimerkkinä ovat mm. *öt-pesye* (tytöillä neljä omaa johdosta — *ölkki, ölppi, ölpä* ja *ölppäri* — neljän yhteisen lisäksi), *linja-autosta* johdetut *linkka, linkkuri* ja *linukka* (yhteisiä *linkki* ja *linjuri*), *mongis* ja *monkku* 'invalidi, vammaisen', *rehtorin* johdokset *reiksi* ja *reksa* sekä siskoa merkitsevät *siffa, systeri, siukku, syrra, systa*.

Johdosten ohella tytöillä on enemmän myös lainasanoja: tytöillä lainoja on yli 200 ja pojilla alle 150. Yhteisiä lainoja näistä on lähes 90, loput eroavat sukupuolittain. Lainaperäisiä saneita tytöillä on n. 1050 (21 vastaajaa kohden) ja pojilla vain n. 630 (12 vastaajaa kohden). Pojat puolestaan ovat käyttäneet slangisanojen muodostuksessa enemmän murrepiirteitä kuin tytöt (ks. myös lukua 6.4). Švaavokaali näyttää ainakin Jyväskylän puhekielessä olevan leimallinen sukupuoli erottava piirre ja kuuluvan nimenomaan miesten kieleen (Silvennoinen 1988: 99—100). Aineistoni kirjallisista švaan esiintymistä kuitenkin

kaksi (*hölömöillä* ja *vilimi*) on poikien tuottamia ja yksi tytön (*hölömö*). Lähes kaikki muut murrepiirteiden käyttötapaukset slangisanan muodostamisessa ovat poikien käyttämiä (esim. *lehva*, *mehtäläinen*, *spolliisi*, *äeskä*). Tästä tuskin voi kuitenkaan tehdä uskottavia päätelmiä poikien murteellisuudesta, onhan kyse kirjallisesta aineiston keräystavasta ja varsin pienistä esiintymistä.

Koska kysely ei kuvaa todellista slanginkäyttöä, vaan enemmänkin kirjallista tuottamista, en tee aineistosta suoria päätelmiä sukupuolten välisistä eroista slangin muodostamisessa. Muutenkin lienee syytä olla varovainen sukupuolten kielen eroavaisuuksista puhuttaessa, sillä kielelliset erot eivät liity pelkäämään sukupuoleen, vaan myös muihin kielen ulkoisiin tekijöihin, kuten puheenaiheeseen, puhetilanteeseen ja rooleihin (Mielikäinen 1988: 108—110).

6 JYVÄSKYLÄN KOULULAISLANGIN ERITYISPIIRTEITÄ

6.1 Yleisiä huomioita

Samankaltaisuus koululaisslangissa kautta maan on odotettavaa, sillä koululaiset ovat suuri samaa työtä tekevä ryhmä — siksi sanastokin on osin yhteistä (Suojanen 1982: 156). Lisäksi mm. joukkoviestimet, kirjallisuus ja nuortenlehdet levittävät uusia ilmauksia tehokkaasti. Jyväskylä ei tee poikkeusta koululaisslangin osalta: täällä näyttää käytettävän hyvin samankaltaista slangia kuin muuallakin Suomessa, omin paikallisin ilmauksin höystettynä.

Slangisanoja on kuitenkin Ollin (1986: 8) mukaan jyväskyläläisnuorten puheessa sen verran vähän, ettei heidän kieltään voi luonnehtia slangiksi. Myös Airasvirran tutkimus osoittaa, että koululaiset tuntevat slangia paljon enemmän kuin itse käyttävät; jyväskyläläiset koulutyöt eivät omasta mielestäänkään puhu erityisesti slangia. He kuitenkin tiedostavat puheensa vaihtelevan jonkin verran tilanteen mukaan, ja tilannemuuttujista tärkein vaikuttaa olevan keskustelukumppanin ikä. (Airasvirta 1994: 159, 164). Räikkönen (1991: 81) puolestaan toteaa tutkimuksensa osoittavan, että jyväskyläläiset koululaiset tuntevat puutteellisesti helsinkiläislähtöisiä slangii-ilmauksia.

Muualta, varsinkin Etelä-Suomen kaupungeista Jyväskylään muuttaneet oppilaat tuovat lisävärinsä paikalliseen kieleen (ks. liitettä 2). Heidän tuottamissaan slangi-ilmauksissa on paljon vierasperäisiä äänneitä (*b, d, g*) ja vain heidän mainitsemiaan lainalähtöisiä sanoja, kuten erään Vantaalta kaksi ja puoli vuotta ennen kyselyä muuttaneen koululaisen (N9T) tuottamat *brakata, catsata, stodata, stolata* ja *vetää flägät*. Juuri pääkaupunkiseudulta muuttaneella nuorella saattaa olla erityinen halu, ehkä sosiaalinen painekin, erottua kielen avulla joukosta ja käyttää (tai ainakin kyselyssä tuottaa) runsaasti slangia. Aineistossa on paljon myös ilmeisiä tilapäisyyksiä ja muita vain kerran mainittuja sanoja, joita en ole paikallisilmausten tarkastelussa juurikaan noteerannut, elleivät ne kerro jostain yleisemmästä ilmiöstä.

Slangin voimakkaan affektisuuden vuoksi vanhoista sanoista kehittyi uusia väännöksiä. Esimerkiksi *matematiikka* on muotoutunut *matikasta matskakasi, maantieto mantusta mantsaksi* (ks. 2.2.1) ja *fyffen* (esim. Saanilahti—Nahkola 1991, Airasvirta 1994) rinnalle on tullut *hyffe*. Joidenkin uudennosten elinikä on kuitenkin oletettavasti lyhyt. Uutta sanastoa syntyy myös uusien käsitteiden ja asioiden ympärille: 1980- ja 1990-lukujen sanastoa ovat *bombaaminen* ja *tagaus, hopparit* ja *teekkarit* sekä *pentti*. Uudet oppiaineetkin, kuten *PK* 'perhe-kasvatus', saavat slanginimityksensä.

6.2 Paikannimistö

Jyväskyläläistä paikannimistöä vastaajat tuottivat kyselylomakkeen loppuosion toisessa kohdassa, jossa kysyin erityisesti nuorten vapaa-ajanviettoon liittyvää nimistöä (ks. liitettä 1 sekä alalukua 2.2.2). Kaupungin keskustaan liittyvistä nimistä *Assa, Kartsa* ja *Steissi* ovat yleisemminkin slangissa tunnettuja (Nslg), samoin esimerkiksi *Nuokkari* 'nuorisotila', *Ostari* 'ostoskeskus' ja maanlaajuisten ketjujen nimitykset kuten *Sittari* 'Citymarket', *Sokkari* 'Sokos', *Mäkki* 'McDonald's', *Raxi* 'Rax' ja *Roili* 'TB Roil -huoltoasema'. Tällaiset paikannimet tunnetaan muualakin kuin vain Jyväskylässä, vaikka niillä paikallisesti viitataan vain tiettyyn paikkakunnan tarkoitteeseen. Myös esimerkiksi *Sokkarin kulma* saattaa löytyä useammastakin kaupungista, mutta Jyväskylässä sillä on erityinen merkityksensä

kohtaamispaikkana. Jyväskylän nimistössä *kulmia* on käytetty paikkojen nimeämisessä yleisemminkin (Koivisto 1997:289).

Varsinaista paikallisslangia sen sijaan ovat mm. asutuslähiöiden ja kaupunginosien sekä jyväskyläläisten yritysten slanginimet, jotka saattavat elää kielessä vain hetken. Esimerkiksi Keltinmäen kaupunginosassa sijaitsevan Pam Pam -grillikioskin nimitys *Pamppari* ja keskustan elintarvikeliike Pylkkäsen slanginimi *Pyle*¹⁶ unohtuvat vähitellen, koska viralliset nimet ovat sittemmin omistajanvaihdojen myötä muuttuneet.

Eryyisen leimallisia Jyväskylän kaupunkikuvalle ovat pääasiassa 1990-luvulla valmistuneet kauppakeskukset (ks. myös Pitkänen 1997: 138), joille koululaisten suussa on syntynyt kätevämpiä, lyhyitä nimiä: suosituimmat keskeisimpien keskusten nimet ovat *Torkkari* 'Torikeskus' ja *JK* 'Jyväskeskus' (kirjainlyhennettä JK käytetään myös virallisesti liikekeskuksen logossa). Myös vuonna 1995 Kauppakadulle valmistunut kävelykatu, *kävelystreet*, mainitaan.

6.3 *Eppu*-sana ja sen levinneisyys

Luultavasti Jyväskylästä on lähtöisin sanapari *eppu—toppu*, joka vaikuttaa levinneen laajasti ainakin Keski-Suomen alueelle, mutta jota ei ilmeisesti muualla Suomessa juurikaan tunneta. Kyselyssäni tarkoitteet ENSIMMÄINEN LUOKKA, ENSILUOKKALAINEN saivat yleisimmiksi vastineikseen *eppu*-sanan johdoksineen. Vastaava nimitys ala-asteen toisesta luokasta ja toisluokkalaisesta on *toppu*, jota en slangikyselyssäni koululaisilta hakenut, mutta jota tässä käsittelen *epun* yhteydessä. Sanat ovat olleet käytössä vähintäänkin 1970-luvulta (ks. myös Olli 1986: 15), mutta niiden alkuperästä ei ole varmaa tietoa. Läheinen äänteellinen yhteys sanoilla on muihin *-ppu*-loppuisiin lastenkielen sanoihin, kuten *omppu* ja *peppu*, sekä koulusanaan *reppu*.

Eppu ja siitä johdetut *eppulainen*, *eppu luokka* ja *eppuluokkalainen* elävät paikallisessa kielessä. Sanoja levittänevät muualle maahan Jyväskylästä valmistuvat luokanopettajat. *Toppu* sen sijaan ei näytä olevan yhtä yleinen.

¹⁶ Entinen Pylkkänen sijaitsee Kauppakadun ja Cygnaeuksenkadun risteyksessä. Normaalkoulun oppilaat käyvät kyseisessä liikkeessä ostoksilla välituntisin, minkä vuoksi kauppa on niin merkittävä, että se mainitaan slangikyselyssäkin.

Eppua käytetään jatkuvasti paikallisessa lehdistössä, ja opetusalan lehteen sana on päässyt keuruulaisen kirjoittajan kynästä (puhelinkeskustelu 5.3.1998):

- **Pikku-eput** aloittavat tänään koko elämän kestävän koulutusputken. — — Onneksi naapurin myös **eppuluokkalainen** — — on luvannut toimia herätyskellona, jos pahin pääsee tapahtumaan. (KSML 13.8.1996)
- Ravitsemussuunnittelija Arja Lyytikäinen arvioi erään **eppuluokkalaisen** viime tiistain syömiset ravinto-opillisesti. Kyseinen **eppu** ei juuri kouluruokaa syö. (KSML 13.4.1997)
- **Eput** rynnivät koulutielle; Tänä syksynä aloittaa 3312 **eppua** koulunkäynnin Keski-Suomessa. — — eniten **eppuja** lähtee koulutielle Jyväskylän kaupungissa ja maalaiskunnassa. (KSML 9.8.1997)
- Lukemisen ja kirjoittamisen erityisvaikeudesta eli dysleksiasta on haittaa **eppuluokalta** ammatinvalintaan ja aikuisikään asti. (KSML 12.10.1997)
- Joka syksy Kortepohjan koulussa on aloittanut yksi englantipainotteinen **eppuluokka** — — ; **Eppulaisten** oma ope — — leikittää, laulattaa ja loruiluttaa oppilaitaan englannin kielellä. (Jyväskylä — Jyväskylän kaupungin tiedotuslehti 15.11.1995)
- Yli 3000 **eppua** kouluun syksyllä (Laukaa—Konnevesi-paikallislehti 27.6.1996)
- **Matias** on uusi **eppuluokkalainen**. — — Matiaksen tärkein hankinta koulua varten oli koulureppu. — — Koulu ja reppu kuuluvat yhteen. (Opettaja-lehti 32/1996, Hannu Välimäki)

Selvitin *eppu*-sanan (ja siinä sivussa myös *toppu*-sanan) levikkiä entisen Keski-Suomen läänin alueella puhelinkyselyillä keväällä 1996 ja -98. Informanteinani oli pääasiassa ala-asteen luokanopettajia 28 koulussa; joukkoon sattui sekä miehiä että naisia, nuoria ja jo pitempään alalla olleita opettajia. Muutama opettajista oli tullut Keski-Suomeen muualta maasta. Kysyin informanteilta lähinnä kahta seikkaa: 1. Mitä nimityksiä koulun piirissä käytetään ensimmäisen luokan oppilaista? Tunnettaanko *eppu*-sana (ja *toppu*) kunnassanne/koulussanne? 2. Onko *eppu* (ja *toppu*) yleisesti käytössä kunnassanne/koulussanne? — Kyselyn tulokset näkyvät taulukosta 12 ja ovat luonnollisesti vain viitteellisiä ja perustuvat pääosin yhden informantin antamaan tietoon kussakin kunnassa. Eroja voi olla myös kunnan eri koulujen välillä, mutta tämän kattavampaan kartoitukseen en tässä vaiheessa nähnyt syytä ryhtyä.

Taulukko 12. *Eppu*- ja *toppu*-sanojen tunnettuus Keski-Suomen kunnissa (ks. kuntien sijainti liitteenä 3 olevasta kartasta). Merkintöjen selitykset: + sana on yleisesti tunnettu ja sitä käytetään, (+) sana tunnetaan, mutta sitä ei käytetä yleisesti, - sanaa ei tunneta.

Paikkakunta	<i>eppu</i>	<i>toppu</i>
Hankasalmi	+	+
Jämsä	+	+
Jämsänkoski	+	+
Karstula	+	+
Konnevesi	+	+
Korpilahti	+	+
Laukaa	+	+
Luhanka	+	+
Muurame	+	+
Petäjävesi	+	+
Suolahti	+	+
Toivakka	+	+
Kannonkoski	+	(+)
Keuruu	+	(+)
Konginkangas	+	(+)
Kyyjärvi	+	(+)
Multia	+	(+)
Pihtipudas	+	(+)
Pylkönmäki	+	(+)
Saarijärvi	+	(+)
Äänekoski	+	(+)
Viitasaari	+	-
Joutsa	(+)	(+)
Kinnula	(+)	(+)
Kivijärvi	(+)	(+)
Leivonmäki	(+)	(+)
Sumiainen	(+)	(+)
Uurainen	(+)	-

Kyselyni perusteella *eppu* on levinnyt laajasti Keski-Suomen alueelle. Se tunnettiin kaikissa kouluissa, ja ainoastaan kuusi informanttia kielsi sanaa käytettävän yleisesti kyseisessä koulussa tai kunnassa. *Toppu*-sanan käyttöalue ja tunnettuus sen sijaan vaikuttavat huomattavasti suppeammilta. Sanaa käytetään yleisesti vain kahdessatoista kunnassa ja kaksi informanttia ei tuntenut sanaa lainkaan. *Eppu* näyttää olevan hyväksytympi Jyväskylästä pohjoiseen sijoittuvissa kunnissa kuin eteläisemmissä kunnissa (ks. karttaa liitteenä 3). Jo Joutsassa sanoja kommentoitiin seuraavasti: ”— — niille [*epulle* ja *topulle*] nauretaan koska ovat huvittavia — — tiedetään että käytetään Jyväskylässä”. Leivonmäellä työskentelevä opettaja tunsikin sanat, koska oli lähtöisin Jyväskylästä, mutta sanoja ei silti kyseisessä koulussa käytetä.

Eppu ja *toppu* yhdistetäänkin yleisesti Jyväskylään, ja esimerkiksi keuruulainen luokanopettaja arvioi, että sanoja käyttävät enemmän Jyväskylästä tulleet opettajat, jotka ovat tuoneet sanat myös Keuruulle. Muualta saapuneet

opettajat näyttävät kyselyn perusteella vaihtavan yleisslangiin kuuluvat *ekan* ja *tokan* (Nslg, ks. myös PS) *eppuihin* ja *toppuihin* tultuaan paikkakunnalle, jolla nämä sanat ovat yleisessä käytössä — näin kertoivat Tampereelta Muurameen muuttanut luokanopettaja ja Raahesta Hankasalmele muuttanut sijaisopettaja, joka kommentoi lisäksi, että ”vei aikaa ennen kuin *eppu* sopi suuhun”. Myös jo Etelä-Suomessa opettajana työskennellyt jämsänkoskelainen informantti sanoi aluksi vierastaneensa etenkin *toppu*-sanaa.

Eppua on käytetty informanttien mukaan jo vuosia: ”ensimmäiset *eput* ovat jo yläasteella” (Keuruu), ”*eppua* käytetty ainakin kymmenen vuoden ajan yleisesti” (Pihtipudas). Sanoja viljelevät erityisesti ala-asteiden oppilaat ja opettajat (Laukaan yläasteen eräs oppilas, Korpilahden yläasteen äidinkielen opettaja, joka toimii myös ala-asteella). Sanoja käytetään myös yhdyssanoissa: *eppulehti* ’tuleville ensiluokkalaisille jaettava lehti’ ja *toppulaulu* ’kakkosluokkalaisten oma laulu’ (Petäjaveden kirkonkylän ala-asteella). Eräs opettaja (Karstula) arveli *epun* olevan merkitysivahteeltaan hellittelynimen tapainen (vrt. *tyttönen*). Sanan synonyymeiksi mainittiin yleisimmin käytettävä *eka* sekä koulukohtaiset *ekaset* (Pihtipudas) ja *eksut* (Joutsa).

6.4 Muut paikalliset ilmaukset ja murrepiirteet

Jyväskylässä on käytössä paikannimien ja *eppu*-pesyeen lisäksi muitakin sanoja, joita ei muualla tehdyissä vastaavissa tutkimuksissa ole tai jotka ovat muuten voimakkaasti paikallisia. Jyväskyläläisten koululaisten slangissa *bussin* tai *linja-auton* ylivoimaisesti suosituin vastine on *linkki* (70 mainintaa). Sana esiintyy vertailuaineistoissani vain Virtain koululaisslangissa ja sielläkin vain kohtalaisen tunnettuna (5 kertaa tyttöjen mainitsemana; Saanilahti—Nahkola 1991: 43). *a*- ja *u*-johtimiset variantit *linkka(ri)*, *linkku(ri)* tunnetaan muuallakin, jopa suomenruotsalaisessa slangissa (Cantell ym. 1989). *Linkin* vahvaa asemaa paikallisslangissa kuvaa sekin, että amerikkalainen, vain puolisen vuotta Jyväskylässä asunut koululainen (N7T) mainitsee *linkin*, vaikkei monta slangisanaa kaiken kaikkiaan tunnekaan.

Selvä paikallinen ilmaus on humalaisen merkityksessä mainittu *reiska*. Nimitys on alun pitäen viitannut Reino "Reiska" Parkkulaiseen, joka vielä kyselyn aikaan mittaili Jyväskylän katuja ja jonka jyvaskyläläiset hyvin tunsivat. Risto Urrio sanoo *Reiska*-kirjassaan, että "Reiskaa ei voisi uudelleenristiä. Nimi on tullut jäädäkseen. — — Se on osa 1900-luvun jälkipuoliskon jyvaskyläläistä katulähihistoriaa" (Urrio 1988: 7—8). Nimi painunee kuitenkin vähitellen unohduksiin, sillä Reiska "lähti viimeiselle maratoonilleen" tammikuussa 1996 (KSML 16.1.1996).

Suosittuja Jyväskylässä ovat *-pp*:llisen johdinaineksen sisältävät slangisanat. *Vamppi* 'vammainen' ja *humppu* 'humalainen' ovat tarkoitteidensa nimityksistä suosituimpien joukossa (2. ja 3.), samoin *ölppV*-pesye *oluen* merkityksessä. *Epun* suosiota käsittelinkin jo edellisessä alaluvussa. Myös Olli mainitsee nuorten käyttäneen NPM-tutkimuksessa *pp*:llisistä johdoksista tunnetuimman, *kympin*, lisäksi sanoja *limppa* 'limonaadi', *Timppa* 'Timo' sekä *eppu* ja *toppu* (Olli 1986: 27). Vaikuttaneeko *eppu*-sana *-ppV*-johtimen affektisuuteen muitakin slangisanoja muodostettaessa — vertailuaineistoissani mikään näistä aineistoni *-pp*-johdoksista ei ole kovin yleinen.

Slangissa on myös murteista peräisin olevaa sanastoa, vaikkei kaupunkilainen slanginpuhujakaan sitä mielellään myönnäkään (Karttunen 1989: 162). Jyvaskyläläiset koululaisetkin käyttävät puhekielisiä murre sanoja: esimerkiksi tarkoitteidensa tunnetuimpiin slangivastineisiin kuuluvat *jätkä*, *kersa* ja *likka* ovat murteista lähtöisin (ks. esim. SMS). Aineistossani tällaisia sanoja on kuitenkin vähän, mikä johtunee Jyväskylän sijainnista ja murretaustasta. Ollin (1986: 30—31) tutkimustulokset osoittavat, että yleensäkin jyvaskyläläisten kielessä on melko vähän murre sanoiksi tulkittavia ilmauksia.

Slangisanoja on väritetty myös murrepiirteillä, mikä ei ole pelkästään jyvaskyläläinen ilmiö (ks. Saanilahti—Nahkola 1991: 78). Käytetyt murrepiirteet vaikuttavat olevan pääasiallisesti paikkakunnan omaa murretta. Jyväskylässä savolais-pohjalainen švaavokaali muuntaa jo tutuiksi käyneitä sanoja: *hölmostä* modifioituu *hölömö* ja *hölmöileminen* muuttuu vastaavasti *hölömöilemiseksi*. Švaavokaalin ja substituution *f > v* kautta *filmistä* tulee *vilimi*. Vaikka sanansisäisen *ff*:n tuottamiseen *hv*:nä onkin melko selvä pyrkimys lainojen mukauttamisessa (*kahvi*, *sohva* jne., Karlsson 1983: 59), on tätä tendenssiä käytetty slangissa

hyperkorrektisti, "affektistajana" sanassa *lehva* (< *leffa*). Savolais-, hämäläis- ja monissa pohjalaismurteissa esiintyvä yleisgeminaatio muuttaa *poliisin* muotoon *spolliisi* tai *spolli* (ks. esim. Rapola 1990: 25).

Yleiskielen *ts*-yhtymän vastineena paikallisessa koululaisslangissa on savolainen *ht* sanassa *mehtäläinen* 'maalainen'. Virtain koululaisslangissa taas on hämäläismurteiden tapaan *ts*-yhtymän vastineena käytetty *tt*:tä: esimerkiksi *mettäläinen*, *mettäperäläinen* 'maalainen' (Saanilahti—Nahkola 1991). *tt* esiintyy myös aineistossani oppiaineen nimessä *ruotti*. *Äiti*-sanangivastineen *äiskän* rinnalla on redusoitunut *äeskä*. Ainoa "vieraalla" murrepiirteellä (länsisuomalainen *ie*-diftongin avartuminen *ia*:ksi) modifioitu sana on *hiano* 'kiva, mukava'. (Edellä käsitellyistä murrepiirteistä ks. esim. Rapola 1990.)

7 PÄÄTÄNTÖ

Jyväskyläläiset koululaiset osoittautuivat innokkaiksi slangisanojen tuottajiksi, mutta heidän todellisesta slangin käytöstään en kirjallisesti kerätyn aineiston perusteella voi tehdä luotettavia päätelmiä. Uskon koululaisten kuitenkin myös puhuvan jonkinasteista slangia, ovathan peruskoulun yläasteen oppilaat iässä, jolloin omaa antikulttuuria halutaan korostaa vastakielellisinkin keinoin. Olettamustani tukevat mm. Raija Ollin ja Elisa Airasvirran tutkimustulokset.

Pyrin tarkastelemaan slangia vastakulttuurisena ja antinormatiivisena — ja tämän vuoksi affektisena — ryhmäkielenä, mikä johti analysoimaan slangisanastoa monesta eri näkökulmasta. Tarkoitukseni oli osoittaa, millä eri keinoilla tunnepitoista sanastoa muodostetaan ja mihin aihepiireihin affektisella sanastolla etupäässä viitataan. Tavoitteenani oli myös tutkia, millaisia eroja mahdollisesti on koko vastaajajoukkoa pienempien ryhmien, kuten luokkasteiden ja sukupuolten, välillä. Yritin hahmottaa koululaisslangin yleispiirteitä ja lopulta tuoda esiin juuri Jyväskylän koululaisslangin erityispiirteet.

Slangisanojen affektisuus heikkenee nopeasti sanojen käytön yleistyessä, jolloin ne menettävät ryhmäkielen tärkeimmän ominaisuuden. Tämän vuoksi ilmausten uudistuminen on välttämätöntä. Sanaston muodostuksen ja

etymologian tarkastelu ei tuonut esille uusia tai yllättäviä suuntauksia, vaan sanastoa muodostetaan odotetusti vanhoihin keinoihin ja tuttujen mallien mukaan. Affektisuutta haetaan etupäässä varioimalla vanhoja ilmauksia ja muodostamalla ns. toisen asteen slangisanoja. Hyvin pienikin muutos sanan äänneistössä riittää uudistuskeinoksi. Aineistoni laajoissa sanapesyeissä modifioijana on käytetty lähinnä äännekeston ja soinnillisuuden sekä johtimen vaihtelua. Sanaston uusiutuminen liittyy myös uusien ilmiöiden nimeämiseen, mikä taas johtuu suurelta osin nuorisokulttuurin kansainvälistymisestä ja eritoten anglikaanistumisesta.

Etymologialtaan aineistoni slangii-ilmaukset ovat yleiskielen sanoja kuvailevasti tai metaforisesti käytettynä, slangiin muodostettuja omia sanoja ja lainoja, tai näihin ryhmiin kuuluvien sanojen johdoksia tai tyypisteitä. Merkitykseltään muuttuneissa sanoissa erottuvat omiksi ryhmikseen enimmäkseen henkilö- ja eläinmetaforat sekä luvultaan vähäisemmät kasvi- ja ruokametaforat sekä ihmisten nimet. Vanhahtavien ristimanimien käyttö sekundaarisissa merkityksissä näyttää olevan vähäisempää kuin aikaisemmin, mikä johtunee nykyisin vallalla olevasta nimimuodista. Tarkoitteeseen viitataan usein joko eufemistisesti tai dysfemistisesti. Metaforienkin muodostamisessa analogialla on suuri merkitys. Varsinaisia sperberiläisiä ekspansiokeskuksia en aineistosta paria enempää hahmottanut. Sekä ekspansiokeskusten että mallisanajohtamisen järjestelmällisempi tutkimus voisi olla hedelmällistä.

Jyväskylän koululaisslangi näyttää aineistoni perusteella olevan juuriltaan hyvin suomalaista, mikä lienee suomalaisen slangin ominaispiirre (esim. Karttunen 1989: 161; Saanilahti—Nahkola 1991: 78). Lainoiksi katsottavia ilmauksia on vain noin viidesosa aineistosta. Sanoja on lainattu eri kielimuodoista, niin puhutusta kuin kirjoitetustakin kielestä. Vaikka slangissa pyritäänkin norminvastaisuuteen vierasperäisillä sanoilla ja piirteillä, on suurin osa lainoista mukautunut kieleemme täysin tai osittain. Mukautuminen vie sanoja yleiskielisempään suuntaan, pois varsinaisesta slangista. Toisaalta lainojen on jonkin verran kotoistuttava myös slangissa, jotta ne olisivat käyttökelpoisia mm. taivutuksen suhteen.

Lainasanojen lähtökielten osuudet ovat odotuksenmukaisia: englantilaiset lainat ovat lisääntyneet verrattuna aikaisempien vuosikymmenten slangiin, mutta ruotsalaislainat pitävät puolensa, koska suuri osa niistä kuuluu

slangin ydinsanastoon. Nahkolan mukaan Virtain slangiaineisto antaa aihetta olettaa, että anglismien määrä koululaisslangissa on kasvamassa (Saani-lahti—Nahkola 1991: 79). Tätä olettamusta tukee myös Jyväskylän aineisto. Kuten Kaisa Häkkinen toteaaakin, vain osa erityisesti englannista vyöryvästä ”muodikkaasta” sanastosta vakiintuu johonkin kielimuotoomme, yleiskieleen, arkiseen puhekieleen tai erikoiskieliin, osa menettää ajankohtaisuutensa ja katoaa kielestä kokonaan (Häkkinen 1990: 265).

Niin kutsutun yleisslangin, osin jo suomalaisen slangin vanhimman sanaston lisäksi aineistossa on ilmauksia useista eri pienslangeista, jotka käsitänkin varsinaisiksi slangeiksi, ryhmänjäsenten keskinäiseen viestintään tarkoitetuiksi kielimuodoiksi. Esimerkiksi harrastuksiin ja alakulttuurisiin ilmiöihin perustuvat ryhmät käyttävät ilmauksia, joilla haluavat erottautua omaksi ryhmäkseen. Luokkayhteisöissä näyttää syntyneen omia ilmauksia, ja ystävien kesken käytetään jopa salakielenomaisia sanontoja. Tällainen affektinen sanasto on pientaajuista eikä ulkopuolinen tutkija pääse näkemään siitä kuin häivähdyksen.

Paikallisslangia ovat jyväskyläläisten paikkojen nimet ja jotkin yksittäiset sanat, joista vahvimmin paikallisia ovat *eppu* ja *linkki*. Nämä ilmaukset voisi jo määrittää aluepuhekielisiksi, niin yleisesti niitä käytetään. Jyväskyläläisnuorilla näyttää olevan runsaasti myös *pp*:llisiä johdoksia, mikä saattaa johtua juuri *epun* yleisyydestä. Pientä paikallisväriä slangiin tuovat myös käytetyt Päijät-Hämeen murrepiirteet. Jyväskylän puhekieleessä, myös slangissa, olisi antoisia aiheita lisätutkimuksiin. Nuorten oma käsitys slangin käytöstä Jyväskylässä jäi tutkielmani ulkopuolelle, samoin *eppu*-sanana tarkempi tutkimus. Tulenkin ehkä jatkossa tarttumaan *epun* ja *topun* levikin laajempaan kartoitukseen ja alkuperän selvitykseen.

Aineistoni attraktiivisimmiksi aihepiireiksi osoittautuivat odotuksen mukaisesti seksuaalisuus ja erilaiset nimittelyt. Näihin liittyvät tarkoitteet saivat Jyväskylän koululaisilta runsaasti erilaisia tunnepitoisia slangivastineita ja niihin myös viitattiin slangisanalla taajaan. Vastaavia tuloksia ovat saaneet tutkijat, jotka ovat keränneet aineiston kirjallisesti. Haastatteluissa sen sijaan korostuvat neutraalimmat tarkoitteet, koska tabumaisista aiheista ei ehkä liiemmin keskustella. Lomakkeessa valmiiksi antamani tarkoitteet ovat yleensä koululaisslangin affektiivisimpia, mikä vaikutti osaltaan tulosten muotoutumiseen. Kyselyn ulkopuolelle

jäi varmasti attraktiokeskuksia, joita voisivat olla mm. kuolema, väkivalta ja tietotekniikka.

Seksuaalisuuteen liittyvien käsitteiden affektisuus näyttää aineistoni perusteella lisääntyvän vastaajien iän myötä. Tämä saattaa osaltaan johtua siitä, että slangintuotto kaiken kaikkiaan lisääntyy siirryttäessä seitsemänneltä luokalta ylemmille luokka-asteille, jolloin attraktiivisen aihepiirin osuus sanastosta korostuu. Myös yksilöiden väliset erot slangisanojen tuottamisessa osoittavat, että slangia on enemmän ylemmillä luokka-asteilla: informanteista vähiten sanoja tuotti 7. luokan poikavastaaaja (20 sanaa; huom. äidinkieleltään englantilainen 7. luokan tyttö tuotti 16 sanaa) ja eniten 9. luokan tyttövastaaaja (195 sanaa).

Luokka-asteiden välillä näyttää olevan myös muita eroja. Vaikuttaisi siltä, että nuorimpien vastaajien slangi on laadultaan stereotyyppisempää ja affektiltaan neutraalimpaa. Kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisilla vaikuttaa olevan enemmän lainalähtöisiä sanoja ja pienryhmien omia slangi-ilmauksia kuin seitsemäsluokkalaisilla. Tämä saattaa olla osoitus siitä, että yhteisen kielen merkitys kasvaa ryhmien kiinteytyessä.

Havaitsin aineistossa myös sukupuolten välisiä eroja slangin tuottamisessa. Kiistaton tulos on kuitenkin vain se, että tytöt tuottivat enemmän sanamainintoja, mikä kielinee suuremmasta vastausaktiivisuudesta eikä niinkään varsinaisista slanginkäytön sukupuolisista eroista. Mahdolliset erot tulisivat esiin todellista kielenkäyttöä havainnoimalla. Jyväskylän tyttöjen puhekieltä onkin jonkin verran tutkittu (Airasvirta 1994). Pohtimisen arvoista saattaisi olla myös koulun vaikutus sukupuolten välisten kielellisten erojen mahdolliseen yhtenäistymiseen.

Voin kuitenkin tulosteni perusteella yhtyä eräisiin päätelmiin, joita Saanilahti (Saanilahti—Nahkola 1991: 74—75) on Virtain sukupuolittain eriytyvästä slangista hahmottanut. Sen lisäksi, että poikien slangi on sävyltään karkeampaa, korostuvat poikien omista ilmauksissa etenkin sukupuolisuus ja erilaisten poikkeavien ihmisten nimittelyt. Tytöillä taas on paljon kotiin ja läheisiin ihmisiin liittyviä ilmauksia sekä lisäksi melko neutraalia sanastoa. Jyväskyläläistyttöjen attraktiivinen aihepiiri on seurustelu. Edellisiin aihepiireihin liittyen tytöillä on muutamia selviä tyttöjen omia ilmauksia (mm. *bestis*, *hik[k]ari* ja *olla yhdessä*); pojilla tällaisia selviä omia sanoja ei juuri ole. Vaikka poikien slangi vaikuttaa

aineistoni perusteella affektiltaan voimakkaammalta ja kielteissävyisemmältä, yleensäkin antinormatiivisemmalta, lienee myös tyttöjen kieli (ehkä koko tyttökulttuuri) muuttumassa karskimmaksi.

Tutkielmani suurin heikkous on, ettei se kirjallisesta aineiston keräysmenetelmästä johtuen kuvaa todellista slangin käyttöä vaan enemmänkin slangin tunnettuutta. Tämä on ristiriitaista, sillä slangi on nimenomaan puhekielen ilmiö, joskin slangi-ilmauksia käytetään keinotekoisesti jonkin verran myös kirjoitettussa kielessä, esimerkiksi nuoria kosiskelevassa mainonnassa ja lehtien nuortenpalstoilla. Kirjallinen keruumenetelmä sallii tilapäisilmaukset ja kirjoitusvirheet, jotka olisi voinut karsia uusintakeräyksellä, sekä eri kirjoitusasut. Erilaisten kirjoitusasujen runsaus havainnollisti kuitenkin yhtä slangin perusominaisuutta: moninaista sanojen variointia affektihakuisesti. Kirjalliseen aineistohankintaan voisi yhdistää harkitusti pienemmän informanttijoukon haastattelun, jossa voisi mm. tarkistaa sanojen merkityksiä ja todellista esiintymistä puhekielessä sekä tehdä havaintoja asennoitumisesta slangiin.

Lomakekysely mahdollisti suuren informanttijoukon testaamisen ja tuotti hyvin laajan aineiston, mikä karsii yksilöllisiä eroja. Se myös mahdollisti vertailun muihin tuoreisiin koululaisslangitutkimuksiin. Saanilahden ja Nahkolan tekemä Virtain tutkimus (1991) olikin sekä oivallinen vertailuaineisto että antoi virikkeitä suuren aineiston käsittelemiseen. Koska hyväksyin aineistoon kaikki vastaajien tuottamat ilmaukset, mukaan pääsi myös sanoja, jotka voitaisiin määrittellä puhe- tai jopa yleiskielisiksi. Voi kuitenkin olettaa, että koska informantit tiesivät keräyksen kohteena olevan juuri slangisanojen, he pitivät tuottamiaan ilmauksia slangina. Rajankäynti eri kielimuotojen välillä on mielestäni muutenkin toissijaista slangia tutkittaessa. Aineisto on luultavasti osin jo vanhentunutta slangisanojen lyhyestä elinkaaresta johtuen, mutta keskeisin sanasto tuskin vaihtuu ajassa, joka aineiston hankinnasta tutkielman valmistumiseen on kulunut.

Tutkimusaineistoni on kokonaisuudessaan sanastollinen esimerkki erään ryhmän, koululaisten, kielestä. Sen avulla nuoret pyrkivät erottautumaan niin nuoremista kuin vanhemmistakin ihmisistä ja muodostavat oman antikulttuurisen ryhmänsä. Yläasteikäisillä on tarve toisaalta "olla isompia" kuin ala-asteen oppilaat ja toisaalta kielen avulla kapinoida vallitsevia aikuisten yhteiskunnan arvoja vastaan. Slangin tai puhekielen tutkimusta voisikin laajentaa ala-

asteelle, ehkä jopa päiväkotiympäristöön, ja myös peruskoulun jälkeisiin konteksteihin. Tällainen tutkimusasetelma mahdollistaisi iän ja ympäristön vaikutuksen tarkastelun slangin kehittymiseen.

Jyväskylän ja Virtain koululaisslangien vertailu osoitti, että paikkakuntien välisestä kokoerosta huolimatta koululaiset tuottivat suhteessa yhtä paljon slangii-ilmauksia: Jyväskylässä keskimäärin 13 sanaa vastaajaa kohden ja Virroilla, missä käytettiin kaksi kertaa laajempaa kyselylomaketta, 26 sanaa vastaajaa kohden. Slangi on hyvin samankaltaista myös sanastolähteiltään ja muodostukseltaan. Näin lienee muuallakin suomenkielisessä slangissa ja osin jopa suomenruotsalaisessa slangissa, minkä vertailu Cantellin (ym.) tutkimukseen osoitti. Voisikin sanoa, että Suomessa on jonkinasteinen koululaisten oma kieli, koululaisslangi, jossa on selviä yhtäläisyyksiä kautta maan.

Eri puolilla maata tehtyjä tutkimuksia laajemminkin vertaillen hahmottuisivat suomalaisen koululaisslangin keskeiset ominaisuudet ja yhteiset piirteet. Koululaisslangi, ja nuorten kieli yleensäkin, näyttää yhdenmukaistuvan koko maassa. Heijastaako nuorten kielen lähentyminen jonkinlaista yhtenäisempää ja voimakkaampaa nuorisokulttuuria, tai jopa nuorten vastakulttuurista voimistumista ja halua erottua vanhemmista sukupolvista entistä selvemmin? Alakulttuuriset ryhmät (mm. skinheadit, eläinaktivistit ja eri asioista, mm. aseista tai esiaviollisesta seksistä, kieltäytyjät) vaikuttavat voimistuneen viime vuosina. Toisaalta yhdenmukaistuvan nuorten kielen taustalla ovat markkinavoimat ja lisääntynyt kansainvälinen viestintä. — Oman ryhmäkielen merkitys nuorten kulttuurissa on joka tapauksessa merkittävä.

Aineslähteet

- Jyväskylä — JKL:n kaupungin tiedotuslehti 15.11.1995
 Koululaisslangikysely Jyväskylän kaupungissa Kiipisen yläasteella ja Normaalikoulun yläasteella helmi-maaliskuussa 1995. Kyselylomake liitteenä 1.
 KSML = Keskisuomalainen 13.8.1996, 13.4.1997, 9.8.1997, 12.10.1997
 Opettaja. Opettajien järjestö- ja ammattilehti. Julk. Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry. Numero 32/1996. Helsinki.
 Puhelinkyselyt Keski-Suomen alueen ala-asteen kouluille keväällä 1996 ja 1998 (aiheena *eppu-* ja *toppu-*sana).
 Puhelinkeskustelu 5.3.1998 Opettaja-lehden kirjoittaja-arkiston hoitaja Heidi Ehnqvistin kanssa.
 Sähköpostikirjeenvaihto Jyväskylän yliopiston kielikeskuksen ruotsin kielen lehtori Onerva Mälkösen kanssa maaliskuussa 1998.

Muut lähteet

- AIRASVIRTA, ELISA 1994: Koulutyttöjen yleiskielestä poikkeavat ilmaukset puh kielessä ja heidän kielelliset asenteensa. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitos.
 Cantell ym. 1989 = CANTELL, ILSE — LEHTI-EKLUND, HANNA — NYHOLM, LEIF — SALOKIVI, JOUNI 1989: Helsingforsslang nu. En skolenkät 1988. Meddelanden från institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur vid Helsingfors universitet B:12.
 DICKSON, PAUL 1990: Slang! The topic-by-topic dictionary of contemporary American lingoos. Pocket Books, New York.
 GIBSON, HALDO 1988: Svensk slangordbok. Esselte Studium, Tukholma.
 HAARALA, RISTO 1981: Sanastotyön opas. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 16. Helsinki.
 HAKULINEN, LAURI 1958: Huomattava merkitysopin teoria. Hans Sperberin semanttisista periaatteista. — Lauri Hakulinen, Sanojen sanottavaa. Kirjoitelmia suomen kielestä ja suomalaisesta sanomisen taidosta s. 18—33. Tietolipas 16. SKS, Forssa.
 HAKULINEN, AULI — OJANEN, JUSSI 1976: Kielitieteen ja fonetiikan termistöä. SKST 324. SKS, Forssa.
 HS = Helsingin Sanomat
 HURME, RAJA — SYVÄOJA, OLLI 1986: Englantilais-suomalainen slangisanasto. Valitut Palat. WSOY, Helsinki.
 HÄKKINEN, KAISA 1990: Mistä sanat tulevat. Suomalaista etymologiaa. Tietolipas 117. SKS, Pieksämäki.
 HÄMÄLÄINEN, SIMO 1963: Suomalainen sotilasslangi. SKST 273. SKS, Turku.
 ————— 1964: Slangi ja puhekieli. — Kalevalaseuran vuosikirja 44 s. 53—64.
 ————— 1970: Äänneelliset puhekielisyydet radiossa. — Kielikello 3/1970 s. 10—13.
 IKOLA, OSMO 1972: Kirjakieli ja puhekieli, yleiskieli ja murre. — Sj. 14 s. 16—26.
 ————— 1986: Yleispuhekielemme synty. — Kielikello 2/1986 s. 5—7.
 Jalat maassa. Jyväskylän kaupungin vuosikertomus 1995. Jyväskylän kaupunki, 1996.
 JOKIPII, MAUNO 1988: Keski-Suomen synty. — Mauno Jokipii (toim.), Keski-Suomen historia 2. Keski-Suomi maakunta-ajatuksen synnystä itsenäisyyden aikaan. Keski-Suomen maakuntaliitto, Jyväskylä.
 JUSSILA, RAIMO 1986: Taijolla taijolla vanha pannoo. Yhdyntä nimityksiä. — Maija Länsimäki (toim.), Sanalla sanoen. Pakinoita suomen kielestä s.305—322. WSOY, Juva.
 KALLIO, KIVI 1996: Stadin slang- ja puhekielen sanasto. Fenton, Helsinki.
 KARLSSON, FRED 1978: Finsk grammatik. SKST 339. SKS, Helsinki.
 ————— 1983: Suomen kielen äänne- ja muotorakenne. WSOY, Juva.
 KARTTUNEN, KAARINA 1979: Nykyslangin sanakirja. WSOY, Porvoo.
 ————— 1989: Stadi on hervoton pleisi. — Jouko Vesikansa (toim.), Nykysuomen sanavarat s. 148—164. WSOY, Juva.
 KETTUNEN, LAURI 1959: Suomen murteet III A. Murrekartasto. SKST 188. SKS, Helsinki.
 Kielikello. Kielenhuollon tiedotuslehti. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Helsinki.

- KOIVISTO, JOUKO 1997: Nimestään paikka tunnetaan. — Ilkka Nummela (toim.), Jyväskylän kirja. Katsauksia kaupunkielämän vaiheisiin 1940-luvulta 1990-luvulle s. 286—293. JYY:n kotiseutusarja 33. Jyväskylän kaupunki, Jyväskylä.
- KOIVUSALO, ESKO 1979a: Mitä on yleiskieli ja miten se muuttuu? — Seppo Kahila (toim.), Elävää suomea. Yleisradion kieliopas s. 11—25. Gummerus, Jyväskylä.
- 1979b: Mitä on yleiskieli? — Vir. 83 s. 216—221.
- 1986: Mitkä ryhmät yhteiskunnassa ovat tähän saakka puhuneet kirjakieltä? — Kielikello 2/1986 s. 8—11.
- KSML = sanomalehti Keskisuomalainen
- Kunnallistietoa Jyväskylästä 1996. Julkaisija Jyväskylän kaupunki.
- LAALO, KLAUS 1983: Nykysuomen kaksitavuisien nominien nuorin ikäkerrostuma. Puhekielen uudennokset. — Vir. 87 s. 80—86.
- LAITINEN, IRMA 1990: Uutta, vanhaa ja lainattua. Tutkimus helsinkiläisnuorten 1980-luvulla käyttämästä slangista. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos.
- LAMPÉN, LEA 1978: Ruotsalais-suomalainen suursanakirja. WSOY, Porvoo.
- Laukaa — Konnevesi -paikallislehti 27.6.1996
- LEHTONEN, TARJA 1991: Havainnoja Helsingin slangista. Eri-ikäisten helsinkiläisten ja jyväskyläläisten nuorten slangin tuntemuksesta, käytöstä ja asennoitumisesta slangiin. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitos.
- LEIWO, MATTI 1967: Eräiden sosiaalisten käsitteiden ilmaisemisesta koululaisslangissa. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- 1980: Slangin sanastoa. Kaarina Karttusen Nykyslangin sanakirjan arvostelu. — Vir. 84 s. 269—271.
- 1983: Nuorison kielestä. — Thor-Björn Hägglund — Kari Pykkänen — Marjatta Katajamäki (toim.), Itsetunto vai itsehuo. Suomen nuorisopsykiatrisen yhdistyksen vuosikirja IV s. 96—114. Jyväskylä.
- LESKINEN, HEIKKI 1981: Havainnoja englantilaisperäisten lainasanojen taivutuksesta. — Vir. 1985 s. 317—326.
- LESKINEN, HEIKKI — TOIVONEN, TERHO 1995: Lekuri suorittaa nesteensiirron. Lääkintäalan slangisanastoa. Kirjayhtymä, Helsinki.
- LIPSONEN, LEO 1990: Vankilasangin sanakirja. Vankeinhoidon koulutuskeskuksen julkaisuja 2/1990. Helsinki.
- LÄHTEENMAA, JAANA 1991: Näkyvä nuorisokulttuuri. 50-luvulta tämän päivän ilmiöihin. — Jaana Lähteenmaa — Lasse Siurala (toim.), Nuoret ja muutos s. 93—103. Nuorisotutkimusseuran tutkimuksia 177. Tilastokeskus, Helsinki.
- 1992: Tytöt jännitystä etsimässä. — Sari Näre — Jaana Lähteenmaa (toim.), Letit liehumaan. Tyttökulttuuri murroksessa s. 155—170. Tietolipas 124. SKS, Tampere.
- LÄNSIMÄKI, MAIJA 1986: Hempeä paikka helman alla. Vulvan nimityksiä. — Maija Länsimäki (toim.), Sanalla sanoen. Pakinoita suomen kielestä s. 293—304. WSOY, Juva.
- MIELIKÄINEN, AILA 1980: Nykysuomalaisen puhekielen tutkimuksen taustaa. — Aila Mielikäinen (toim.), NPM 1, s. 1—40.
- 1986: Nykysuomen murtuvat murrerajat. — Kielikello 2/1986 s. 12—17.
- 1988: Naiset puhekielen säilyttäjinä ja uudistajina. — Lea Laitinen (toim.), Isosuinen nainen. Tutkielmia naisesta ja kielestä s. 92—111. Yliopistopaino, Helsinki.
- 1997: Puhdasta suomea Suomen sydämessä. — Ilkka Nummela (toim.), Jyväskylän kirja. Katsauksia kaupunkielämän vaiheisiin 1940-luvulta 1990-luvulle s. 86—95. JYY:n kotiseutusarja 33. Jyväskylän kaupunki, Jyväskylä.
- NAHKOLA, KARI 1992: Kvantitatiivisia havainnoja eläinmetaforista nykyslangissa. — Lauri Harvilahti ym. (toim.), Metafora. Ikkuna kieleen, mieleen ja kulttuuriin s. 237—249. Suomi 162. SKS, Helsinki.
- NPM 1—4 = Nykysuomalaisen puhekielen murros, Jyväskylän osatutkimus. Raportit 1—4. Aila Mielikäinen (toim.). — Jyväskylän yliopiston suomen kielen ja viestinnän laitoksen julkaisuja 20, 24, 26 ja 32. Jyväskylä 1980, 1981, 1981 ja 1986.
- Nslg = KARTTUNEN, KAARINA 1979.
- OLLI, RAILI 1986: Yleiskielestä poikkeava sanasto jyväskyläläisten ja eteläpohjalaisten kielessä. — Aila Mielikäinen (toim.), NPM 4 s. 1—32.
- PENTTINEN, ANTTI 1984: Sotilaslangin sanakirja. WSOY, Juva.
- PITKÄNEN, TIMO 1997: Kaupan kehitys. — Ilkka Nummela (toim.), Jyväskylän kirja. Katsauksia kaupunkielämän vaiheisiin 1940-luvulta 1990-luvulle s. 136—147. JYY:n kotiseutusarja 33. Jyväskylän kaupunki, Jyväskylä.

- PS = Suomen kielen perussanakirja. Osat 1—3. Risto Haarala — Marja Lehtinen — Eija-Riitta Grönros ym. (toim.), Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 55. Helsinki 1990—1994.
- RAPOLA, MARTTI 1990 [1969]: Johdatus Suomen murteisiin. Tietolipas 4. SKS, Vaasa.
- RAUTKORPI, ESKO 1980: Jyväskylän seudun murteesta. — Aila Mielikäinen (toim.), NPM 1 s. 71—75.
- REKIARO, ILKKA 1995: Slangi: amerikanenglannin slangisanakirja. WSOY, Porvoo.
- REKIARO, ILKKA — ROBINSON, DOUGLAS 1989: Suomi-englanti-suomi-sanakirja. Gummerus, Jyväskylä.
- RINTALA, PÄIVI 1968: Tyyliopin perusteita. — Osmo Ikola (toim.), Suomen kielen käsikirja s. 316—341. Weilin+Göös, Helsinki.
- RÄIKKÖNEN, TIINA 1991: Havaintoja koululaisten ja opiskelijoiden slangisanaston tuntemuksesta. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitos.
- RÄISÄNEN, ALPO 1987: Miten uudet aa, ää -loppuiset supistumaverbit tulevat nykysuomeen? — Vir. 91 s. 491—502.
- SAANILAHTI, MARJA—NAHKOLA, KARI 1991: Koululaisslangi Virroilla. Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja, Virtain tutkimuksia 11.
- SADENIEMI, MATTI 1962: Über den Gefühlsgehalt von fi. ö. Suomalais-ugrilaisen Seuran toimituksia 125. Helsinki.
- 1964: Puhekieli ja kirjakieli. — Kalevalaseuran vuosikirja 44 s. 45—52. Helsinki.
- SAJAVAARA, PAULA 1989: Vierassanat. — Jouko Vesikansa (toim.), Nykysuomen sanavarat s. 64—109. WSOY, Juva.
- 1995: Kielenohjailu ja ohjailtu kieli. Lisensiaatintutkielma. Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitos.
- Salola, Eero 1991 [1929]: Ilman fritsaria. Juttuja vanhalla stadin slangilla. [Ilman fritsaria. Juttuja "katupoikakielellä".] Otava, Keuruu.
- SAUKKONEN, PAULI 1970: Puhekielen luonteesta. — Kielikello 3/1970 s. 3—9.
- SILVENNOINEN, LEENA 1979: Jyväskyläläisten opiskelijoiden ja koululaisten puhekielestä. Kuuden äänneopillisen piirteen tarkastelua sosiolingvistiikan menetelmin. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitos.
- 1980: Laaja-alaiset itämurteisuudet Jyväskylän puhekielessä. — Aila Mielikäinen (toim.), NPM 1 s. 89—122.
- SIVULA, JAAKKO 1986: Yksi nilikki, toinen nalakki... Peniksen kansanomaisia nimityksiä. — Maija Länsimäki (toim.), Sanalla sanoen. Pakinoita suomen kielestä s. 282—292. WSOY, Juva.
- Sj. = Sananjalka. Suomen kielen seuran aikakauskirja, Turku.
- SKS = Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- SKST = Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia.
- SMS = Suomen murteiden sanakirja. Osat 1—3. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 36. Helsinki 1985.
- SUOJANEN, MATTI 1967: Turun koululaisslangista. — Sj. 9 s. 50—67.
- 1982: Koululaisslangista. — Maija Larmola (toim.), Kouluikäisten kieli s. 153—164. Tietolipas 88. SKS, Pieksämäki.
- TAIPALE, VAPPU 1981: Nuorisokulttuurin viestejä. — Tor-Björn Hägglund — Kari Pykkänen — Marjatta Katajamäki — Vappu Taipale (toim.), Luoda vai lyödä. Suomen nuorisopsykiatrisen yhdistyksen vuosikirja 1981 s. 87—105. Jyväskylä.
- TASKINEN, RIITTA 1986: Positiivisia ja negatiivisia ominaisuuksia kuvailevat ilmaukset Helsingin slangissa. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos.
- TUIKKANEN, TIINA 1993: Äänne- ja muoto-opilliset puhekielisyydet nuorten kielen tuntomerkkeinä. Keski-suomalaisen nuorisoliitteen mielipidekirjoitusten tarkastelua. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitos.
- URRIO, RISTO 1988: Reiska. Kertomus elävästä elämästä. Gummerus, Jyväskylä.
- VEHMASKOSKI, MAILA 1995: Äijät ja ämmät, vaarit ja muorit: isovanhempien nimitykset suomen murteissa. — Maija Länsimäki (toim.), Sana kiertää. Kirjoituksia suomen kielestä s. 70—75. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 80. Painatuskeskus Oy, Helsinki.
- VESIKANSA, JOUKO 1978: Johdokset. Nykysuomen oppaita 2. Porvoo.
- Vir. = Virittäjä. Kotikielen Seuran aikakauslehti, Helsinki.
- VIRTANEN, LEEA 1990: Huoraksi nimittely suomalaisessa perinteessä. — Aili Nenola — Senni Timonen (toim.), Kirjoituksia kansanperinteen naisista. SKST 520. SKS, Helsinki.
- VIRTANEN, MATTI 1982: Änkyrä, tuiske, huppeli. Muuttuva suomalainen humala. WSOY, Juva.

Olen _____ tyttö/_____ poika.

Ikä: _____

Koulu: _____ Luokka: _____

Olen kotoisin _____ Jyväskylästä/_____muualta, mistä _____

ja olen asunut Jyväskylässä _____ vuotta.

Oletko huomannut, että käytät kaveripiirissäsi ja vapaa-aikanasi erilaista kieltä kuin virallisemmissa tilanteissa, esimerkiksi kesätyöpaikkahaastattelussa? Kavereittesi kanssa puhuessasi voit kutsua ruokatuntia *ruokikseksi* tai *ruokkikseksi* ja sanoa, että joku *naruttaa*, *juuttaa* tai *viilaa linssiin*, kun hän petkuttaa. Puhutaankin yleiskielestä, jota käytetään virallisemmissa tilanteissa, ja rennommasta kielestä, slangista. Slangia, jota koululaiset käyttävät, kutsutaan koululaisslangiksi.

Teen pro gradu -tutkielmaani Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitokselle — aiheenani on koululaisslangi Jyväskylässä.

Ohjeet: Tässä sinulle lista yleiskielisiä sanoja ja ilmaisuja. Kirjoita niille sellaisia vastineita, joita itse käytät tai muut jyvaskyläläiset nuoret ja koululaiset käyttävät. Sanoille voi olla useita vastineita — kirjoita niin monta kuin tiedät.

koti _____

äiti _____

isä _____

sisko _____

veli _____

tyttö _____

poika _____

pikkulapsi _____

vanha ihminen _____

nainen _____

mies _____

miehen sukupuolielin _____

naisen sukupuolielin _____

invalidi, vammainen _____

kaupunkilainen _____

maalainen _____
ulkomaalainen, muunrotuinen _____
homoseksuaali _____
ystävä, toveri _____
joukko, porukka _____
juhlat, kotihipat _____
musiikki _____
tanssia _____
syödä _____
ryypätä _____
olut _____
viina, alkoholi _____
olla humalassa _____
humalainen _____
tupakka, savuke _____
huumeet _____
raha _____
varastaa _____
jäädä kiinni _____
poliisi _____
televisio _____
elokuva(t) _____
bussi, linja-auto _____
kävellä, kuljeskella _____
tylsä, ikävä _____
kiva, mukava _____
tyhmä _____
ajatella, miettiä _____
ymmärtää _____
koulu _____
olla luvatta poissa _____

opettaja _____
 rehtori _____
 ensimmäinen luokka, ensiluokkalainen _____
 ahkera, menestyvä oppilas _____
 häiritsijä, häirikkö _____
 harmittaa _____
 hermostua, suuttua _____
 tehdä tyhmyyksiä, nolata itsensä _____
 seurustella _____
 olla rakastunut johonkuhun, tykätä _____
 poikaystävä _____
 tyttöystävä _____
 lopettaa seurustelu _____
 maata jonkun kanssa _____

Kirjoita seuraaviin kohtiin slangivastineiden lisäksi myös yleiskieliset merkitykset (esimerkiksi bioska, bilsa = biologia, matikka = matematiikka):

Oppiaineita ja -tunteja: _____

Nuorten vapaa-ajanvietto- tai kokoontumispaikkoja Jyväskylässä (esim. Asemakatu, Väinönkeskus, Jyväskeskus...), muita paikkoja Jyväskylässä (esim. Sokos, Kortepohja...):

Harrastuksia (esim. koripallo, lentopallo, jalkapallo, kehonrakennus, soittaa jotain soitinta...):

Muita mieleesi tulevia sanoja tai ilmauksia (esim. kouluun liittyviä, eri musiikkityyleihin ja niiden kannattajiin liittyviä...):

KIITOS!

Informantit koodin, kotipaikkakunnan ja Jyväskylässä asutun ajan mukaan.

KOODI	KOTOISIN/asunut Jyväskylässä x vuotta		
K7P1	Jyväskylä	K9T4	Sodankylä / 7
K7P2	Jyväskylä	K9T5	Jyväskylä
K7P3	Jyväskylä	K9T6	Jyväskylä
K7P4	Jyväskylä	K9T7	Pello, Tornio / 9 ½
K7P5	Jyväskylä	K9T8	Jyväskylä
K7P6	Jyväskylä	N7P1	Jyväskylä
K7P7	Jyväskylä	N7P2	Jyväskylä
K7P8	Jyväskylä	N7P3	Jyväskylä
K7P9	Jyväskylä	N7P4	Jyväskylä
K7P10	Jyväskylä	N7P5	Jyväskylä
K7P11	Jyväskylä	N7P6	Jyväskylä
K7T1	Jyväskylä	N7P7	Jyväskylä
K7T2	Jyväskylä	N7P8	Helsinki / 10
K7T3	Jyväskylä	N7P9	Kuopio / 5 ½
K7T4	Jyväskylä	N7T1	Jyväskylä
K7T5	Jyväskylä	N7T2	Jyväskylä
K7T6	Jyväskylä	N7T3	Jyväskylä
K7T7	Jyväskylä	N7T4	Jyväskylä
K7T8	Kuusankoski / 10	N7T5	Jyväskylä
K7T9	- / 8	N7T6	Kokkola / 12
K7T10	Vantaa / 6 ½	N7T7	Saarijärvi / 9
K7T11	Petäjävesi / 2	N7T8	Oulu / 6
K8P1	Jyväskylä	N7T9	ulkomaat / 5 ¹
K8P2	Jyväskylä	N7T10	ulkomaat / ½ ²
K8P3	Jyväskylä	N8P1	Jyväskylä
K8P4	Jyväskylä	N8P2	Jyväskylä
K8P5	Jyväskylä	N8P3	Jyväskylä
K8P6	Jyväskylä	N8P4	Jyväskylä
K8P7	Jyväskylä	N8P5	- / 10
K8P8	Jyväskylä	N8P6	Helsinki / 3
K8P9	Pori / 10	N8T1	Jyväskylä
K8P10	- / 2	N8T2	Jyväskylä
K8T1	Jyväskylä	N8T3	Jyväskylä
K8T2	Jyväskylä	N9P1	Jyväskylä
K8T3	Jyväskylä	N9P2	Jyväskylä
K8T4	Jyväskylä	N9P3	Jyväskylä
K8T5	Jyväskylä	N9P4	Jyväskylä
K8T6	Jyväskylä	N9P5	Jyväskylä
K8T7	Jyväskylä	N9P6	Jyväskylä
K8T8	- / 9	N9P7	Porvoo / 5
K8T9	Kemijärvi / 9	N9P8	Korpilahti / 3
K9P1	- / 13	N9T1	Jyväskylä
K9P2	Jyväskylä	N9T2	Jyväskylä
K9P3	Jyväskylä	N9T3	Jyväskylä
K9P4	Jyväskylä	N9T4	Helsinki / 10
K9P5	Jyväskylä	N9T5	Haapajärvi, Pihtipudas / 7
K9P6	Jyväskylä	N9T6	ulkomaat / 7 ³
K9P7	Jyväskylä	N9T7	Oulu / 6
K9P8	Jyväskylä	N9T8	Vantaa / 2 ½
K9P9	Jyväskylä		
K9P10	Jyväskylä		
K9T1	Jyväskylä		
K9T2	Jyväskylä		
K9T3	Jyväskylä		

¹ Brasiliasta, toinen vanhemmista suomalainen

² USA:sta

³ Nigeriasta

Kartta Keski-Suomen alueesta ja sen sijainnista murreryhmytyksessä. Kartassa näkyvät myös epu-kyselyyn osallistuneet kunnat.

Merkintöjen selitys:

- Vahva viiva kuvaa itä- ja länsimurteistojen rajaa.
- Katkoviivat kuvaavat savolaismurteiden ryhmien rajoja.
- Savolaismurteista Keski-Suomen alueella puhutaan
 1. Päijät-Hämeen murretta (Jyväskylän seudulla)
 2. Keski-Suomen murretta (Jyväskylästä pohjoiseen)
 3. Keuruun - Ähtäriin - Evijärven siirtymämurretta sekä
 4. Pohjois-Savon murretta (mm. osassa Hankasalmea ja Vesantoa).

Aineiston lainasanat ja niiden lainanantajakelet lyhenteineen: engl. 'englanti', lat. 'latina', rts. 'ruotsi', saksa, ven. 'venäjä' ja engl., rts. 'sana esiintyy sekä englannissa että ruotsissa'.

<i>aishoki</i>	engl.	<i>bänet</i>	rts.	<i>femma</i>	rts.
<i>aussi</i>	engl.	<i>bänkset</i>	rts.	<i>fillari</i>	rts.
<i>baana</i>	rts.	<i>bänks(it), bänxit</i>	rts.	<i>fjöösa</i>	rts.
<i>baby</i>	engl.	<i>bänät</i>	rts.	<i>flikka</i>	rts.
<i>backstage</i>	engl.	<i>catsata</i>	engl.	<i>flägät - vetää</i>	engl.
<i>bailata</i>	engl., rts.	<i>chash</i>	engl.	<i>fossiili</i>	engl., rts.
<i>bailaus</i>	engl., rts.	<i>(-) city</i>	engl.	<i>fragata</i>	rts.
<i>bailut</i>	engl., rts.	<i>cityläinen</i>	engl.	<i>frendi</i>	engl.
<i>balströmmi</i>	engl., rts.	<i>Cittari</i>	engl.	<i>friikki</i>	engl.
<i>bamlata</i>	rts.	<i>cool</i>	engl.	<i>fubu</i>	rts.
<i>beibi</i>	engl.	<i>crewi</i>	engl.	<i>fudis, futis</i>	engl., rts.
<i>bestis</i>	engl., rts.	<i>daiju</i>	ven.	<i>funata</i>	rts.
<i>bi</i>	engl.	<i>dami</i>	engl.	<i>fundeerata</i>	rts.
<i>biffata</i>	rts.	<i>damu</i>	engl.	<i>funtsailla</i>	rts.
<i>birre</i>	rts.	<i>dansar</i>	rts.	<i>funtsata</i>	rts.
<i>bisse</i>	rts.	<i>deeku</i>	rts.	<i>funtsia</i>	rts.
<i>blaadata</i>	rts.	<i>digata</i>	engl., rts.	<i>fyffe</i>	rts.
<i>bodata</i>	engl.	<i>dokata</i>	rts.	<i>fyrkka</i>	rts.
<i>bodaus</i>	engl.	<i>(-) doku(ssa)</i>	rts.	<i>gay</i>	engl.
<i>bonjata</i>	ven.	<i>dorka</i>	rts.	<i>gigolo</i>	engl.
<i>bootti</i>	rts.	<i>draksit</i>	engl.	<i>giltsi, kiltsi</i>	engl.
<i>botski</i>	rts.	<i>drikata</i>	rts.	<i>gimma(-), kimma(-)</i>	rts.
<i>boyfrend</i>	engl.	<i>(-) drinkki(ä)</i>	engl.	<i>girlfrend</i>	engl.
<i>boyfrendi</i>	engl.	<i>dyykkis</i>	rts.	<i>gremlins</i>	engl.
<i>boyfriend</i>	engl.	<i>dösä, dösa</i>	rts.	<i>gruuppi</i>	engl.
<i>brakata</i>	rts.	<i>eetata</i>	rts.	<i>gööli</i>	engl.
<i>breikata</i>	engl.	<i>eetta</i>	rts.	<i>heavyrokkari</i>	engl.
<i>breivi</i>	rts.	<i>fabu</i>	rts.	<i>hemma</i>	rts.
<i>broidi</i>	rts.	<i>fag</i>	engl.	<i>hevari</i>	engl.
<i>brööri</i>	rts.	<i>fagetti</i>	engl.	<i>hevi(-)</i>	engl.
<i>budjata</i>	rts.	<i>fade</i>	rts.	<i>hiffata</i>	rts.
<i>bumata</i>	engl., rts.	<i>faija</i>	rts.	<i>hikata</i>	engl.
<i>busa</i>	engl., rts.	<i>fani</i>	engl.	<i>Hilli</i>	engl.
<i>bussari</i>	engl., rts.	<i>fatsi</i>	rts.	<i>hima</i>	rts.
<i>byde</i>	rts.	<i>farmari</i>	engl.	<i>himatsu</i>	rts.
<i>bylsii</i>	rts.	<i>farrapäivä</i>	rts.	<i>himp(p)e</i>	rts.

<i>hinksbyy, hinxy</i>	rts.	<i>mamma</i>	rts.	<i>rokkari</i>	engl.
<i>hipat</i>	rts.	<i>mani</i>	engl.	<i>rokki</i>	engl.
<i>hiphoppari</i>	engl.	<i>many</i>	engl.	<i>Rolls</i>	engl.
<i>hippi</i>	engl.	<i>messi</i>	rts.	<i>Rol(l)ssi</i>	engl.
<i>home</i>	engl.	<i>mesta</i>	ven.	<i>rookie</i>	engl.
<i>hompe</i>	engl.	<i>moka</i>	engl.	<i>roudata</i>	engl.
<i>hoppari</i>	engl.	<i>mokata</i>	engl.	<i>runkata</i>	rts.
<i>hoppi</i>	engl.	<i>money</i>	engl.	<i>runkkari</i>	rts.
<i>hoppis</i>	engl.	<i>moshaaja</i>	engl., rts.	<i>runkkia</i>	rts.
<i>håkan, hokkan</i>	rts.	<i>mossata</i>	engl., rts.	<i>ryssä</i>	rts.
<i>iitata</i>	engl.	<i>mude</i>	rts.	<i>räpätä</i>	engl.
<i>imppaaja</i>	rts.	<i>mutsi</i>	rts.	<i>rööki</i>	rts.
<i>insaideri</i>	engl.	<i>mutteri</i>	saksa	<i>safka</i>	ven.
<i>irkkaaja</i>	engl.	<i>muuviissi</i>	engl.	<i>safkata</i>	ven.
<i>jammailla</i>	engl., rts.	<i>Mäkki</i>	engl.	<i>salettiin</i>	rts.
<i>jammata</i>	engl., rts.	<i>Mäkkäri</i>	engl.	<i>- seili</i>	engl., rts.
<i>-jemmari</i>	rts.	<i>narkkari</i>	rts.	<i>sexata</i>	rts.
<i>jengi</i>	engl., rts.	<i>nortti</i>	engl.	<i>siffa</i>	rts.
<i>jenkki</i>	engl.	<i>nyysiä</i>	rts.	<i>sikke</i>	rts.
<i>juppi</i>	engl.	<i>nörtti</i>	engl.	<i>sisteri</i>	engl.
<i>jäbä</i>	rts.	<i>pal</i>	engl.	<i>skeida</i>	rts.
<i>kartsa</i>	ven.	<i>pappa</i>	rts.	<i>skeitata</i>	engl.
<i>kaveerata</i>	ven.	<i>party(t)</i>	engl.	<i>skeittari</i>	engl.
<i>kleffat</i>	rts.	<i>pengar(na)</i>	rts.	<i>skeittaus</i>	engl.
<i>kliffa</i>	rts.	<i>poby</i>	engl.	<i>skidi</i>	engl.
<i>komppis</i>	rts.	<i>poppi</i>	engl., rts.	<i>skimbaus</i>	engl., rts.
<i>kundi(-)</i>	rts.	<i>-poppis</i>	engl., rts.	<i>skimpata</i>	engl., rts.
<i>kyylä</i>	rts.	<i>poppoo</i>	lat.	<i>skin(n)ari</i>	engl.
<i>köksä</i>	rts.	<i>popula</i>	lat.	<i>skini</i>	engl.
<i>kössi</i>	engl.	<i>pummata</i>	engl., rts.	<i>skolan</i>	rts.
<i>lande(-)</i>	rts.	<i>pummi</i>	engl., rts.	<i>skole</i>	rts.
<i>landelainen</i>	rts.	<i>pummia</i>	engl., rts.	<i>skoude</i>	engl.
<i>leffa</i>	rts.	<i>punkata</i>	engl., rts.	<i>skriivata</i>	rts.
<i>lehva</i>	rts.	<i>punkkari</i>	engl.	<i>*skruuvata</i>	rts.
<i>lilla styna</i>	rts.	<i>punkki</i>	engl.	<i>skulata</i>	rts.
<i>lonkku</i>	engl.	<i>pätäkkä</i>	ven.	<i>skule</i>	engl.
<i>- lovena</i>	engl.	<i>pölliä</i>	rts.	<i>skuuli</i>	engl.
<i>maikka</i>	rts.	<i>raggari</i>	rts.	<i>snaijata</i>	ven.
<i>mallu</i>	engl.	<i>reva</i>	rts.	<i>sniffata</i>	engl., rts.
<i>mama</i>	engl.	<i>ridaus</i>	rts.	<i>sniffaus</i>	engl., rts.
<i>mami</i>	engl.	<i>rokata</i>	engl.	<i>snoukkaus</i>	engl.

<i>soundit</i>	engl.	<i>ölppö</i>	rts.
<i>stadilainen</i>	rts.	<i>ölppönen</i>	rts.
<i>steissi</i>	engl.	<i>ölpätä</i>	rts.
<i>stenu</i>	rts.	<i>öoli</i>	rts.
<i>stiilata</i>	engl.		
<i>stikkaus</i>	engl.		
<i>stolata</i>	engl.		
<i>stondari</i>	rts.		
<i>stoped</i>	engl.		
<i>-street</i>	engl.		
<i>streetti</i>	engl.		
<i>style</i>	engl.		
<i>svedu</i>	rts.		
<i>svendu</i>	rts.		
<i>svengata</i>	rts.		
<i>svenska</i>	rts.		
<i>svärjepojkar</i>	rts.		
<i>syrra</i>	rts.		
<i>systa</i>	rts.		
<i>systeri</i>	rts.		
<i>tagaus</i>	engl.		
<i>tankata</i>	engl, rts.		
<i>tecknofriikki</i>	engl.		
<i>teekkari</i>	engl.		
<i>teikkari</i>	engl.		
<i>teinipop</i>	engl.		
<i>thatteri</i>	engl.		
<i>think about...</i>	engl.		
<i>thinkata</i>	engl.		
<i>thinkkiä</i>	engl.		
<i>tinkata</i>	engl.		
<i>tiitseri</i>	engl.		
<i>tiizör</i>	engl.		
<i>tsekata</i>	ngl., rts.		
<i>valkata</i>	ngl.		
<i>wolkata, volkata</i>	engl.		
<i>ölkki</i>	rts.		
<i>ölppi</i>	rts.		
<i>ölppis</i>	rts.		
<i>ölppä</i>	rts.		
<i>ölppäri</i>	rts.		